

BILTEN BROJ 4
SUDSKE PRAKSE
VRHOVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, oktobar – decembar 1991. Godine

KRIVIČNO PRAVO

KRIVIČNI ZAKON SFRJ

1.

Član 8. stav 2. KZ SFRJ i član 159. stav 1. KZ SRBiH

Vrijednost protivpravno prisvojene robe sama za sebe nemože poslužiti kao osnov za zaključak da li je jedno djelo neznatne društvene opasnosti.

Iz obrazloženja:

Osnovni sud je okrivljene oglasio krivim zbog krivičnog djela sitne krađe iz člana 159. stav 1. KZ SRBiH.

Jedan od okrivljenih je izjavio žalbu protiv presude osnovnog suda, pa je Viši sud povodom te žalbe u odnosu na njega a i u odnosu na drugog okrivljenog po službenoj dužnosti prvostepenu presudu preinačio tako što je okrivljene, na osnovu člana 350. tačka 1. ZKP, oslobodio od optužbe. Donoseći takvu presudu Viši sud je pošao od propisa člana 8. stav 2. KZ SFRJ.

Međutim, Republički javni tužilac je protiv drugostepene presude uložio zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog povrede krivičnog zakona u korist okrivljenih, sa prijedlogom da se ta povreda samo konstatuje, a da se pravosnažna presuda ne dira.

Vrhovni sud BiH je uvažio zahtjev za zaštitu zakonitosti, te je konstatovao navedenu povredu krivičnog zakona u korist okrivljenih.

Naime, Vrhovni sud je prihvatio navode javnog tužioca iz zahtjeva za zaštitu zakonitosti da je drugostepeni sud učinio povredu krivičnog zakona iz člana 365. stav 1. ZKP, u vezi sa članom 8, stav 2. KZ SFRJ i članom 159. stav 1. KZ SRBiH u korist okrivljenih kada ih je oslobodio od optužbe. Pri tome drugostepeni sud je pošao od jednostrane, pogrešne ocjene da radnje okrivljenih ne predstavljaju krivično djelo iz člana 159. stav 1. KZ SRBiH, samo zbog toga što vrijednost ukradenog željeza u vrijeme donošenja drugostepene presude od 57,00 dinara predstavlja neznatnu društvenu opasnost zbog male vrijednosti toga željeza. Međutim, po nalaženju Vrhovnog suda, osnovani su navodi iz zahtjeva javnog tužioca da su radnje okrivljenih u vrijeme izvršenja krivičnog djela predstavljale krivično djelo krađe, a ne krivično djelo sitne krađe. Ako se ima u vidu količina ukradenog željeza i koliko bi pri kupovini sada tu količinu trebalo platiti, onda se jasno vidi da drugostepeni sud nije u ovom slučaju pravilno protumačio odredbu iz člana 8, stav 2. KZ SFRJ. Gledajući apstraktno prisvojeni iznos od 57,00 dinara, on zaista predstavlja neznatnu društvenu opasnost, jer je to stvarno malog značaja i njegovo prisvajanje predstavlja neznatan iznos. Ako se, s druge strane ovo pitanje posmatra cjelovitije, vidi se da je tako mali iznos nastao kao posljedica inflacije i devalvacije dinara. Zbog toga se, kod ocjene da li će se primijeniti odredba iz člana 8. stav 2. KZ SFRJ mora imati u vidu protivpravno prisvojenu stvar, a ne samo njenu vrijednost u vrijeme prisvajanja, pa i koliko bi ona sada vrijedila kada bi se kupovala. Kada bi se stvari tako postavile, vidjelo bi se da se radi o vrijednosti od samo 57,00 dinara, a prema tome i o djelu neznatne društvene opasnosti, koje bi bilo malog značaja i neznatnih štetnih posljedica. Kada drugostepeni sud nije tako postupio, već posmatrajući stvari jednostrano i površno povrijedio je krivični zakon u korist okrivljenih kada je preinačio prvostepenu presudu i okrivljene na osnovu člana 350. tačka 1. ZKP oslobodio od optužbe.

Iz tih razloga zahtjev javnog tužioca za zaštitu zakonitosti, koji ukazuje na tu povredu, kao osnovan valjalo je uvažiti i odlučiti kao u ovoj presudi.

(*Odluka Vrhovnog suda BiH, Kvl-3. 171/91 od 31.10. 1991. godine*).

2.

Član 36. stav 1. KZSRBiH u vezi sa članom 19. i članom 9. stav 1. KZSFRJ

Okrivljeni je postupao u nužnoj odbrani, a ne u prekoračenju njenih granica, kada je vidjevši da mu brat bespomoćno leži na zemlji, oboren po oštećenom i još dva napadača i da ga tuku (pa makar i samo rukama) ispalio dva hica iz pištolja iz neposredne blizine u oštećenog.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom, na osnovu člana 350. tačka 3. ZKP, u vezi sa članom 9. stav 1. KZ SFRJ okrivljeni je oslobođen od optužbe jer nije utvrđeno da je na način i pod okolnostima navedenim u dispozitivu optužnice učinio krivično djelo pokušaja ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH, u vezi sa članom 19. KZ SFRJ.

Protiv te presude izjavio je žalbu javni tužilac zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, sa prijedlogom da se ta presuda ukine, i predmet vrati prvo stepenom sudu na ponovno suđenje.

Stav žalbe javnog tužioca je da je prvostepeni sud pogriješio kada je postupanje okrivljenog pravno ocijenio da je bilo u granicama nužne odbrane. Smatra da je postupanje okrivljenog trebalo ocijeniti kao prekoračenje granica nužne odbrane i oglasiti ga krivim za pokušaj krivičnog djela ubistva u prekoračenju granica nužne odbrane. Žalba ne spori da su oštećeni i još dva lica napali brata okrivljenog, i da su ga oborili na zemlju i tukli rukama. S obzirom da nisu upotrijebili nikakve predmete mišljenja je da se okrivljeni ne može pozivati na nužnu odbranu i da to ni prvo-stepeni sud nije mogao prihvatiti, već da je trebao uzeti da je okrivljeni postupao u prekoračenju granica nužne odbrane kada je u takvim okolnostima u oštećenog ispalio dva metka iz pištolja iz neposredne blizine.

Vrhovni sud je takve žalbene prigovore javnog tužioca ocijenio neosnovanim i dosljedno tome odbio njegovu žalbu i potvrdio prvostepenu presudu.

Naime, prema stanju u spisu oštećeni je od ranije u zavadi sa okrivljenim i njegovim bratom zbog otvaranja istovrsne radnje u istoj ulici, da su i ranije oštećeni i njegova porodica prijetili okrivljenom i njegovom bratu, zbog čega je i služba javne bezbjednosti intervenisala, te da je to i bio razlog da su oštećeni i njegov brat, kao i treće lica, napali brata okrivljenog kritične prilike, i da su ga oborili na zemlju i tukli. U takvoj situaciji, kada je okrivljeni vidio da mu brat oboren na zemlju bespomoćno leži i da ga tuku tri lica, i po ocjeni ovoga suda prvostepeni sud je izveo pravilan zaključak da je okrivljeni postupao u nužnoj odbrani, a ne u njenom prekoračenju kada je iz neposredne blizine u oštećenog ispalio dva metka iz pištolja.

Takav zaključak prvostepenog suda nije mogao dovesti u sumnju ni javni tužilac naprijed navedenim prigovorima.

Zbog toga je ovaj sud žalbu javnog tužioca odbio kao neosnovanu i potvrdio kao pravilnu presud prvostepenog suda kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe zbog postupanja u nužnoj odbrani.

(*Odluka Vrhovnog suda BiH. Kž. 289/91, od 12.11. 1991. godine*)

3.

Član 365, tačka 5. ZKP u vezi sa čl. 42 i 43. KZ SFRJ

Kada je prvostepeni sud u presudi primijenio odredbe o ublažavanju kazne iz čl. 42 i 43. KZSFRJ, a kaznu nije ublažio ispod zakonom propisane kazne iako su utvrđene osobito olakšavajuće okolnosti, povrijedio je Krivični zakon na štetu okrivljenog.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je svojom presudom okrivljenog oglasio krivim zbog krivičnog djela razbojništva iz člana 150. KZ SRBiH, i za to djelo primjenom odredbi o ublažavanju kazne iz čl. 42 i 43. KZSFRJ izrekao mu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

Protiv te presude okrivljeni je izjavio žalbu, između ostalog, i zbog odluke o kazni, ali u njoj nije ukazao na prednju povredu zakona, već samo na to da mu je kazna prestrogo odmjerena, te je predložio da se prvostepena presuda preinači, tako da mu se izrekne blaža kazna ili uslovna osuda.

Vrhovni sud BiH je djelimičnim uvažavanjem žalbe okrivljenog, a i po službenoj dužnosti u smislu člana 376. ZKP, prvostepenu presudu preinačio u odluci o kazni, tako što je okrivljenom za krivično djelo iz člana 150. KZ SRBiH, za koje je oglašen krivim, primjenom odredbi o ublažavanju kazne iz čl. 42 i 43. KZ SFRJ, izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci.

Za krivično djelo razbojništva iz člana 150. KZ SRBiH propisana je kazna zatvora od jedne godine do dvanaest godina.

Kako je prvostepeni sud okrivljenom izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine nije trebao primijeniti odredbe o ublažavanju kazne iz članova 42. i 43. KZ SFRJ. Međutim, kada je te odredbe primijenio onda je trebao okrivljenom izreći kaznu zatvora ispod jedne godine.

Ovo tim prije što je utvrdio da na strani okrivljenog zaista postoje osobito olakšavajuće okolnosti što je svakako i osnov za primjenu navedenih odredbi. Polazeći od te činjenice, ovaj sud je, prihvatajući primjeni odredbi iz čl. 42. i 43. KZ SFRJ, iz prvostepene presude, i utvrđenja prvostepenog suda o postojanju osobito olakšavajućih okolnosti, po službenoj dužnosti prvostepenu presudu preinačio u odluci o kazni, tako što je okrivljenom izrekao blažu kaznu od propisane za za djelo za koje je oglašen krivim, ispravljajući na taj način povredu krivičnog zakona, koju je učinio prvostepeni sud.

Kada je u pitanju visina kazne, ovaj sud je o istoj odlučio i djelimičnim uvažavanjem žalbe okrivljenog, tako što mu je odmjerio kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci smatrajući da ta kazna odgovara težini učinjenog krivičnog djela i stepenu društvene opasnosti okrivljenog kao učinioca toga djela, očekujući osnovnom da je ta kazna dovoljna za postizanje opšte i posebne svrhe kažnjavanja iz čl. 5. i 33. KZ SFRJ.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 528/91 od 10.12.1991. godine)

4.

Član 50. stav 2. KZ SFRJ i član 136. stav 2, član 365. tačka 6. i član 427. stav 1. tačka 1. ZKP

Propust prvostepenog suda da u izrečenu kaznu presudom uračuna i izdržanu kaznu zatvora izrečenu u prekršajnom postupku povodom istog događaja, ne predstavlja zakonski osnov za vanredno preispitivanje pravosnažne presude iz člana 427. ZKP već onu pravnu situaciju iz člana 136. ZKP, koju će otkloniti predsjednik vijeća toga suda posebnim rješenjem.

Iz obrazloženja:

Osuđeni je podnio Vrhovnom sudu BiH zahtjev za vanredno preispitivanje pravosnažne presude, u koje je, između ostalog, naveo da je za isti događaj, za koji je oglašen krivim i za koji mu je izrečena kazna zatvora, propušteno da mu se uračuna kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku. Radi toga je predložio da se njegov zahtjev uvaži i da se pravosnažna presuda u tom pravcu preinači, tako da mu se u izrečenu kaznu uračuna i ona kazna zatvora koju mu je izrekao sud za prekršaje.

Vrhovni sud BiH je takav zahtjev osuđenog odbio kao neosnovan, a ovo iz slijedećih razloga:

Osuđeni prednje navode iz zahtjeva svodi na to da je pravosnažnom presudom povrijeđena odredba iz člana 50. stav 2. KZ SFRJ, a s tim u vezi i da je učinjena povreda odredbi iz člana 365. stav 1. tačka 6. ZKP, iz čega izvodi i zakonski osnov za vanredno preispitivanje pravosnažne presude u smislu odredbi iz člana 427. ZKP.

Prema odredbi člana 50. stav 2. KZ SFRJ zatvor ili novčana kazna koju je osuđeni izdržao, odnosno platio za prekršaj ili privredni prestup uračunava se u kaznu izrečenu za krivično djelo čija obilježja obuhvataju i obilježja prekršaja ili privrednog prestupa.

Iz ove odredbe proizilazi da je pravosnažna presuda propustila da postupi po ovom propisu.

Međutim, prema odredbi iz člana 136. stav 1. ZKP, ako je pojavi sumnja o dozvoljenosti izvršenja sudske odluke ili o računavanju kazne, ili kao u pravosnažnoj presudi nije odlučeno o uračunavanju pritvora ili ranije izdržane kazne ili uračunavanja nije pravilno izvršeno o tome će odlučiti posebnim rješenjem predsjednik vijeća suda koji je sudio u prvom stepenu.

Prema tome, propust suda da postupi po članu 50. KZ SFRJ, otklanja se na osnovu propisa iz člana 136 stav 1. ZKP.

Iz tih razloga osuđenom i ne pripada pravo na podnošenje zahtjeva za vanredno preispitivanje pravosnažne presude zbog povrede odredbe iz člana 50. KZ SFRJ, a što proizilazi i iz člana 427. stav 1. tačka 1. i člana 365. tač. 1. do 4. i tačka 5. ZKP. Naime, povreda koju je učinila pravosnažna presuda predstavlja povredu iz tačke 6. člana 365. ZKP, a zbog te povrede, prema odredbi iz člana 427. stav 1. tačka 1. ZKP, ne može se podnijeti ovaj vanredni pravni lijek.

Iz tih razloga zahtjev osuđenog je Vrhovni sud odbio kao neosnovan.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kvlp. 34/91 od 10.10.1991. godine)

5.

Član 81. st. 3. i 4. i član 77. KZ SFRJ

Prema okrivljenom koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio stariji maloljetnik, a u vrijeme suđenja i izricanja sankcije mlađe punoljetno lice, ne može se izreći vaspitna mjera, a po određenim uslovima i kazna maloljetničkog zatvora. Međutim, ukoliko je to lice u vrijeme izricanja sankcije navršilo 21. godinu života može mu se umjesto maloljetničkog izreći zatvor ili uslovna osuda.

Iz obrazloženja:

Rješenjem Višeg suda prema okrivljenom mlađem punoljetnom licu, koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela pokušaja ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH, u vezi člana 19. KZ SFRJ, bilo starije maloljetno lice, izrečena je vaspitna mjera upućivanja u vaspitno poravni dom za maloljetnike.

Protiv tog rješenja okrivljeni je izjavio žalbu, kojom između ostalog, pobija to rješenje i zbog odluke o krivičnoj sankciji sa prijedlogom da se to rješenje preinači tako da mu se umjesto zavodske vaspitne mjere izrekne vaspitno - popravna mjera pojačanog nadzora.

Vrhovni sud BiH je odbio takvu žalbu okrivljenog kao neosnovanu.

Po ocjeni ovog suda prema mlađem punoljetnom licu, koje je u vrijeme izvršenja predmetnog krivičnog djela bilo stariji maloljetnik ne može se uopšte izreći vaspitno – popravna mjera pojačanog nadzora. Iz tih razloga žalba okrivljenog iz tog osnova i nije mogla biti uvažena. Ovakva ocjena ovog suda temelji se na odredbi člana 81. stav 3. KZ SFRJ, prema kojoj se punoljetnom licu može za krivično djelo koje je izvršilo kao stariji maloljetnik izreći odgovarajuća zavodska vaspitna mjera. Iz ovoga jasno proizilazi da se takvom licu ne može izreći vaspitno – popravna mjera pojačanog nadzora, koja se žalbom okrivljenog neosnovano predlaže. Na suprot tome potrebno je napomenuti da se takvom licu pod uslovima iz člana 77. KZ SFRJ, može izreći i kazna maloljetničkog zatvora. Koju će od ovih sankcija izreći, sud će uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, a naročito težinu učinjenog djela, vrijeme koje je proteklo od njegovog izvršenja, vladanje učinioca kao i svrhu koju treba postići ovim sankcijama. Međutim, punoljetnom licu koje je u vrijeme suđenja navršilo 21. godinu života (član 81. stav 4. KZ SFRJ) sud može umjesto maloljetničkog zatvora izreći zatvor ili uslovnu osudu.

Imajući u vidu naprijed izloženo Vrhovni sud je žalbu okrivljenog odbio kao neosnovanu i potvrdio kao pravilno i zakonito prvostepeno rješenje.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kžm. 7/91, od 26.9.1991. godine)

KRIVIČNI ZAKON SRBIH

6.

Član 365. tačka 1. ZKP u vezi sa članom 181. stav 3. KZ SRBiH

Sud je povrijedio Krivični zakon u korist okrivljenog kada ga je na osnovu člana 350. ZKP oslobodio od optužbe da je učinio krivično djelo iz člana 186. stav 1. u vezi sa članom 182. stav 1. KZ SRBiH samo zbog toga što nije mogao utvrditi na pouzdan način da je okrivljeni, u vrijeme saobraćajne nezgode, koju je nesporno prouzrokovao, bio u alkoholiziranom stanju i zbog toga očigledno nesposoban za bezbjedno upravljanje motornim vozilom. U takvoj situaciji sud je morao cijeniti da li bez činjenice o alkoholisanosti u radnjama okrivljenog ima elemenata nekog drugog djela.

6a.

Član 364. stav 2. u vezi sa članom 346. stav 2. ZKP

Sud je ovlašten da iz činjeničnog opisa djela navedenog u dispozitivu optužnice, u izreci presude izostavi one činjenice i okolnosti koje nisu dokazane na glavnom pretresu i da za preostale radnje koje su dokazane, okrivljenog oglasi krivim, podvodeći ih pod odgovarajuću pravnu kvalifikaciju.

Iz obrazloženja:

Javni tužilac je optužio okrivljenog da jupravljao automobilom u alkoholiziranom stanju sa koncentracijom alkohola u krvi od 2,03 gram/kg i da je zbog toga bio očigledno nesposoban za bezbjednu vožnju, te da je svojim vozilom prešao na lijevu stranu kolovoza i sudario se sa drugim vozilom koje je pravilno svojom desnom stranom kolovoza dolazilo iz suprotnog pravca, zbog čega je u tom vozilu jedno lice zadobilo tešku tjelesnu povredu. Te radnje javni

tužilac je pravno kvalifikovao kao krivično djelo iz člana 186. stav 1. u vezi sa članom 182. stav 1. KZ SRBiH.

Međutim, prvostepeni sud je okrivljenog oslobodio od optužbe iako je utvrdio sve činjenice i okolnosti, sem toga da je okrivljeni bio u alkoholiziranom stanju, a s tim u vezi i da je bio očigledno nesposoban za bezbjedno upravljanje motornim vozilom. Iz toga je izveo i zaključak da nema dokaza da je okrivljeni učinio krivično djelo iz člana 186. stav 1. u vezi sa članom 182. stav 1. KZ SRBiH.

Protiv te presude žalbu je izjavio javni tužilac zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Drugostepeni sud je odbio žalbu javnog tužioca i potvrdio prvostepenu presudu.

Protiv tih presuda Republički javni tužilac je podigao zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. u vezi sa članom 346. stav 2. ZKP, te povrede krivičnog zakona u korist okrivljenog iz člana 365. tačla 1. ZKP i člana 181. stav 3. u vezi stava 1. KZ SRBiH.

Predložio je da se navedene povrede utvrde, a da se presuda ne dira.

Vrhovni sud BiH je uvažio zahtjev za zaštitu zakonitosti te je konstatovao navedene povrede.

Naime, činjenica je da je javni tužilac u optužnici opisao činjenice i okolnosti, koje je pravno kvalifikovao kao krivično djelo iz člana 186. stav 1. u vezi sa članom 181. stav 1. KZ SRBiH, sve te činjenice, sem količine alkohola u krvi okrivljenog, prvostepeni sud je sasvim ispravno utvrdio. Kod takvog stanja, prvostepeni sud umjesto da je samo iz činjeničnog opisa djela izostavio dio koji se odnosi na alkoholisanost okrivljenog i očiglednu nesposobnost za upravljanje motornim vozilom, i da preostale radnje okrivljenog pravno kvalifikuje kao krivično djelo iz člana 181. stav 3. u vezi sa članom 1. KZ SRBiH, on ga pogrešno oslobađa od optužbe za ono djelo za koje je bio tužen.

Stoga je osnovan navod javnog tužioca iz zahtjeva za zaštitu zakonitosti da je prvostepeni sud učinio povredu Krivičnog zakona u korist okrivljenog iz člana 365. tačka 1. ZKP u vezi sa članom 181. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ SRBiH. Iz ovog dalje proizilazi da je taj sud u konkretnom slučaju prilikom donošenja presude nepravilno primijenio odredbe krivičnog zakona kada preostale radnje okrivljenog koje sadrže sve bitne elemente krivičnog djela iz člana 181. stav 3. u vezi stava 1. KZ SRBiH nije pravno kvalifikovao po ovom propisu i okrivljenog za to djelo oglasio krivim, jer prema odredbi iz člana 346. stav 2. ZKP sud nije vezan za prijedlog tužioca u pogledu pravne ocjene djela.

Time, što bi sud izostavio dio radnji iz činjeničnog opisa djela i preostale radnje pravno kvalifikovao drugačije nego javni tužilac ne bi povrijedio identitet optužnice. Ovo radi toga što se radi i u optužnici o istom okrivljenom i o istom događaju i u većem dijelu o istim radnjama i istim posljedicama.

Zbog svega izloženog zahtjev za zaštitu zakonitosti je uvažen, te su konstatovane navedene povrede, ali ako su one učinjene u korist okrivljenog pravosnažna presuda nije dirana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH. Kvlz.170/91, od 27.11. 1991. godine)

7.

Član 364. stav 2. u vezi sa članom 357. stav 7. ZKP

Kada je prvostepeni sud usvojio prijedlog okrivljenogna glavnom pretresu o saslušanju svjedoka na bitne okolnosti, a taj dokaz nije izveo, niti u presudi o tome naveo razloge,

povijerio je pravo odbrane okrivljenog na glavnom pretresu, koje je imalo uticaja na pravilnost i zakonitost presude, čime je učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. u vezi sa članom 357. stav 7. ZKP.

7a

Član 186. stav 2. u vezi sa članom 182. stav 1. KZ SRBiH

Aklohelizirano stanje okrivljenog u vrijeme izvršenja krivičnog djela je samo jedan, a ne i isključivi dokaz o tome da li je okrivljeni bio očigledno nesposoban za bezbjedno upravljanjem motornim vozilom.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je presudom oglasio krivim okrivljenog zbog krivičnog djela iz člana 186. stav 2. u vezi sa članom 181. stav 1. KZ SRBiH i za to djelo mu izrekao kaznu zatvora u trajanju od 2. godine, kao i mjeru bezbjednosti zabrane upravljanja motornim vozilom "C" kategorije u trajanju od jedne godine.

Protiv te presude izjavili su žalbe javni tužilac zbog odluke o kazni i mjeri bezbjednosti i okrivljeni po svome braniocu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni.

Javni tužilac je predložio da se prvostepena presuda preinači u odluci o kazni i mjeri bezbjednosti, tako da se okrivljenom izrekne strožija kazna i mjera bezbjednosti.

Okrivljeni je opet predložio da se ta presuda ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud BiH je povodom tih žalbi, a po službenoj dužnosti na osnovu člana 376. ZKP prvostepenu presudu ukinuo i predmet vratio istom sudu na ponovno suđenje.

Ova presuda je ukinuta zbog toga što je prvostepeni sud na glavnom pretresu usvojio prijedlog okrivljenog o saslušanju jednog svjedoka na okolnost da je on iznenada pozvan od svog direktora koji mu je saopštio da treba da ide na vožnju. Okrivljeni se inače branio da nije znao kada je počeo da uživa alkohol da mu predstoji vožnja. Ovdje se radi o veoma važnoj činjenici od koje zavisi pravilnost i zakonitost odluke. Međutim, i pored toga prvostepeni sud taj dokaz nije izveo, a o tome nije u presudi naveo nikakave razloge. Prema tome ta presuda nema razloga o odlučnoj činjenici, a s druge strane prvostepeni sud je povrijedio pravo odbrane okrivljenog na glavnom pretresu, a stim u vezi učinio je i bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 2. a u vezi sa članom 357. stav 7. ZKP.

S druge strane, pogrešno je prvostepeni sud samo na osnovu činjenice da je bio očigledno nesposoban za bezbjedno upravljanje motornim vozilom. ova činjenica —količina alkohola u krvi okrivljenog je veoma važna, ali ne i isključiva za zaključak da je okrivljeni bio očigledno nesposoban za bezbjednu vožnju. Međutim, ta očigledna nesposobnost se mora manifestovati u vanjskom svijetu, ponašanju okrivljenog u toku vožnje, koje odstupa od normalnog ponašanja svakog prosječnog vozača. Tek takvo ponašanje okrivljenog sa alkoholiziranim stanjem može poslužiti sudu za zaključak da li je okrivljeni bio očigledno nesposoban za bezbjedno upravljanje motornim vozilom.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 436/91 od 31.10.1991. godine)

8.

Član 236. stav 1. KZ SRBiH

Krivično djelo falsifikovanja službene isprave iz člana 236. KZ SRBiH može se učiniti samo sa umišljajem, a za postojanje umišljaja kod ovog krivičnog djela dovoljno je da je izvršilac svjestan da su podaci koji se unose u službenu ispravu neistiniti i da učinila hoće ili da pristaje na unošenje neistinitih podataka u tu ispravu.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je svojom presudom na osnovu člana 350. tačka 3. ZKP okrivljenog oslobodio od optužbe zbog nedostatka pouzdanih dokaza da je učinio krivično djelo, pronevjere iz člana 227. stav 1. i falsifikovanja službene isprave iz člana 236. stav 1. KZ SRBiH.

Protiv te presude javni tužilac je izjavio žalbu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, koje vidi u pogrešnoj ocjeni izvedenih dokaza, te je predložio da se prvostepena presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud BiH je žalbu javnog tužioca odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu, a ovo iz slijedećih razloga:

Kada je u pitanju krivično djelo falsifikovanje službene isprave, nije uopšte sporno da su podaci koje je okrivljeni unio u otpremnicu netačni. Međutim, iz iskaza saslušanih svjedoka prvostepeni sud je utvrdio da okrivljeni nije bio svjestan činjenice da su ti podaci neistiniti i da je to tako htio ili pristao, već da je to učinio greškom, kao što se ranije događalo i drugim licima. Da li je to okrivljeni učinio svjesno ili ne, prvostepeni sud je cijenio i na osnovu činjenice što nije utvrđeno da je on prisvojio ili želio da prisvoji dio robe iz otpremnice, dakle, da je takvo prisvajanje htio da prikrije unošenjem netačnih podataka u otpremnicu. S obzirom na to da okrivljeni nije prisvojio dio robe iz otpremnice i da je sam preuzeo više radnji da se pogrešno sačinjena otpremnica ispravi, prvostepeni sud je i po ocjeni Vrhovnog suda izveo sasvim ispravan zaključak da je okrivljeni greškom sačinio neistinitu otpremnicu i da nije bio svjestan neistinito sadržaja te isprave i da je nije htio kao neistinitu niti je na to pristao.

S obzirom na to, neosnovani sud žalbeni prigovori javnog tužioca da je prvostepeni sud u ovom predmetu pogrešno utvrdio činjenično stanje i da je iz njega izveo pogrešan zaključak o tome da nema dokaza da je okrivljeni učinio krivično djelo falsifikovanje službene isprave. javni tužilac i o optužnici, a i u žalbi polazi pogrešno od činjenica koje nisu sporne, da je okrivljeni i otpremnicu unio veću količinu cigareta nego što je stvarno dostavljeno kupcu, izvođeci iz toga pogrešan zaključak da je to okrivljeni učinio u cilju prisvajanja dijela cigareta. Međutim, ni jednim dokazom nije utvrđeno da je to okrivljeni prisvojio ili pokušao. Prema tom optužnica i žalba se ne temelje na dokazima već samo na pretpostavkama. Ako se tome doda utvrđena činjenica da se to događalo drugim radnicima i da je to učinjeno greškom a ne u cilju kako to navodi javni tužilac u žalbi onda se takvi navodi javnog tužioca ukazuju neosnovanim. Ovo tim prije ako se ima u vidu šta je sve okrivljeni preduzeo da se pogrešni podaci iz otpremnice isprave. S obzirom na to i činjenicu da se krivično djelo falsifikovanja službene isprave može učiniti samo sa umišljajem, koji u ovom slučaju nije utvrđen, pravilno je prvostepeni sud okrivljenog oslobodio od optužbe na osnovu člana 350. tačka 3. ZKP.

Takvo utvrđenje i zaključke prvostepenog suda je prihvatio i Vrhovni sud, koji je žalbu javnog tužioca ocijenio neosnovanom.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž. 448/91 od 27.11.1991. godine)

ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU

Član 92. stav 1. ZKP

Branioocu okrivljenog (javnom, privatnom i oštećenom kao tužiocu i licima iz člana 360 ZKP), ne pripada pravo na podnošenje molbe za povraćaj u predašnje stanje zbog propuštanja roka za žalbu na rješenje suda kojim je odbijen zahtjev orkivljenom za ponavljanje pravosnažno završenog krivičnog postupka. To pravo pod uslovima iz člana 92. stav 1. ZKP pripada samo okrivljenom.

Iz obrazloženja:

Prvostepenim rješenjem odbijen je zahtjev okrivljenom za ponavljanje krivičnog postupka.

Branilac okrivljenog je protiv toga rješenja izjavio žalbu, koju je prvostepeni sud odbacio kao neblagovremenu.

I protiv toga rješenja branilac okrivljenog je izjavio žalbu sa napomenom da je prvostepeni sud prihvati kao molbu za povraćaj u predašnje stanje i da rješenje o odbacivanju njegove žalbe kao neblagovremene stavi van snage, a u protivnom da je dostavi Vrhovnom sudu sa spisom, uz prijedlog da se to rješenje ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovni postupak i odluku.

U obrazloženju žalbe (molbe za povraćaj u predašnje stanje) branilac okrivljenog ističe da on nije znao kojeg je dana okrivljeni primio rješenje protiv koga je on kao branilac izjavio žalbu, a s druge strane dodaje da je rješenje u njegovoj kancelariji primilo drugo lice. Zbog toga smatra da žalba koju je izjavio protiv rješenja kojim je zahtjev okrivljenog za ponavljanje postupka odbijen, nije bila neblagovremena.

Vrhovni sud BiH je odbio žalbu branioca okrivljenog kao neosnovanu, jer nije uopšte sporno da je okrivljeni primio predmetno rješenje 20.6.1991.g., i da i njemu i njegovom branicu od tada počinje da teče rok za žalbu. Bez ikakvog je značaja što je umjesto branioca predmetno rješenje primilo lice, koje je ovlašteno da u njegovoj kancelariji prima sva pismena. To lice je primilo predmetno rješenje u roku za žalbu računajući dan kada je okrivljeni lično primio rješenje. S obzirom da je rok za žalbu tri dana a da je branilac istu predao sudu 28.6.1991.g. proizilazi da je ona neblagovremena, pa je prvostepeni sud pravilno postupio kada je takvu žalbu odbacio.

Iz tih razloga Vrhovni sud je odbio kao neosnovanu žalbu branioca okrivljenog koju je izjavio protiv rješenja prvostepenog suda kojim je žalba branioca okrivljenog odbačena kao neblagovremena.

Po ocjeni Vrhovnog suda prvostepeni sud je ispravno postupio kada tu žalbu branioca okrivljenog nije prihvatio kao molbu za povraćaj u predašnje stanje, jer analognom primjenom člana 92. stav 1. ZKP pravo na podnošenje takve molbe, pod ostalim uslovima iz tog propisa pripada samo okrivljenom, a nikako i njegovom branicu, pa ni drugim strankama (javnom tužiocu, privatnom tužiocu, oštećenom kao tužiocu) niti drugim licima koja su ovlaštena da u korist okrivljenog izjavljuju žalbu.

Radi toga je žalba branioca okrivljenog odbijena kao neosnovana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 507/91 od 28.11.1991. godine)

10.

Član 197. stav 2. ZKP

Vijeće nije ovlašteno da u fazi istrage odlučuje o pritvoru (produženju ili ukidanju) protiv okrivljenog ukoliko istražni sudija ili javni tužilac nisu podnijeli obrazloženi prijedlog za ukidanje ili produženje pritvora.

IZ obrazloženja:

Istražni sudijaj Višeg suda je odredio pritvor protiv troice okrivljenih iz osnova člana 191. stav 2. tačka 4. ZKP, u trajanju od po jedan mjesec.

Na osnovu prijedloga istražnog sudije vijeće istog suda iz istog osnova je produžilo pritvor protiv te troice okrivljenih za po još jedan mjesec.

Nakon isteka pritvora i po tom rješenju istražni sudija je podnio novi prijedlog za produženje pritvora ali samo protiv jednog okrivljenog.

Vijeće je odbilo takav prijedlog istražnog sudije, te je protiv toga okrivljenom ukinuo pritvor, ali je istovremeno, i bez ikakvog prijedloga istražnog sudije ili javnog tužioca, ukinuo pritvor i protiv one druge dvoice okrivljenih.

Javni tužilac je protiv toga rješenja izjavio žalbu u kojoj je predložio da se pobijano rješenje preinači i protiv sve troice okrivljenih produži pritvor ili da se to rješenje ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovnu odluku.

Vrhovni sud je uvažio žalbu javnog tužioca u pogledu onog okrivljenog za koga je istražni sudija bio podnio obrazloženi prijedlog za produženje pritvora i vratio spis istom vijeću da ponovo odluči o prijedlogu za produženje pritvora protiv toga okrivljenog.

U odnosu na ostalu dvoicu okrivljenih Vrhovni sud je odbio žalbu javnog tužioca kao neosnovanu.

U vezi sa tim Vrhovni sud nalazi da vijeće nije bilo ovlašteno da protiv ove dvoice okrivljenih uopšte odlučuje o pritvoru, ni o ukidanju, a ni o produženju bez obrazloženog prijedloga istražnog sudije ili javnog tužioca. Ovo tim prije što je protiv njih po ranijem rješenju pritvor već istekao. Kada je to vijeće ipak učinilo povrijedilo je zakon u korist ove dvoice okrivljenih. Za to je u odnosu na njih žalba javnog tužioca odbijena kao neosnovana.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž.br. 523/91 od 15.11.1991.,g.)

11.

Članovi 198. i 394. stav 2. ZKP

Protiv rješenja vijeća donesenog u toku istrage kojim je ukinut pritvor protiv okrivljenog, a koje je doneseno zbog nesaglasnosti istražnog sudije i javnog tužioca o ukidanju pritvora, nije dozvoljena žalba.

Iz obrazloženja:

Rješenjem istražnog sudije Višeg suda određeno je sprovođenje istrage protiv okrivljenog zbog postojanja osnovane sumnje da je učinio krivično djelo ubistva iz člana 36. stav 1. KZ SRBiH.

Isto tako rješenjem istog sudije određen je pritvor protiv okrivljenog u trajanju od jednog mjeseca.

Nakon što je izvršeno psihijatrijsko vještačenje nad okrivljenim istražni sudija je ocijenio da su prestali razlozi iz kojih je pritvor određen, pa je zatražio saglasnost javnog tužioca za

ukidanje pritvora. Međutim, javni tužilac nije dao takvu saglasnost. U takvoj situaciji kad postoji nesaglasnost istražnog sudije i javnog tužioca oko ukidanja pritvora onda je istražni sudija sasvim ispravno i u skladu sa članom 198. ZKP zatražio da o ukidanju pritvora odluči vijeće. I zaista vijeće je o tome odlučivalo i donijelo rješenje kojim se pritvor protiv okrivljenog ukida.

Međutim, u rješenju vijeće je pogrešno postupilo kada je dalo pouku o pravnom lijeku protiv toga rješenja, pa je javni tužilac protiv toga rješenja izjavio žalbu Vrhovnom sudu BiH kao drugostepenom sudu.

Odlučujući o toj žalbi Vrhovni sud je istu odbacio, jer je našao da protiv rješenja vijeća donesenog u smislu člana 198. ZKP i u navedenoj situaciji, žalba nije dozvoljena. Ni pogrešna pravna pouka o pravnom lijeku takvo pravo javnom tužiocu nije mogla uspostaviti.

Ovakva odluka ovoga suda se temelji na propisu člana 394. stav 2. ZKP prema kojem protiv rješenja vijeća donesenog u toku istrage žalba nije dozvoljena, ako tim zakonom nije drukčije određeno. Međutim, u konkretnom slučaju nije zakonom određeno da je žalba dozvoljena protiv rješenja vijeća donesenom u smislu člana 198. ZKP.

Iz tih razloga žalba javnog tužioca je na osnovu člana 397. stav 3. ZKP, kao nedozvoljena odbačena.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kž.br. 557/91 od 10.12.1991.g.)

12.

Član 427. stav 3. u vezi sa članom 371. stav 3. ZKP

Drugostepeni sud je povrijedio odredbe krivičnog postupka u žalbenom postupku iz člana 427. stav 3. u vezi sa članom 371. stav 3. ZKP, koje su uticale na pravilnost i zakonitost drugostepene presude, time što na sjednici nije uzeo u razmatranje odgovor okrivljenog na žalbu javnog tužioca koju je uvažio u pogledu odluke o krivičnoj sankciji i u tom pravcu prvostepenu presudu preinačio, tako što je okrivljenom umjesto uslovne osude izrekao kaznu zatvora.

Iz obrazloženja:

osnovni sud je okrivljenom izrekao uslovnu osudu zbog krivičnog djela iz člana 181. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZ SRBiH.

Protiv te presude javni tužilac je izjavio žalbu zbog odluke o krivičnoj sankciji sa prijedlogom da se ta presuda preinači u tom dijelu tako da se okrivljenom umjesto uslovne osude izrekne kazna zatvora.

na tu žalbu okrivljeni je u dozvoljenom roku podnio prigovor, u kome je osporio žalbene prigovore i predložio da se žalba javnog tužioca odbije i potvrdi prvostepena presuda.

Prema stanju u spisu drugostepeni sud nije uopšte uzeo u razmatranje odgovor okrivljenog na žalbu javnog tužioca, a i pored toga uvažio je tu žalbu i prvostepenu presudu preinačio, tako što je okrivljenom umjesto uslovne osude izrekao kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci.

Okrivljeni je protiv drugostepene presude podnio zahtjev za njeno preispitivanje, smatrajući da je drugostepeni sud povrijedio odredbe postupka u žalbenom postupku, time što nije uzeo u razmatranje njegov odgovor na žalbu javnog tužioca, koje je uticalo na pravilnost i zakonitost drugostepene presude.

Vrhovni sud BiH je uvažio zahtjev okrivljenog iz navedenih razloga, smatrajući da je drugostepeni sud u žalbenom postupku povrijedio odredbe iz člana 371. stav 3. ZKP, u vezi sa članom 427. stav 3. ZKP koja je uticala na pravilnost i zakonitost drugostepene presude time što nije uopšte uzeo u razmatranje odgovor okrivljenog na žalbu javnog tužioca, a koja je uvažena i prvostepena presuda preinačena u odluci o krivičnoj sankciji na štetu okrivljenog.

Iz navedenih razloga ovaj sud je uvažio zahtjev okrivljenog za vanredno preispitivanje drugostepene presude, te je tu presudu ukinuo i predmet vratio tome sudu da u ponovnom postupku otkloni učinjenu povredu i donese pravilnu zakonitu odluku.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kvl. 33/91 od 15.10.1991. godine)

13.

Član 364. stav 1. tačka 1. ZKP

Sudija (i sudija porotnik) kome je isteklo vrijeme na koje je izabran na tu funkciju ne može učestvovati u suđenju, a kao je, i pored toga, učestvovao, time je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 1. ZKP, koja ima za posljedicu ukidanje presude.

IZ obrazloženja:

Presudom Višeg suda preinačena je u odluci o kazni presuda osnovnog suda tako što je osuđenom za krivično djelo krađe iz člana 147. stav 1. KZSRBiH, primjenomodredbi o ublažavanju kazne, iz čl. 42. i 43. KZ SFRJ, izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 mjeseca.

Osuđeni je podnio ovome sudu zahtjev za vanredno preispitivanje navedenih pravosnažnih presuda. U zahtjevu je naveo da su u suđenju pred prvostepenim sudom u donošenju presude učestvovali sudije porotnici, kojima je istekao mandat na koji su izabrani na tu funkciju. Zbog toga, smatra da je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 1. ZKP, te je predložio da se obje presude nižestepenih sudova ukinu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Vrhovni sud BiH je ispitao osnovanost zahtjeva osuđenog, tako što je preko osnovnog suda pribavio izvještaj iz koga se vidi da su sudije porotnici, koji su učestvovali u donošenju prvostepene presude, izabrani na tu funkciju i kada im je isteklo vrijeme na koje su izabrani, iz čega proizilazi da u vrijeme suđenja i donošenja presude nisu bili sudije porotnici.

Prema odredbi iz člana 364. stav 1. tačka 1. ZKP, bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji ako je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je izricanju presude učestvovao sudija ili sudija porotnik koji nije usdjelovao na glavnom pretresu ili koji je prasnajžnom odlukom izuzet od suđenja.

U konkretnom slučaju, kada su u suđenju učestvovali sudije porotnici kojima je isteklo vrijeme na koje su izabrani onda je sud, koji je donio prvostepenu presudu bio nepropisno sastavljen. Iz ovoga slijedi da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. stav 1. tačka 1. ZKP, zbog čega je takvu presudu, valjalo ukinuti. Polazeći od toga i da je prvostepeni sud takvu presudu preinačio u odluci o kazni, ovaj sud je ukinuo i tu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu da u ponovnom postupku otkloni navedenu bitnu povredu.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Kv. 41/91 od 20.11.1991. godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

14.

Član 56. Zakona o privrednim prestupima.

Kad sud donese odluku isključivo na navodima iz odbrane okrivljenih koja nije provjerena takva presuda je zasnovana na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju.

IZ obrazloženja:

Osnovano javni tužilac u žalbi tvrdi da je prvostepena presuda, kojom su okrivljeni oslobođeni od optužbe da su izvršili privredni prestup iz člana 63. stav 1. tačka 5. i stav 2. Zakona o knjigovodstvu ("Službeni list SFRJ" br. 25/81, 53/85) zasnovana na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju, pošto je isključivo na navodima iz njihove odbrane izveo zaključak da nisu ostvarena obilježja privrednog prestupa za koji su optuženi. Zaključak prvostepenog suda javni tužilac ocjenjuje kao preuranjen, što u potpunosti prihvata i Vrhovni sud BiH. Naime, u konkretnom slučaju odbranu okrivljenog odgovornog lica da se ne smatra odgovornim za izvršeni privredni prestup, jer nije obavljao poslove rukovodioca finansija, prvostepeni sud je bio dužan da provjeri, jer se radi o utvrđenju činjenice koja je značajna za donošenje pravilne i zakonite odluke. Prvostepeni sud, međutim, to nije učinio, već je poklonio vjeru iskazu okrivljenog odgovornog lica i izveo zaključak da ovaj nije odgovora za učinjeni privredni prestup, a shodno odredbama iz člana 56. Zakona o privrednim prestupima da ne postoji ni odgovornost okrivljenog pravnog lica. Zaključak prvostepenog suda je preuranjen, i zasnovan na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju. Ovo iz razloga što je odbranu okrivljenog odgovornog lica bilo neophodno provjeriti i utvrditi sve činjenice od značaja za donošenje pravilne i zakonite odluke, jer bi tek nakon toga postojali uslovi za izvođenje pravilnog zaključka i odgovornosti. Ovako prvostepena presuda je zasnovana na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju, jer je zasnovana isključivo na navodima iz odbrane okrivljenog odgovornog lica, zbog čega je žalba javnog tužioca uvažena.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 743/89 od 29.8.1990. godine)

15.

Član 364. stav 1. tačka 11. ZKP u vezi sa članom 60. Zakona o privrednim prestupima

Prigovor iz odbrane da okrivljeno pravo lice ne postoji prvostepeni sud je dužan provjeriti, jer se radi o činjenici od čijeg utvrđenja zavisi donošenje pravilne i zakonite odluke.

Iz obrazloženja:

Osporavajući odgovornost za privredni prestup iz člana 97. stav 1. tačka 2. i stav 2. Zakona o utvrđenju i rapsređivanju ukupnog prihoda i dohotka i o utvrđivanju i rapoređivanju prihoda, okrivljeno pravno lice u žalbi ukazuje da više ne postoji i da ne može biti odgovorno za učinjeni prestup navodeći da je ovaj prigovor isticao i u odbrani pred prvostepenim sudom.

Osnovani su žalbeni navodi kojima okrivljeno pravo lice osporava pravilnost prvostepene presude. Naime, i u postupku pred prvostepenim sudom, kao i u žalbi, isticao je prigovor da više ne postoji i da ne može biti odgovoran za učinjeni prestup. Ovo je značajna činjenica koju je prvostepeni sud morao provjeriti da bi mogao donijeti pravilnu i zakonitu odluku u pogledu odgovornosti okrivljenog pravnog lica. Prvostepeni sud, međutim, to nije učinio zbog čega je njegova odluka zasnovana na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju. Pored toga, prvostepeni sud u pobijanoj presudi nije iznio ni razloge zašto odbranu okrivljenog pravnog lica nije prihvatio, pa je na taj način učinio bitnu povredu postupka iz člana 364. stav 1. tačka 11. Zakona o krivičnom postupku. Sa ovog i naprijed iznijetog razloga prvostepenu presudu u odnosu na pomenuti privredni prestup valjalo je ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje, kako bi se provjerila osnovanost žalbenih navoda okrivljenog pravnog lica i nakon toga donijela odgovarajuća odluka.

(Odluka Vrhovnog suda BiH Pkž. 280/90 od 1.3.1991. godine)

16.

Član 170. stav 1. tačka 4. i stav 2. zakona o Službi društvenog knjigovodstva.

Organizacija i njeno odgovorno lice čine privredni prestup ako vrše isplatu akontacije za službeno putovanje iz dnevnog pazara.

IZ obrazloženja:

Zajedničkom žalbom pobijajući prvostepenu presudu, kojom su oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 170. stav 1. tačka 4. i stav 12. zakona o Službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ" br. 70/83, 20/91), okrivljeni ukazuju da su redovno polagali dnevni pazar, da su povremeno vršili isplatu akontacije za službena putovanja iz dnevnog pazara, te da je bilo slučajeva da su radnici vraćali akontaciju, jer nije došlo do realizacije službenog puta.

Istaknuti žalbeni navodi, međutim pri utvrđenom činjeničnom stanju u postupku pred prvostepenim sudom, nisu od značaja niti mogu uticati na utvrđenu odgovornost okrivljenih. Naime, žalbenim navodima okrivljeni ne dovode u sumnju pravilnost prvostepene presude, već ukazuju na određene okolnosti koje su takvog karaktera da ne mogu biti od značaja ni pri odmjeravanju kazne, s obzirom na zakonsku obavezu da se dnevni pazar polaže na račun organizacije. međutim, ovakvim i slučajnim isplatama iz dnevnog pazara novac se ne polaže na žiro račune i na taj način povjerioci ovakvih organizacije ne dovode u situaciju da svoja dospjela potraživanja ne mogu naplatiti. kod takvog stanja stvari, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, prvostepeni sud je okrivljene pravilno oglasio odgovornim za navedeni privredni prestup.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 623/89 od 5.4.1990. godine)

17.

Član 170. stav 1. tačka 5. i stav 2. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva.

Organizacija i njeno odgovorno lice čine produženi privredni prestup ako se sa više radnji izvrši više identičnih prestupa u određenom vremenskom kontinuitetu.

Iz obrazloženja:

Pobijajući prvostepenu presudu kojom su okrivljeni oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 170. stav 1. tačka 5. i stav 2. Zakona o Službi društvenog knjigovodstva, javni tužilac u žalbi ističe da su okrivljeni radnjama opisanim pod tačkom 1,2 i 3. optužnog prijedloga učinili tri privredna prstupa, a ne jedan privredni prestup, jer je svaka od tih radnji zasebna i predstavlja jednu cjelinu ni po sadržaju ni po vremenskom kontinuitetu.

Stav iznijet u žalbi javnog tužioca ne može se prihvatiti. naime, iz optužnog prijedloga i izreke prvostepene presude proizilazi da okrivljeni u 1987. godini i 1988. godini do 25.2.1989. godine, te do 25.2. do 8.3.1989. godine i do 10.3. do 23.6.1989. godine nisu dostavljali nadležnoj SDK-a naloge za plaćanje dospjelih obaveza najkasnije na dan njihova dospijeca. Iz ovakvog činjeničnog opisa radnji sasvim jasno proizilazi da se u ovom slučaju radi o produženom privrednom prestupu. naime, produženi privredni prestup predstavlja skup više istih povreda propisa učinjenih sa više radnji od strane istih izvršilaca u određenom vremenskom kontinuitetu. U konkretnom slučaju sve radnje opisane pod tač. 1,2 i 3. optužnog prijedloga sadrže obilježja istog privrednog prestupa iz člana 170. stav 1. tačka 5. i stav 2. pomenutog zakona, učinjene su od strane istih izvršilaca, a između svake radnje postoji vremenski kontinuitet. Prema tome, u ovom slučaju ispunjene su sve pretpostavke za

postojanje produženog privrednog prestupa, pa je prvostepeni sud pravilno postupio kada je okrivljene oglasio odgovornim za jedan, a ne za tri prestupa kako se to predlaže u žalbi javnog tužioca.

(Odluka Vrhovnog suda BiH PKŽ. 323/90 od 23.1. 1991. g.)

18.

Član 173. stav 1. tačka 7. i stav 2. Zakona o deviznom poslovanju

Organizacija i njeno odgovorno lice čine privredni prestup ako robu prodatu stranom kupcu ne naplati u roku od 90 dana od dana kada je roba izvezena.

Iz obrazloženja:

Iz razloga prvostepene presude, kojom su okrivljeni oglašeni odgovornim zbog privrednog prestupa iz člana 173. stav 1. tačka 7. i stav 2. Zakona o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 66/85 i 82/90) proizilazi da su okrivljeni propustili da izvezenu robu stranom kupcu naplate u roku od 90 dana od dana kada je roba izvezena.

Okrivljeno pravno lice u žalbi protiv prvostepene presude ne negira utvrđenje prvostepenog suda, već ukazuje na okolnost da je do ovog propusta došlo, zbog naplate putem kompenzacionih poslova za čiju realizaciju treba više vremena. Ovi navodi iznijeti u žalbi, međutim, nisu od značaja niti mogu uticati na utvrđenu odgovornost žalitelja čija je zakonska obaveza bila da izvezenu robu naplati u zakonom propisanom roku od 90 dana od dana kada je roba izvezena. Ova obaveza je propisana odredbom iz člana 42. stav 1. Zakona o deviznom poslovanju. Kako žalitelj nije postupio u skladu sa ovom odredbom u konkretnom slučaju, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, pravilno je od strane prvostepenog suda oglašen odgovornim za navedeni privredni prestup.

(Odluka Vrhovnog suda BiH PKŽ. 288/90 od 1.3. 1991. god.)

19.

Član 26. stav 1. tačka 4. i stav 2. Zakona o finansijskom poslovanju

Neblagovremeno dostavljanje nadležnoj službi društvenog knjigovodstva naloga za plaćanje dospjelih obaveza predstavlja težu povredu propisa o finansijskom poslovanju.

Iz obrazloženja:

Protiv prvostepene presude kojom su za privredni prestup iz člana 26. stav 1. tačka 4. stav 2. Zakona o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89 i 61/90) okrivljenim izrečene kazne i to pravnom licu u iznosu od 500,00 dinara, a odgovornom licu u iznosu od 30 dinara, žalbu je izjavio javni tužilac zbog odluke o kazni ukazujući da je prvostepeni sud okrivljenim izrekao blage kazne s obzirom na težinu izvršenog privrednog prestupa i da se takvim kaznama ne može ostvariti svrha kažnjavanja.

Vrhovni sud BiH je uvažio žalbu javnog tužioca, preinačio prvostepenu presudu u pogledu odluke o kazni i okrivljenom pravnom licu izrekao novčanu kaznu u iznosu od 2.000 dinara, odgovornom licu u iznosu od 200 dinara iz slijedećih razloga:

Razmatrajući prvostepenu presudu u pogledu odluke o kazni, a u vezi sa žalbenim navodima javnog tužioca, ovaj sud je došao do zaključka da je prvostepeni sud okrivljenim odmjerio kazne koje nisu srazmjerne težini izvršenog prestupa i stepenu njihove odgovornosti. Naime, pri odmjeravanju kazni prvostepeni sud je precijenio olakšavajuće okolnosti koje je našao na strani okrivljenih, dok nije u dovoljnoj mjeri cijenio težinu izvršenog privrednog prestupa. U konkretnom slučaju, po mišljenju ovog suda, radi se o težoj povredi propisa o finansijskom poslovanju, pošto se neblagovremenim dostavljanjem nadležnoj SDK-a naloga za plaćanje

dospjelih obaveza povjeriocima izravno produbljuje nelikvidnost privrednih subjekata. Polazeći od toga, ovaj sud je došao do zaključka da su okrivljenima izrečene novčane blage kazne kojima se ne može ostvariti svrha kažnjavanja. Stoga je žalba javnog tužioca uvažena, prvostepena presuda preinačena i okrivljenim izrečene kazne kao u izreci ove presude u uvjerenju da su srazmjerne težini izvršenog prestupa, stepenu odgovornosti okrivljenih i da će se izrečenim kaznama ostvariti svrha kažnjavanja.

(Odluka Vrhovnog suda BiH Pkž. 386/90 od 20.2.1991. godine)

20.

Član 109. stav 1. tačka 8. i stav 2. zakona o zaštiti na radu

Izdavanjem upotrebne dozvole za stoj na čijem rotacionom dijelu nije postavljena zaštitna naprava organizacija koja vrši periodične predgledne i njenoodgovorno lice čine privredni prestup.

IZ obrazloženja:

Nakon tšo je proveo odgovarajuće dokaze i cijenio ih u skladu sa odredbim iz člana 347. stav 2. Zakona o krivičnom postupku prvostepeni sud je pravilno zaključio da je okrivljeno pravno lice dana 25.11.1987. godine izdao upotrebnu dozvolu za stoj – uzdužni rezač papira inoproizvođaču, na čijem ratacionom dijelu nije postavljena zaštitna naprava. Izdavanjem upotrebne dozvole, a da prethodno nije izvršen pregled i ispitivanje na propisan način, okrivljeno pravno i njegovo odgovorno lice postupili su suprotno odredbi iz člana 38. Zakona o zaštiti na radu (“Službeni list SRBiH”, br. 31/84), i na taj način izvršili privredni prestup iz člana 109. stav 1. tačka 8. i stav 2. istog zakona.

Bez značaja su navodi okrivljenih u žalbi da prvostepeni sud nije utvrdio na kojem je dijelu stroja bilo obavezno postaviti zaštitnu napravu. Naime, u razlozima prvostepene presude sud je na jasan i nedvosmislen način istakao da zaštitna naprava nije postavljena na rotacionom dijelu stroja, čime je bila ugrožena bezbjednost radnika koji je radio na stroju i okoline. Stoga je žalbu kao neosnovanu valjalo odbiti.

(odluka Vrhovnog suda BiH, Pkž. 313/90 od 1.3.1991. godine)

21.

Član 8. st. 1. i 2. Uredbe o uslovima za davanja kredita građanima

Okolnost da je okrivljeno odgovorno lice obavljalo dužnost direktora sama za sebe nemože predstavljati osnov za isključenje njegove odgovornosti za učinjenu povredu odredaba uredbe o uslovima za davanje kredita građanima.

Iz obrazloženja:

Polazeći od toga da okrivljenom odgovornom licu kao direktoru organizacije nije povjereno obavljanje poslova u vezi sa odobravanjem kredita građanima, prvostepeni sud je izveo zaključak da se u njegovom ponašanju, kao i u ponašanju okrivljenog pravnog lica, nisu stekla obilježja privrednog prestupa iz člana 8. st. 1. i 2. Uredbe o uslovima za davanje kredita građanima (“Službeni list SFRJ” br. 41/89).

Osporavajući pravilnost prvostepene presude javni tužilac u žalbi ističe da je odgovornost okrivljenog odgovornog lica trebalo cijiniti sa aspekta preduzimanja mjera da se odobravanje kredita građana vrši u skladu sa važećim propisima. Žalbeni prigovor javnog tužioca, po mišljenju Vrhovnog suda BiH, je osnovan. Naime, tačno je da u konkretnom slučaju do izvršenja privrednog prestupa nije došlo radnjama okrivljenog odgovornog lica koji kao direktor organizacije u okviru svojih poslova nije ni bio zadužen za odobravanje kredita

građanima. Međutim, njegovu odgovornost, po mišljenju ovog suda, trebalo je cijiniti sa aspekta obaveze koje je kao direktor okrivljenog pravnog lica imao u vezi sa ostvarivanjem poslovanja organizacije u ovom dijelu shodno sa važećim propisima, odnosno da li je sa svoje strane preduzeo potrebne mjere da do propusta ne dođe. Prvostepeni sud se međutim, nije bavio ovim pitanjem kako se to osnovano ističe i u žalbi javnog tužioca, već je svoju odluku zasnovao isključivo na činjenici da je okrivljeno odgovorno lice obavljalo dužnost direktora. Takav zaključak nemože se prihvatiti, jer okolnost da je okrivljeno odgovorno lice obavljalo dužnost direktora sama za sebe nemože predstavljati osnov za isključenje odgovornosti. Stoga, ovaj sud smatra da je prvostepena presuda zasnovana na nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju zbog čega je istu valjalo ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, br. Pkž. 242/90 od 20.2.1991. godine)

GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO

EKSPPROPRIJACIJA

22.

Član 77. Zakona o eksproprijaciji

Smatra se da je korisnik eksproprijacije blagovremeno platio naknadu bivšem vlasniku ako je to učinio unutar roka od 10 dana u kome je mogao položiti taj iznos u depozit kod suda po proteku zakonskog roka od 15 dana.

Iz obrazloženja:

Korisnik eksproprijacije je isplatio pretežan dio pravične naknade bivšem vlasniku (preko 70% - član 81. stav 2. Zakona o eksproprijaciji) blagovremeno iako je propustio rok od 15 dana iz člana 77. Zakona o eksproprijaciji. Ovaj zakon propisuje da korisnik eksproprijacije može ponuditi iznos platiti bivšem vlasniku u daljnjem roku od 10 dana na sudski depozit. Doduše zakon propisuje da je korisnik eksproprijacije dužan ponuditi naknadu bivšem vlasniku unutar roka od 15 dana, pa ako ovaj odbije prijem naknade, da je može položiti na sudski depozit u daljnjem roku od 10 dana. U ovom slučaju korisnik eksproprijacije nije ponudio naknadu bivšem vlasniku unutar roka od 15 dana, ali je to učinio 5 dana kasnije i bivši vlasnik je primio tu naknadu zadržavajući pravo da traži razliku koja bi mu po njegovom svatanju pripadala. Time je po svatanju ovoga suda održan rok iz člana 77. Zakona o eksproprijaciji kao pretpostavka za određivanje naknade. Naime, s obzirom da je utvrđeno da je navedenom isplatom plaćena naknada preko 70% bivši vlasnik ima pravo da traži nepokriveni dio naknade po cijenama u vrijeme suđenja, a ne cijelu naknadu po tim cijenama (član 81. stav 2. Zakona o eksproprijaciji). Dakle, u ovom slučaju se revalorizira samo procenat nepokrivena naknade.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 266/90 od 5.7.1991. godine)

STVARNO PRAVO

23.

Član 20. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Član 10. zakona o obligacionim odnosima

Ako nije drukčije ugovoreno, članovi porodičnog domaćinstva, osim bračnih drugova, stiču pravo svojine na stvarima pribavljenim zajedničkim radom srazmjerno svom doprinosu.

Iz obrazloženja:

Važi pravilo građanskog prava prema kome lica koja žive u porodičnoj zajednici, zajedničkim radom stiču zajedničku imovinu, a njihovi udjeli se u slučaju spora utvrđuju prema njihovom doprinosu, ako nije drukčije ugovoreno ili ako iz namjere učesnika (članova porodičnog domaćinstva) ne proizlazi nešto drugo. Radi se o pravnim odnosima koji njihovi učesnici slobodno uređuju. (tu nema granice autonomiji volje) pa važi samo oboriva pretpostavka o zajedničkom sticanju dok se ne dokaže protivno.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 552/91 od 27.11.1991. godine)

24.

Član 1. zakona o svojini na dijelovima zgrada

Pravo vlasništva građevinskog objekta proteže se i na priraštaje (dogradnju) bez obzira što su stečeni zajedničkim radom članova porodičnog domaćinstva.

IZ obrazloženja:

U ovom slučaju nije pouzdano utvrđeno da li dograđeni dio objekta predstavlja samostalnu stvar (nepokretnost), kao posebni dio zgrade, u smislu člana 1. Zakona o svojini na posebnim dijelovima zgrade ili je to priraštaj objekta.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 552/91 od 27.11.1991. godine)

25.

Član 28. Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima

Savjesni posjednik, pravni sljednik lica koje je zasnovalo posjed ugovorom o diobi nekretnina, stekao je pravo vlasništva, po pravilima imovinskog prava u interpretaciji sudske praske, protekom vremena od 20 godina (sada, po članu 28. stav 2. ZOSPO-a 10 godina).

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je tužilac u zemljišnoj knjizi upisan kao vlasnik spornih nekretnina, ali nije u posjedu od vremena sticanja (1961.godine) Ove nekretnine posjeduje tuženi od 1970. godine na osnovu ugovora o kupovini koji je zaključio sa S.S., dakle, sa licem koje je imalo zakoniti posjed od 1961. godine od kada je bilo u posjedu tih nekretnina po osnovu ugovora o kupovini a taj ugovor je zaključen sa K.S. koji je zasnovao posjed 1954. godine na ugovoru o diobi.

Kako se vidi postoji pravni sljed između zakonitih posjednika, a zakoniti posjed traje još od 1954. godine, pa je prije stupanja na snagu Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (1. septembra 1980. godine) protekao rok od 20 godina za sticanje prava vlasništva dosjelošću u skladu sa načelnim mišljenjem Proširene opšte sjednice Vrhovnog suda Jugoslavije od 4. aprila 1960. godine. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima je rok za sticanja prava svojine na nekretnini održajem skratio na 10 godina ukoliko je posjed zakonit (član 28. stav 2. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 508/90 od 24.10.1991. godine)

26.

Članovi 28. i 72. stav 3. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Članovi 109. i 110. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovarač se nemože pozivati na ništavost ugovora o diobi nepokretnosti po proteku 20-godišnjeg roka propisanog za sticanje prava vlasništva dosjelošću, ako ne dokaže nesavjesnost posjednika.

Iz obrazloženja:

Nisu pogriješili nižestepeni sudovi što nisu uzeli u obzir okolnost da u prijavnom listu nema potpisa tužiteljice, jer je od momenta evidentiranja diobe nekretnina u katastru (17.4.1966. godine), pa do podnošenja tužbe (30.9.1987. godine) prošlo više od 20 godina, a tužiteljica nije osporavala tuženima posjedovanje spornih nekretnina. To znači da je proteklo vrijeme potrebno za sticanje prava vlasništva dosjelošću. Tužiteljica, naime, ne osporava da je tuženi bio savjestan posjednik a savjesnost posjeda se po zakonu pretpostavlja (član 72. stav 3. zakona osnovnim svojinsko – pravnim odnosima). Prema tome, postoje pravne pretpostavke za sticanje prava vlasništva dosjelošću iz člana 28. stav 4. ZOSPO-a ako bi se i prihvatilo da je tuženi bio nezakoniti posjednik, jer je spornu nekretninu posjedovao na osnovu ništavog ugovora.

Budući da je tuženi stekao pravo vlasništva spornih nekretnina dosjelošću izlišno je pozivanje tužiteljice na ništavost ugovora koje nije ograničeno vremenom (član 110 zakona o obligacionim odnosima) jer se pravo tuženog i ne zasniva na ugovoru već ga izvodi iz originalnog sticanja, na osnovu samog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 403/91 od 20.9.1991. godine)

27.

Član 28. zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Nasljednici supruge i kćerke konfiskata koje su u postupku konfiskacije uvedene u posjed nekretnina izuzetih od konfiskacije, ali bez zemljišno – knjižne uknjižbe prava vlasništva, stekli su pravo vlasništva kao savjesni nasljednici.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da su 1946. godine u postupku konfiskacije imovine S.T. izuzete od konfiskacije sporne nekretnine i predate u posjed supruzi i kćerci konfiskata, ali je propušteno da se uknjiži u njihovu korist pravo vlasništva. Okolnost što su te nekretnine ostale i dalje upisane u zemljišnoj knjizi kao vlasništvo konfiskata i da su rješenjem o nasljeđivanju od 8.1.1974. godine prenijete na tužiteljicu nije relevantna, jer je nesporno da su prednice tuženih i sami tuženi, bili u neprekinutom savjesnom posjedu ovih nekretnina preko 20 godina, pa su tuženi stekli pravo vlasništva na originaran način – dosjelošću mimo zemljišne knjige (pravila imovinskog prava – sada član 28. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 424/90 od 5.7.1991. godine)

28.

Pravila zemljišno knjižnog prava

(član 107. Zakona o zemljišnim knjigama u vezi sa članom 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa koji su bili na snazi do 6.4.1941. godine)

Pravo svojine uknjiženo na osnovu pravosnažne izvršen presudom kojom je poništen ugovor o prodaji nekretnina zbog povrede prava preče kupnje ne može se ograničiti uknjižbom obaveze imaoća prava preče kupnje da plati cijenu koja je bila ugovorena za tu nekretninu.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom poništen je ugovor o prodaji nekretnina zbog povrede prava preče kupnje, pa je naloženo tuženom prodavcu da pod istim uslovima u roku od 15 dana prenese na tužioca pravo vlasništva na tim nekretninama jer će se u protivnom prenos izvršiti na osnovu presude.

Zahtjevom za zaštitu zakonitosti republički javni tužilac pobija ovu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava, jer je u smislu paragrafa 107. bivšeg Zakona o zemljišnim knjigama trebalo uknjižiti obavezu sticaoca prava svojine da plati kupovnu cijenu tuženome prodavcu.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti nije osnovan.

Pravno pravilo iz paragrafa 107. bivšeg Zakona o zemljišnim knjigama odnosi se na sticaoca stvarnog prava (npr. prava vlasništva) kome su nametnuta ograničenja u povodu stečenog prava. (npr. zabrana opterećenja) ili obaveze u pogledu kojih je ugovorena istovremena uknjižba prava (npr. pravo davaoca izdržavanja iz ugovora – član 121. Zakona o nasljeđivanju SRBiH).

Međutim, presuda na osnovu koje je dozvoljena uknjižba prava vlasništva u korist tužioca ne sadrži ni jedno ograničenje toga prava, pa je stoga prigovor istaknut u zahtjevu za zaštitu zakonitosti neosnovan.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 15/91 od 13.6.1991. godine)

29.

Članovi 6. i 60. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (Pravno pravilo iz paragrafa 1470. bivšeg Opšteg građanskog zakonika u vezi sa članom 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6.4.1941. godine)

Pravo služnosti stanovanja (Jus navitatio) ne stiče dosjelošću lice koje je ranije plaćalo naknadu za korištenje stana vlasniku, a jednostrano prestalo plaćati.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je tuženi svojevremeno plaćao naknadu tužiocu za korištenje spornog stana, a to znači da ga je priznavao kao vlasnika. IZ ovoga, dalje, proizlazi da tuženi nije imao animus domini u to vrijeme. Ako je od prestanka plaćanja naknade tuženi ispoljavao volju da stan koristi za sebe i kao svoj, dakle, ako je jednostrano izmijenio osnov posjeda, postao je nesavjestan i viciozan posjednik, jer je zloupotrijebio povjerenje tužioca.

Nesavjestan posjednik po pravnim pravilima predratnog prava (paragraf 1470. bivšeg Opšteg građanskog zakonika), koja se primjenjuju na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6.4.1941. godine nemože steći pravo služnosti.

Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima koji uređuje pravo stvarne služnosti, a ne i pravo stanovanja (član 60.) doduše ne propisuje savjesnost za sticanje prava stvarne služnosti (čl. 54. st. 1.), ali to pravo nemože steći lice koje je pribavilo posjed zloupotrebom povjerenja (član 54. stav 2.).

Prema tome, ni analognom primjenom propisa iz člana 54. stav 2. ZOSPO-a tuženi nije stekao pravo služnosti stanovanja, pa je osnovan zahtjev tužioca za predaju u posjed ispražnjenog stana.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 650/90 od 6.11.1991. godine)

30.

Pravna pravila o nužnim prolazima (paragrafi 1. i 2. bivšeg Zakona o nužnim prolazima) u vezi sa članom 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa koji su bili na snazi do 6. aprila 1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije.

U principu se nemože proširiti postojeća pješačka staza (sezonski konjovod) kao nužni prolaz kroz zatvoreno kućno dvorište radi lakšeg korištenja povlasnog dobra.

Iz obrazloženja:

Tužilac ima pravo služnosti pješačke staze kroz kućno dvorište tuženoga, a sezonski ima pravo da prolazi i konjem. Traži proširenje nužnog prolaza tako da se uspostavi pravo prolaza kolima sa širinom pojasa od 3,5 metra. Tako bi mu bilo omogućeno da lakše koristi povlasno dobro.

Nižestepeni sudovi su odbili zahtjev tužioca s obrazloženjem da nisu ispunjene pravne pretpostavke za proširenje nužnog prolaza.

Ovaj pravni odnos nije regulisan pozitivnim propisima (Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima uređuje samo pravo stvarne služnosti, a ne i pravo nužnog prolaza), pa se na osnovu člana 4. Zakona o nevažnosti pravnih propisa donijetih prije 6. aprila 1941. godine primjenjuju pravna pravila iz Zakona o nužnim prolazima od 1906. godine. Prema tome zakonu nemože se dozvoliti nužni prolaz “kroz ograđena kućna dvorišta”, osim ako se nemože uspostaviti drugim pravcem bez “nesrazmjerno velikog troška” (paragraf 2.).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 582/90 od 18.10.1991. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OPŠTI DIO

31.

Član 15. Zakona o obligacionim odnosima

Član 87. stav 2. i 3. Zakona o službi društvenog knjigovodstva

Narodne banke republika i autonomnih pokrajina snose troškove snadbijevanja pošta gotovim novcem i preuzimanja gotovog novca od pošta, iznad određenog blagajničkog maksimuma, i nakon 17. juna 1989. godine, a ne pojedine organizacione jedinice službe društvenog knjigovodstva.

IZ obrazloženja:

Tužena osporava stav prvostepenog suda da je dužna i nakon 17.6.1989. godine, snositi troškove snadbijevanja pošte gotovim novcem (dotacije) i prijema gotovog novca od pošte (suvišci) iznad određenog blagajničkog maksimuma, jer je toga dana stupio na snagu Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina (“Službeni list SFRJ”, broj 34/89) koji takvu obavezu ne predviđa, a samo se tim zakonom može regulisati snošenje troškova distribucije novca.

Stav prvostepenog suda je pravilan.

Odredbama Zakona o službi društvenog knjigovodstva (član 1.) uređeni su položaj i osnove funkcionisanja službe društvenog knjigovodstva, kao i poslovi platnog prometa u zemlji. Članom 87. stav 2. toga zakona propisana je obaveza službe društvenog knjigovodstva, koju će ona obavljati za račun narodne banke Jugoslavije, (obaveza vezana za poslove snadbijevanja i preuzimanja gotovog novca od pošte). Stavom 3. istog člana regulisano je da troškove nastale radi snadbijevanja i preuzimanja gotovog novca snose narodne banke.

Odredbama zakona o narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina, uređeno je poslovanje narodne banke Jugoslavije i jedinstveno monetarno poslovanje narodnih banaka u republikama i autonomnim pokrajinama. Članom 43. stav 1. toga zakona propisane su obaveze narodne banke Jugoslavije u odnosu na snadbijevanjem novcem narodnih banaka, a stavom 2. istog člana obaveze narodnih banaka republika i autonomnih pokrajina u odnosu na snadbijevanje organizacionih jedinica službe društvenog knjigovodstva novčanicama i kovanim novcem. Stavom 3. istog zakonskog propisa regulisano je koji će subjekat snositi troškove koji su nastali u vezi s navedenim poslovima.

Navedeni zakoni urešuju različite odnose, a citirane odredbe tih zakonskih tekstova nisu u takvom međusobnom odnosu da bi uređivale istu materiju kao opšti i specijalni zakon, pa se ne bi moglo smatrati da su odredbe zakona o službi društvenog knjigovodstva prestale da važe po principu derogacije opšteg zakona specijalnim zakonom.

Nadalje, tužena ne ističe da je došlo do izmjene odredaba Zakona o Službi društvenog knjigovodstva na način da Služba društvenog knjigovodstva ne bi bila obavezna da obavlja pomenute poslove za račun Narodne banke Jugoslavije, odnsono da ti poslovi spadaju izvorno u djelokrug Službe društvenog knjigovodstva, pa bi proizilazilo da obaveza obavljanja poslova za drugoga ostaje, ali da je prestalo pravo na naknadu. takvim tumačenjem zakonskih odredaba dovelo bi se u pitanje jedno od osnovnih načela zakona o obligacionim odnosima o jednakoj vrijednosti uzajamnih davanja (član 15. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 511/91 od 24.9.1991. godine)

32.

Član 19. Zakona o prometu nepokretnosti

Član 35. Zakona o obligacionim odnosima

Oglas o prodaji nekretnine u društvenoj svojini je samo poziv za davanje ponude radi zaključenja ugovora bez javnog nadmetanja, pa ugovor nije zaključen samim polaganjem tražene kaucije i prihvatanjem objavljenih uslova za zaključivanje ugovora.

IZ obrzaloženja:

Tužena SIZ stanovanja je oglasom istaknutim na svojoj oglasnoj ploči inicirala zaključenje ugovora o prodaji stana, bez javnog nadmetanja, prikupljanjem ponuda. Za to se ne može prihvatiti da je samim davanjem ponude i polaganjem tražene kaucije tužilac zaključio ugovor o kupovini stana (član 19. Zakona prometu nepokretnosti).

Prema odredbi člana 35. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima oglasi upućeni širem, neodređenom krugu lica putem štampe, letaka, radija, televizije ili na drugi način ne predstavljaju ponudu za zaključenje ugovora nego samo poziv da se oglasivaču (tuženom) učini ponuda pod objavljenim uslovima. To znači da u takvom postupkuprodaje putem putem pribavljanja ponude ne dolazi do zaključenja ugovora davanjem ponude i polaganjem kaucije bez prihvata oglasivača.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 522/90 od 18.10.1991. godine)

33.

Član 9. Zakona prometu nepokretnosti

Članovi 45. i 454. Zakona o obligacionim odnosima

Sama po sebi odredba koja obavezuje ugovarače da naknadno zakluče ugovor u obliku propisanom za zemljišno – knjižni prenos iste nekretnine ne degradira ugovor o prodaji nekretnine na nivo predugovora.

IZ obrazloženja:

Parnične stranke su zaključile ugovor o prodaji nekretnine u pismenoj formi u prisustvu dva svjedoka koja su se potpisala na ugovoru. Ugovor je punovažan u smislu odredbe iz člana 9. stav 4. Zakona o prometu nepokretnosti. Obaveza prodavca iz ugovora o kupoprodaji jeste da na kupca prenese pravo svojine (član 454. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Pravo svojine na nepokretnosti prenosi se upisom u javnu knjigu ili na drugi odgovarajući način određen zakonom (član 33. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima). To znači da postoji obaveza prodavca iz ugovora o kupoprodaji, i kada to nije izričito ugovoreno, da zakluči ugovor sa kupcem u obliku propisanom za zemljišno – knjižni prenos. Pravila zemljišno – knjižnog prava propisuju da se taj prenos može izvršiti samo ako je ovjeren potpis prodavca od strane suda. Ugovor o kupoprodaji, koji je zaključen u prisustvu svjedoka, nema taj javno pravni elemenat, jer upravo potpisi prisutnih svjedoka zamjenjuju ovjeru potpisa predviđenu u članu 9. stav 2. istog zakona što nije dovoljno za zemljišno – knjižni prenos. Tužilac bi, dakle, imao ovlaštenje da podnese tužbu protiv tuženog za zaključenje formalnog ugovora za zemljišno – knjižni prenos tzv. tabularna isprava, a ukoliko tuženi ne izvrši tu činidbu prenos bi se izvršio na temelju pravosnažne presude.

Prema tome, odredba o ugovoru o kupoprodaji koja obavezuje ugovarače da naknadno zakluče ugovor u formi koja je propisana za zemljišno – knjižni prenos nemože degradirati punovažan ugovor o prodaji nekretnine na predugovor (član 45. Zakona o obligacionim odnosima), ovo utoliko prije što bi i bez te odredbe kupac, u ovom slučaju tužilac, imao ovlaštenje da zahtijeva od prodavca zaključenje ugovora u formi propisanoj za zemljišno – knjižni prenos.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 504/90 od 20.10.1991. godine)

34.

Član 61. Zakona o obligacionim odnosima

Tužilac – prodavac zemljišne parcele ne može se uspješno pozvati na zabludu kao razlog za poništenje ugovora o prodaji, stoga što je i drugo lice u zemljišnim knjigama upisano kao suvlasnik prodate nekretnine.

IZ obrazloženja:

Tužilac u reviziji tvrdi da prvostepena presuda nije izvršiva zbog toga što je na jednom dijelu parcele, koja je bila predmet prodaje, kao zemljišno-knjižni vlasnik upisano treće lice. Nižestepeni sudovi su utvrdili da je to lice prodalo tu nepokretnost tužiocu koji je “bio stvarni vlasnik i posjednik iste” i da je tužilac tuženima punovažno prodao te nepokretnosti, ali da se za sada ne može izvršiti prenos u zemljišnim knjigama u tom dijelu, što je na štetu tuženih.

Ugovor o prodaji zaključen između tužioca (prodavca) i tuženih (kupaca), kojim se tužilac obavezao predati tužiocima i dio nepokretnosti koje su u zemljišnim knjigama još upisane na licu koje je to zemljište prodalo tužiocu, obavezuje tužioca (prodavca) i on je tuženima u izvršenju tog ugovora predao u posjed te nepokretnosti.

U ovom slučaju tužilac, kome je ta činjenica (da on nije na cijeloj površini zemljišta koje prodaje upisan kao vlasnik) poznata, ne može uspješno isticati da u tom dijelu ugovor o prodaji nepokretnosti nije punovažan (i da postoji zabluda u tom dijelu ona ne predstavlja bitnu zabludu za poništenje ugovora o prodaji). Te činjenice bi, zbog nedostatka volje (zablude) mogli isticati samo tuženi (pravno pravilo iz paragrafa 872. OGZ-sada član 61.

Zakona o obligacionim odnosima "Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 57/89). Okolnost da se dio nepokretnosti koje su tuženi kupili još ne može provesti u zemljišnim knjigama na tužene iz navedenih razloga je na štetu tuženih, kako to pravilno ocjenjuje drugostepeni sud i tužilac u tom dijelu nema pravnog interesa za podnošenje revizije.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 590/90 od 27.11. 1991. god.)

35.

Član 9. Zakona o prometu nepokretnosti

Ništav je ugovor o prometu nepokretnosti ako nedostaje sudska ovjera potpisa ugovarača, a potpisali su ga kao svjedoci lica koja nisu prisustvovala zaključenju ugovora.

Iz obrazloženja:

Ugovor o prometu nepokretnosti zaključen između fizičkih lica punovažan je ako su potpisi ugovarača ovjereni kod nadležnog suda (član 9. ZPN). Punovažan je i pismeni ugovor kome nedostaje sudska ovjera potpisa ugovarača ako su ga potpisala dva svjedoka koji su prisustvovali zaključenju ugovora (član 9. stav 4. ZPN).

Potpisi svjedoka koji prisustvuju zaključenju ugovora zamjenjuju sudsku ovjeru potpisa ugovarača, pa zbog toga taj dodatak ima strogo formalni značaj (predstavlja zamjenu javno pravnog elementa forme). Dakle, javnopravni elemenat forme ugovora o prometu nepokretnosti je pravilo, a potpisi svjedoka koji su prisustvovali zaključenju ugovora, izuzetak. Sljedeće opšte pravilo interpretacije javnih propisa, prema kome se izuzeci uvijek usko tumače, proizlazi da se ne mogu uvažavati potpisi lica koja nisu prisustvovala zaključenju ugovora. Lica kojima jedna ugovorna stranka donosi na potpis ugovor, a koja nisu prisustvovala zaključenju ugovora i njegovom potpisivanju od strane oba ugovarača, kao u ovom slučaju, ni širokim tumačenjem se ne mogu smatrati svjedocima zaključenja ugovora. Smisao zakonske odredbe o potpisivanju ugovora od strane svjedoka koji su prisustvovali njegovom zaključenju u tome je da se potvrdi autentičnost ugovora i istinitost njegova sadržaja. Ovo mogu potvrditi samo lica koja su prisustvovala zaključenju ugovora, a ne ona lica kojima samo jedan ugovarač donosi na potpis tekst ugovora.

(Vrhovni sud BiH Rev. 503/90 od 24.10. 1991. god.)

36.

Član 70. stav 1, član 104. stav1, čl. 214. i 394. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovarač može tražiti da mu druga strana vrati samo ovaj novčani iznos koji joj je platio na osnovu ništavog ugovora.

Iz obrazloženja:

Tuženi je obavezan da vrati tužiocu 30.000 dinara koliko mu je tužilac platio na osnovu pravnog posla koji ne proizvodi pravna dejstva zbog nedostatka propisane forme (član 70. stav 1. i 104. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Neosnovan je zahtjev tužioca da se tuženi obaveže da mu vrati revalorizacioni iznos, jer kada je predmet obaveze određena svota novca dužnik duguje ona broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi kad zakon ne naređuje što drugo (načelo monetarnog nominalizma iz člana 394. Zakona o obligacionim odnosima).

Povjerilac bi u ovom slučaju imao pravo da traži zatezne kamate na iznos plaćen po osnovu ništavog pravnog posla (član 214. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 503/90 od 24.10.1991. godine)

37.

Član 126. stav 2. zakona o obligacionim odnosima

Primjerenost naknadnog roka za ispunjenje obaveze isplate cijene određuje se prema dužini ugovorenog roka za ispunjenje te obaveze i vremenu docnje od isteka ugovorenog roka do određivanja naknadnog roka.

IZ obrazloženja:

Tužilac je prihvatio ugovornu odredbu kojom se obavezao da dio cijene plati u roku od 7 dana od dana prijema aneksa, pod prijetnjom raskida ugovora, koja podrazumijeva pravo tužene na ovaj raskid ako tužilac ne ispuni obavezu u tom roku. Tužilac je ovu obavezu mogao ispuniti sve do protoka i naknadno ostavljenog roka od strane tužene. Do određivanja naknadno roka protekao je šestostruko duži period vremena od roka u kome je tužilac bio dužan ispuniti obavezu. Kad je ugovorom određen rok od 7 dana za ispunjenje dijala obaveze, onda je naknadni rok od 3 dana primjeren rok za njeno ispunjenje. Primjerenost roka cijeni se u konkretnoj situaciji, pa je za ocjenu primjerenosti ovog roka relevantno da je tužilac do ostavljanja naknadnog roka imao duži vremenski period u kom je mogao pripremiti izvršenje obaveze u naknadno ostavljenom roku. Zato tužilac neosnovano prigovara da naknadno ostavljeni rok nije primjeren rok u smislu člana 126. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 791/90 od 19.8.1991, godine)

38.

član 325. stav 1. i član 326. stav 2. zakona o obligacionim odnosima

Povjerilac nije došao u povjerilačku docnju ako je odbio prijem mjenice date radi obezbjeđenja plaćanja kratko pred dospijeće tako da je nije mogao blagovremeno poštom dostaviti organizacionoj jedinici SDK na koju je bila domicilirana.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 325. stav 1. i člana 326. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, vjerovnik dokazi u docnju ako bez osnovanog razloga odbije da primi ispunjenje ili ga svojim ponašanjem spriječi, a od dana vjerovnikove docnje prestaje teći zatezna kamata.

U konkretnom slučaju, ponašanje tužioca (vraćanje mjenice tuženome) bilo je uslovljeno ponašanjem tuženoga.

U smislu člana 7. stav 5. bivšeg Zakona o osiguranju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (prestao važiti 30. septembra 1989. godine), dužnik je obavezan ispravno popunjenu mjenicu, kao instrument osiguranja plaćanja, predati vjerovniku najkasnije u roku od 15 dana od dana nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa. To znači da se mjenica može predati u momentu nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa u roku od 15 dana poslije nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa.

Tuženi je predao mjenicu tužiocu dana 25. januara 1988. godine, sa dospjećem 26. januara 1988. godine.

U smislu člana 18. Zakona o osiguranju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, korisnik društvenih sredstava dužan je mjenicu, s nalogom za naplatu podnijeti Službi društvenog knjigovodstva na koju je mjenica domicilirana, na dan dospijeća, odnosno u roku od dva radna dana poslije dana dospijeća, ako je sjedište dužnika u drugom mjestu. Pod danom podnošenja mjenice sa nalogom za naplatu SDK podrazumijeva se dan kad je izvršena neposredna predaja, odnosno da kad je pošta izvršila predaju mjenice Službi društvenog knjigovodstva na koju je mjenica domicilirana.

Mjenica je dospjela 26. januara 1988. godine (ponedeljak) i morala je biti podnijeta SDK Prozor zaključeno sa danom 28. januara 1988. godine. Tužilac je sa sjedištem u Splitu, pa je izvjesno da slanje mjenice putem pošte ne bi bilo blagovremeno, s obzirom da je mjenicu prije toga trebalo evidentirati, te sa nalogom za naplatu i propratnim pismom poslati. Tužilac nije dužan da mjenicu neposredno predaje SDK domiciliranu u mjesto izvan mjesta svoga sjedišta, pa je vraćanjem mjenice tuženome, preduzeo onu aktivnost koja se od njega objektivno očekivala. Takvim svojim ponašanjem nije odbio da primi ispunjenje novčane obaveze.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 738/90 od 24.9.1991. godine)

39.

Član 341. tačka 3. čl. 763., 771, 780. i 786. Zakona o obligacionim odnosima

Komisionar nema pravo na zakonsku kompenzaciju svoga novčanog potraživanja sa obavezom prenosa novčanog iznosa koji je naplatio za račun komintenta, sem za potraživanje povodom kojih ima založno pravo na primljenom iznosu.

IZ obrazloženja:

Ugovor parničnih stranaka po svojoj prirodi je ugovor o komisijonu (član 771. Zakona o obligacionim odnosima), u kome tuženi ima položaj komisionara, a tužiteljica komintenta. Polazeći očigledno od ovakve pravne prirode ugovora prvostepeni sud zaključuje da tuženi ne može prebiti svoje potraživanje iz drugog vremenski odvojenog ugovora, sa potraživanjem tužioca iz ovog ugovora. Zbog ovakvog stava, prvostepeni sud i ne utvrđuje da li postoji potraživanje tuženog, koje je među strankama sporno.

Ovaj stav prvostepenog suda prihvata i ovaj sud.

Komisionar je dužan, u smislu člana 780. ZOO, na komintenta prenijeti sva potraživanja i ostala prava koja je za njega stekao, te mu predati sve što je za njega primio iz komisijonog posla i to bez nepotrebnog odlaganja, a u obavezu mogao bi odložiti samo ako bi imao založno pravo na stvarima stečenim za komintenta (član 786. ZOO), odnosno na novčanim iznosima koje je naplatio za račun nalogodavca (član 763. ZOO, koji se može primijeniti posredstvom člana 772. ZOO). U konkretnom slučaju takvo založno pravo tuženi nije imao, jer njegovo potraživanje, ako i postoji, potiče iz ranijeg ugovora stranaka koji nije bio ugovor o nalogu – komisijonu. Ne radi se, dakle, o naknadi i troškovima tuženog iz ugovora o nalogu, odnosno potraživanju tuženog iz osnova nekog komisijonog ugovora sa tužiteljicom, ili potraživanju zajma i predujma datog komintentu.

Kako se utuženo potraživanje u ovoj parnici odnosi na novčana sredstva tužiteljice koja je tuženi bespravno zadržao, to potraživanje ne može prestati prijebojem (kompenzacijom) – član 341. tačka 2. ZOO i kada su ispunjene opšte pretpostavke za prestanak potraživanja prebijanjem iz članova 336. i 337. ZOO.

Pod stvarima u smislu člana 341. tačka 2. ZOO mora se smatrati i novac jer u građansko – pravnom smislu i novac predstavljao stvar (pravno pravilo iz paragrafa 285. bivšeg OGZ-a). Novac se može uvijek u krajnjoj liniji izraziti u obliku banknota ili kovanog novca i mora se smatrati generičkom stvari, iako u pravnom prometu, za razliku od ostalih stvari, vrši i posebne funkcije opšteg mjerila vrijednosti drugih stvari i platežnog sredstva.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 717/90 od 12.7.1991. godine)

40.

Članovi 371., 374. 0 i 771. Zakona o obligacionim odnosima

Potraživanje komitenta da mu komisionar preda novčani iznos koji je naplatio za njegov račun, zastarijeva u roku od pet godina.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je osnovano odbio prigovor zastarjelosti potraživanja, koji se poziva na odredbe člana 374. ZOO.

Tužiteljčino potraživanje potiče iz ugovora o komisionu, koji se smatra ugovorom o uslugama, ali se zasniva i na sticanju bez osnova. U smislu člana 374. stav 1. ZOO, međusobna potraživanja društveno – pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga, kao i potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima, zastarijevaju za tri godine, ali se iz stava 2. ovog člana vidi da se ovaj propis odnosi na potraživanja provodom isporuke robe, izvršenog rada ili obavljanje usluge. U konkretnom slučaju tuženi je bio dužan da tužiteljici preda novčana sredstva i neosnovanim odbijanjem da tako postupi i prisvajanjem tih sredstava, tuženi je ta sredstva stekao bez osnova, pa je dužan da ih vrati, odnosno naknadi njihovu vrijednost po osnovu iz člana 210. stav 1. ZOO. Za potraživanje po ovom osnovu zastarni rok je pet godina (član 371. ZOO), a nije sporno da on nije protekao do dana podnošenja tužbe.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 717/90 od 12.7.1991. godine)

41.

Član 262. stav 2. člana 269., 371., 376. stav 3. i član 453. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Zastarjelosti potraživanja naknade štete zbog neispunjenja ugovora o preuzimanju ispunjenja otplate kredita teče od dana kada je dužnik iz ugovora o kreditu plaćao pojedine rate – kursne razlike, a nastupa po proteku roka od pet godina od isplate, za svaku pojedinu ratu.

Iz obrazloženja:

Između stranaka je zaključen ugovor o zamjeni opreme, s tim da svaka od njih ispunjava obaveze koje je druga strana preuzela radi nabavke stvari datih u zamjenu.

Tužilac traži isplatu iznosa koji je on platio banci na ime kursnih razlika, u toku otplate kredita dobijenog u inostranstvu radi nabavke stvari opreme, nakon što ju je dao u zamjenu tuženom.

Prema do sada utvrđenim činjenicama, proizilazilo bi da su u ugovoru o zamjeni sredstava sadržane odredbe ugovora o preuzimanju ispunjenja, te da bi taj ugovor trebalo cijeliti po odredbama člana 453. Zakona o obligacionim odnosima.

Ukoliko bi se radilo o navedenom ugovoru, te ako je zaista tužilac platio banci kursne razlike po njenom zahtjevu za ispunjenje ugovora o kreditu, onda bi tužilac bio dužnik, a u smislu doredbe stava 2. člana 453. Zakona o obligacionim odnosima, mogao od tuženog potraživati naknadu štete zbog neispunjenja ugovora, odnosno pravni osnov njegovog zahtjeva bi bila naknada štete zbog neispunjenja ugovora (odredbe čl. 262 – 269. ZOO). U konkretnom slučaju radilo bi se o potraživanju naknade sukcesivne štete, ali ne bi došlo do zastarjelosti potraživanja buduće štete, jer se njena naknada ne bi mogla tražiti u vidu novčane rente, odnosno prije nego što nastupi štetna posljedica. Prema stavu 3. člana 376. Zakona o obligacionim odnosima potraživanje naknade štete zbog neispunjenja ugovora bi zastarjevalo za vrijeme određeno za zastarjelost same obaveze, a kako zakonom nije određen poseban rok zastarjelosti potraživanja iz ugovora o preuzimanju ispunjenja, to bi u smislu člana 371. Zakona o obligacionim odnosima, ovaj rok bio 5 godina.

Ovaj sud smatra da se pri ocjeni osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja, po uslovom da postoji ugovor o preuzimanju ispunjenja, ne mogu primijeniti odredbe člana 372. i 373. Zakona o obligacionim odnosima. Radilo bi se o potraživanju naknade štete a nije riječ o povremenom potraživanju, jer parnične stranke nisu sklopile ugovor preuzimanju duga, u kom slučaju bi obaveza tuženog, u dionsou na banku bile istovjetne kao i obaveza tužioca. Pored toga, zastarjelost potraživanja naknade štete, bez obzira što ona nastaje uskcesivno, uređuje odredbe ZOO o zastarjelosti potraživanja, naknade štete kao spesijalni propis, u odnosu na odredbe čl. 372. i 373. ZOO, koje, kao opšti propis, regulišu zastarjeslog povremenih potraživanja.

Pri ocjeni prigovora zastarjelosti potraživanja ne bi se mogao primijeniti ni član 374. Zakona o obligacionim odnosima, jer nisu u pitanju međusobna potraživanja društvenih pravnih lica iz ugovora o prometu robe i usluga, kao ni potraživanja naknade za izdatke učinjene u vezi s tim ugovorima. Primjena navedenog člana ne bi mogla doći u obzir, čak i da osnov potraživanja nije naknada štete, jer bi ugovor o preuzimanju ispunjenja trebalo tretirati kao samostalan ugovor, a njime se ne vrši nikakav promet.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 414/91 od 24.9.1991. godine)

42.

Član 16. Zakona o deviznom poslovanju

Član 277. stav 1. i član 395. Zakona o obligacionim odnosima

Zajmoprimac strane valute, po ugovoru o zajmu između domaćih lica zaključenom u SFRJ, po samom zakonu duguje dinarsku protuvrijednost po kursu koji je važio na dan zaključenja ugovora, sa zateznom kamatom od dospjeća obaveze vraćanja duga.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su 22.2.1983. godine zaključile ugovor o zajmu 3000 USA dolara sa rokom vraćanja od tri mjeseca 22.5.1983.godine). Tuženi, zajmoprimac nije ispunio svoju obavezu vraćanja duga.

Ovaj sud nalazi osnovanim prigovor revidenta (tuženoga) da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo kada su ga obavezali da tužiteljici vrati dinarsku protuvrijednost strane valute po kursu na dan presuđenja. Ovog zbog toga što se zajam u stranoj valuti između domaćih lica na teritoriji SFRJ po zakom zakonu izražava u dinarskoj protuvrijednosti po kursu koji je vrijedio na dan zaključenja ugovora (član 16. Zakona o deviznom poslovanju i član 395. Zakona o obligacionim odnosima) a zatezna kamata na dosuđeni iznos glavnice reče od dospijea potraživanja tj. od dana kada je zajmoprimac bio dužan da vrati zajam (član 277. stav 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 469/90 od 12.9.1991. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ UGOVORA

43.

Članovi 31. i 81. noveliranog Zakona o računovodstvu

Povjerilac iz ugovora o prodaji zaključenog između korisnika društvenih sredstava ima pravo da zahtijeva revalorizaciju potraživanja, ako je ova bila ugovorena, i nakon prestanka važenja odredaba o obaveznoj revalorizaciji novčanih potraživanja.

Iz obrazloženja:

Tužilac u ovoj parnici zahtijeva isplatu kamata i revalorizacije obračunatih za period 7.8. od 8.9.1989. godine. Ugovorom broj 64/89 od 3.2.1989. godine u tački 5. stranke su ugovorile da će kupac – tuženi, ukoliko cijenu primljene robe plaća mjenicama, od petnaestog dana od danstanka dužničko – povjerilačkog odnosa pa do dana dospijeća mjenice platiti punu revalorizaciju potraživanja i kamate po stopi od 25% (ove kamate ima karakter ugovornih – redovnih, a ne zateznih kamata).

Tuženi ne spori da duguje kamate za navedeni period, a pogrešno smatra da je izmejanam i dopunama Zakona o računovodstvu (“Službeni list SFRJ”, broj 35/89) koji je stupio na snagu 24.6.1989. godine, prestao da važi ugovor stranaka o revalorizaciji potraživanja, jer je odredbama člana 31. pomenutog zakona izričito predviđeno da se i nakon izostavljanja odredaba o obaveznoj revalorizaciji može vršiti revalorizacija potraživanja ako je tako između stranaka ugovoreno, a ne zahtijeva za zaključenje novog ugovora, nakon stupanja na snagu izmjene. Ako je ugovor upućivao na zakonom propisani način revalorizacije, nastavlja se revalorizacija po propisima koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu izmijenjenog zakona. Ni iz odredaba izmijenjenog člana 81. Zakona o računovodstvu, na koji se poziva tuženi ne proizilazi drugačije, jer se ovim propisom samo određuje da je kamata obračunava na osnovu ugovora stranaka.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 903/90 od 21.11.1991. godine)

44.

Članovi 18, 481. 482. i 485 Zakona o obligacionim odnosima

Ne može se odbiti tužbeni zahtjev kupca da mu tuženi (prodavac) preda drugu stvar, iako je propustio da ga u zakonskom roku obavijesti o nedostatku kupljene stvari, ukoliko je prodavac znao za nedostatak ili mu nije mogao ostati nepoznat, da je postupao s pažnjom koja se očekuje od dobrog privrednika u pravnom prometu.

Iz obrazloženja:

Tužilac je 11. jula 1983. godine kupio od tužene 4400 komada crijepa koji je ugradio u zgradu 1985. godine. Prigovor na kvalitet crijepa stavio je 15. oktobra 1986. godine i od tužene zatražio isporuku drugog crijepa bez nedostataka, ali je tužena odbila taj zahtjev. Zbog toga je tužilac podnio tužbu sa zahtjevom da mu tužena preda 4400 komada ispravnog crijepa.

Nižestepeni sudovi su ocijenili da je tužilac propustio subjektivni rok od 8 dana i objektivni rok od 6 mjeseci za isticanje prigovora zbog vidljivih i nevidljivih nedostataka (član 481. st. 1. i 2. i 482. Zakona o obligacionim odnosima), pa su odbili taj zahtjev kao neosnovan.

Prema odredbi člana 485. Zakona o obligacionim odnosima, međutim, kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kada nije kupljenu stvar pregledao bez odlaganja ili kada nije u propisanom roku obavijestio prodavca o postojanju nedostataka, kao i u slučaju kada se nedostatak pokazao tek na proteku roka od 6 mjeseci, ako je taj nedostatak bio poznat prodavcu ili mu nije mogao biti nepoznat, da je postupao s pažnjom, koja se očekuje od dobrog privrednika u pravnom prometu (član 18. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Tužilac je u toku prvostepenog postupka kao i u žalbi protiv prvostepene presude, isticao da je tuženom prodavcu bio poznat nedostatak u kvalitetu crijepa. Nižestepeni sudovi su, međutim, previđajući odredbe iz člana 485. Zakona o obligacionim odnosima, propustili da utvrde tu činjenicu smatrajući je očigledno pravno irelevantnom.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 482/90 od 12. 9. 1991. godine)

45.

Član 520. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima

Kupac koji je u garantnom roku upotrebljavao kupljenu stvar, nije izgubio pravo da traži njenu zamjenu zbog neispravnog funkcionisanja, u tom slučaju prodavac može tražiti naknadu u mjeri u kojoj je usljed upotrebe neispravne stvari umanjena vrijednost zamijenjene stvari.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom tuženi je obavezan da preda tužiocu automobil marke "Zastava 128 GX-1/1" a da od tužioca preuzme automobil iste marke koji ima funkcionalnih nedostataka.

Tužilac je u garantnom roku od 12 mjeseci ustanovio da voda prodire u kupljeni automobil pa ga je predao ovlaštenom servisu radi uklanjanja ovog nedostatka. Nedostatak, međutim, nije otklonjen, pa je tužilac tražio zamjenu – isporukom novog automobila, ali je u međuvremenu upotrebljavao neispravan automobil, a to je činio i u toku ove parnice. Konstatovan je stepen amortizacije od 51%. Tužilac je postupao suprotno odredbi člana 520. stav 2. u vezi sa stavom 1. Zakona o obligacionim odnosima (nije čuvao neispravan automobil kao dobar domaćin) pa je usljed toga navodno nastupio veći stepen amortizacije. Time, međutim, tužilac nije izgubio pravo da traži novi automobil, ali je tuženi ovlašten, da ukoliko je zbog upotrebe neispravnog automobila, nastupio već stepen amortizacije od onoga koji bi uslijedio samim protekom vremena i da je automobil bio pažljivo čuvan, traži naknadu štete.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 461/90 od 19.9.1991. godine)

46.

Članovi 549. i 550. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju raskida ugovora o lizingu, zakupac – potencijalni vlasnik dužan je da plati naknadu za upotrebu stvari do dana raskida ugovora u visini uobičajene zakupnine u tom periodu. Ako se stvar data na korišćenje po ugovoru o lizingu, redovno ne daje samo u zakup, naknada ne može preći iznos lizing – rate.

Iz obrazloženja:

Pravilan je pravni stav prvostepenog suda da bi tuženi bio dužan da tužiocu isplati naknadu za upotrebljavanje zakupljene opreme u periodu njenog korištenja, a tužilac da tuženom vrati iznos koji je primio na ime zakupnine tzv. lizing rate (član 549. Zakona o obligacionim odnosima).

Međutim, ovaj sud ocjenjuje da bi u konkretnom slučaju naknadu zaupotrebljavanje opreme činila uobičajena zakupnina na koju okolnost je trebalo zatražiti izjašnjenje vještaka. Ako se pak visina naknade za upotrebljavanje opreme ne bi mogla utvrditi na ovaj način, jer se takva oprema ne daje u zakup, ovaj sud ocjenjuje da ta naknada ne bi mogla preći ugovoreni iznos lizing rate, utvrđene na čin kako je to učinio vještak (uračunavanje avansa i inflacije). ovo zbog toga što bi se u takvoj situaciji stvar mogla upotrebljavati samo po osnovu ugovora o lizingu, a po prirodi stvari lizing rata treba u sebi da sadrži naknadu za upotrebu stvari i dio njene prometne vrijednosti koja se plaća radi sticanja prava svojine. Ako bi tužilac pretrpio određenu štetu zbog raskida ugovora, naknadu te štete može tražiti posebnim zahtjevom, ali tu naknadu on ne može ostvariti kroz naknadu za upotrebu stvari.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 773/91 od 24.10.1991. godine)

47.

Članovi 567. i 585. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Član 5. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Zakupodavac iz ugovora o zakupu poslovne prostorije može zahtijevati pod uslovima utvrđenim u zakonu o ugovoru, prestanak ugovora i da mu zakupac preda prostoriju u posjed, iako nije upisan u zemljišnim knjigama kao nosilac prava raspolaganja nad poslovnom prostorijom.

Iz obrazloženja:

Na poslovnim prostorijama koje su predmet zakupa, tužilac kao zakupodavac ne mora imati pravo raspolaganja (sa stvarno pravnim obilježjem), dovoljno je da ima samo pravo upotrebe i uživanja, jer ta prava predstavljaju sadržinu prava korištenja (sa obligaciono – pravnim obilježjem). Stoga za aktivnu legitimaciju u parnici – otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija – nije odlučan upis prava raspolaganja u zemljišnu ili durgu javnu knjigu. Bitno je da je tuženi držalac poslovnih prostorija po osnovu ugovora zaključenog sa tužiocem, pa ovaj relativni (obligacioni) odnos može prestati, po zahtjevu tužioca, a njegovim prestankom tuženi gubi osnov za posjede dužan je poslovne prostorije predati u posjed onome po čijem je ovlaštenju bio u neposrednom posjedu (čl. 585. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 927/90 od 24.10.1991. godine)

48.

Član 600. Zakona o obligacionim odnosima

Član 61. Zakona o zdravstvenoj zaštiti

Zdravstvena organizacija može zahtijevati plaćanje cijene za liječenje samo od zajednice zdravstvene zaštite, a ne i od samog osiguranika, ako je ovaj, makar i bez uredne uputnice, koristio zakonom dato pravo na izbor zdravstvene organizacije kod koje će se liječiti.

IZ obrazloženja:

Pozivanje tužene Zajednice zdravstvene zaštite D. na odredbe člana 61. Zakona o zdravstvenoj zaštiti (“Službeni list SRBiH”, broj 18/86) i člana 179. Statuta (“Službeni list SRBiH”, broj 39/87) nema uticaja na pravilnost i zakonitost donijete odluke u odnosu na tu tuženu. Navedene odredbe utvrđuju prava i obaveze tužene kao korisnika zdravstvene zaštite u odnosu sa njenim osiguranikom, a ne prava i obaveze tužene u odnosu sa tužiocem. A to znači da tužilac, koji je pružio usluge zdravstvene zaštite osiguraniku tužene, ima pravo naplatiti od tužene zajednice zdravstvene zaštite D. cjelokupne troškove pruženih usluga zdravstvene zaštite i bez obzira na nepostojanje uputnice za liječenje.

Prvostepeni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo kada je, pozivom na odredbu člana 600. Zakona o obligacionim odnosima, našao da je tužbeni zahtjev osnova i u odnosu na tuženog osiguranika.

Kako po odredbi člana 61. Zakona o zdravstvenoj zaštiti SRBIH, osiguraniku pripada izbor zdravstvene organizacije i ljekara koji će pružiti uslug, to je, saglasno odredbi člana 600. Zakona o obligacionim odnosima, korisnik usluge dužan platiti naknadu za izvršenu uslugu, a korisnik pružene zdravstvene usluge za osigurana lica je zajednica zdravstvene zaštite kojoj osiguranik pripada, a ne osiguranik.

Zakonima republika i autonomnih pokrajina i opštim aktima zajednice, reguliše se odnos između zajednice i njeno osiguranika, a ne između zajednice i zdravstvene organizacije koja pruža zdravstvenu uslugu osiguranicima van njenog područja. Stoga u ovom sporu tuženi osiguranik nije parivno legitimisan.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 33/91 od 22.11.1991. godine)

49.

Član 21. stav 2. i član 630. Zakona o obligacionim odnosima
Posebne uzanse o građenju broj 9. tačka 8, 21, 32. i 43.

Rok za izvođenje radova iz ugovora o građenju ne produžuje se zbog naknadnih radova, za koje se ugovara poseban rok.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je tužilac u roku završio radove te da ima pravo zahtijevati izmenu cijene radova u skladu sa odredbama člana 637. Zakona o obligacionim odnosima, iako su radovi završeni znatno iza ugovorenog roka.

Prvostepeni sud, nije međutim, uzeo u obzir okolnost da se naknadni radovi određuju posebnim ugovorom o izvođenju naknadnih radova kojima se određuje i cijena tih radova, kao i poseban rok za njihovo izvođenje. za izvođenje naknadnih radova teče poseban naknadno određeni rok za te radove (posebne uzanse o građenju broj 9. tač. 8,21,42. i 43.)

(Vrhovni sud BiH, Pž. 508/91 od 24.9.1991. godine)

50.

Član 659. stav 2. i član 670. Zakona o obligacionim odnosima
Član 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

Primalac, koji je preuzeo robu i tovarni list bez primjedbi, dužan je da plati cijenu prevoza ugovorenu između pošiljaoca i prevoznika u drumskom saobraćaju u visini naznačenoj u tovarnom listu, pa i kada je viša od cijene određene tarifom prevoznika.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 659. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85 i 27/90) ako je u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz, smatra se da je uputio prevoznika da je naplati od primaoca, a primalac, u smislu člana 670. stav 1. navedenog zakona, preuzima ovu obavezu samo ako je preuzeo pošiljku u tovarni list i ukoliko nije nešto drugo određeno u tovarnom listu ili u ugovoru o prevozu. Kod nespornih činjenica da je tužilac kao prevoznik robu koju je primio radi prevoza predao tuženom kao primaocu, a ovaj robu preuzeo i bez ikakvih primjedbi potpisao tovarni list u kojem je naznačeno da naknadu za prevoz plaća primalac, po samom zakonu smatra se da je tuženi kao primalac pristupio ugovoru, odnosno preuzeo ugovor o prevozu pod uslovima zaključenim između tužioca kao prevoznika i pošiljaoca. Stoga tuženi kao primalac ne može samovoljno da mijenja sadržaj zaključenog ugovora između trećih lica, tim prije što je na taj sadržaj već pristao preuzimanjem robe i potpisivanjem tovarnog lista. Kod prevoza u drumskom saobraćaju visinu naknade za prevoz, stranke slobodno ugovaraju i imo u praksi postojećih tarifa, jer njihova obavezna primjena nije predviđena zakonom, pa prvostepeni sud nije bio dužan utvrđivati na koji način je trebalo izvršiti obračun naknade za prevoz, niti koju od tarifa primijeniti. Visina naknade za prevoz je bila određena ugovorom o prevozu i naznačena u tovarnom listu, a što je u skladu sa odredbom člana 103. Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74), pa je tuženi obavezan tužiocu isplatiti ugovoreni iznos od 19,60 dinara. Navedena naknada za prevoz, po mišljenju ovog suda, nije pretjerano visoka da se smatra protivno načelima poštenja i savjesnosti, a kod njenog ugovaranja nije bila potrebna prethodna saglasnost tuženog.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 926/90 od 24.10.1991. godine)

51.

Član 805. Zakona o obligacionim odnosima

Trgovački zastupnik ima pravo na proviziju, ako nije drugačije ugovoreno, i u slučaju kada ugovor koji je zaključio nije realizovan samo zbog toga što nalogodavac nije bio u stanju da ispuni svoju obavezu.

Iz obrazloženja:

Pravo na proviziju trgovačkom zastupniku za zaključenje ugovora propisano je dispozitivnim odredbama iz člana 805. Zakona o obligacionim odnosima, što znači da se ta odredba primjenjuje samo ako stranke ne ugovore drugačije. U ovom slučaju stranke nisu drukčije ugovorile. Tužilac je bio ugovorom ovlašten da zastupa tuženog i da za njega zaključuje pravne poslove i u okviru tog ovlaštenja zaključio je i pravni posao od 14.4.1980. godine sa preduzećem iz S. Ovaj ugovor nije ispunjen samo zbog toga što nalogodavac – tuženi nij ebio u stanju da ispuni svoju obavezu. Nezavisno od toga da li se ova činjenica može pripisati u krivicu tuženog ili ne, radi se o uzroku koji je na njegovoj strani, pa je po zakonu dužan da plati odgovarajuću proviziju tužiocu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 541/90 od 18.10.1991. godine)

52.

Članovi 20. i 1045. Zakona o obligacionim odnosima

Punovažna je kaluzula ugovora o štednji o promjenjivoj kamatnoj stopi.

Iz obrazloženja:

Štediša i banka zaključili su ugovor o promjenjivoj kamatnoj stopi na štedni ulog položen kod banke.

Ovaj ugovor nije u koliziji sa odredbom iz člana 1045. Zakona o obligacionim odnosima prema kojoj se na uloge na štednju plaća kamata, kao ni sa nekom drugom imperativnom zakonskom odredbom. Citirana odredba ima imeprativni karakter, što znači da se ne bi moglo ugovoriti da se na štedne uloge neće plaćati kamata, ali budući da visina kamatne stope zavisi o niza okolnosti koje se mogu predvidjeti, stranke mogu ugovoriti promjenjivu kamatnu stopu zasivno od tih okolnosti (član 20. Zakna o obligacionim odnosima). Nije dozvoljena da samo jedna stranka pa bila to i banka, mijenja visinu kamatne stope, ali stranke je mogu mijenjati sporazumno zavisno od promjenjivih okolnosti, pa mogu i unaprijed ugovoriti promjenjivu kamatnu stopu s obzirom na očekivane promjene relevantnih okolnosti.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 16/91 od 12.9.1991. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA PROUZROKOVANJA ŠTETE

53.

Član 155. Zakona o obligacionim odnosima

Član 153. Zakona o porezima građana

Dužnik poreskog obveznika, od koga je makar i nezakonitim postupanjem organa uprave za društvene prihode, naplaćen u korist računa poreza, stvarno postojeli dospjeli dug prema poreskom obvezniku, nije pretrpio štetu u visini naplaćenog iznosa.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenju prvostepenog suda, organi uprave tužene opštine, pozivom na član 253. Zakona o porezima građana, naložili su Službi društvenog knjigovodstva da prenese sa računa tužioca kao dužnika poreskog obveznika, novčana sredstva tuženoj radi naplate dospjele poreske obaveze toga obveznika. Tužilac je podnio prigovor protiv rješenja organa uprave, koji je bio dužan, ako je prigovor smatrao neopravdanim, podnijeti tužbu sudu radi utvrđivanja opravdanosti prigovora. Organ uprave to nije učinio, pa su sredstva u iznosu od 500.000 dinara prenesena 15.10.1984. godine.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud nalazi da je nezakonitim radom organa uprave tužiocu prouzrokovana šteta u navedenom iznosu i da je u tom dijelu, sa zateznim kamatama, kao u izreci prvostepene presude, tužbeni zahtjev osnovan, pri čemu se poziva na član 155. ZOO.

Prvostepena presuda sadrži valjane razloge o nezakonitom postupanju organa za prihode tužene. Međutim, nezakonito postupanje ne podrazumijeva i nastanak štete tužiocu u momentu naplate u iznosu koji je na taj način naplaćen s obzirom na razloge prigovora podnesenog u smislu člana 253. Zakona o porezima građana. Kada prigovor nije osnovan iz razloga što potraživanje postoji, što je uslov ispunjen i što je potraživanje dospjelo, naplaćeni iznos ne bi činio štetu, ali bi tužena odgovarala za eventualnu drugu štetu koja je posljedica nezakonite radnje organa za društvene prihode.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 535/90 od 19.8.1991. godine)

54.

Član 165. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima

Roditelji koji su pristali da njihovo malodobno dijete upravlja traktorom, odgovaraju za štetu prouzrokovanu u saobraćaju njegovom krivicom.

Iz obrazloženja:

Tužioci su pretrpjeli štetu usljed pogibije sina i brata do koje je došlo u saobraćaju. Poginuli se vozio na desnom blatobranu traktora a traktorom je upravljao mladb. sin tuženih koji je neoprezno vozio usljed čega je došlo do prevrtanja traktora i pogibije sina i brata tužilaca.

Po Zakonu o obligacionim odnosima (član 165. stav 4.) roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje njihovo malodobno dijete, starije od sedam godina, osim u slučaju ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice (presumirana odgovornost). Okolnost što su se tuženi saglasili da traktorom upravlja njihovo malodobno dijete povlači za sobom njihovu odgovornost kada je utvrđeno da je šteta nastupila propustima vozača koji nisu mogli biti neočekivani za tužene. Uostalom tuženi su dužni da naknade štetu i po principu objektivne odgovornosti jer njihova odgovornost nije isključena (stav 2. člana 177. ZOO). Šteta nije nastupila isključivom krivicom poginuloga, ponašanjem koje tuženi odnosno njihov sin nisu mogli predvidjeti, odnosno spirječiti. Njihov sin je pristao da vozi poginuloga na blatobranu traktora.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 492/90 od 20.9.1991. godine)

55.

Članovi 174., 177. i 414. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje se bavi opasnom djelatnošću može biti obvezano na punu naknadu štete prouzrokovane tom djelatnošću i kada je prouzrokovanju štete djelimično doprinijelo treće lice.

Iz obrazloženje:

Tuženi ne pobija utvrđenje prvostepene presude da je njegov radnik poginuo u nesreći na poslu, vršeći opasnu djelatnost (utovar trupaca na teretno vozilo i vezivanje utovarenih trupaca) kojom se bavi tuženi, ni zaključak prvostepenog suda da je tuženi odgovoran za štetu u smislu člana 174. Zakona o obligacionim odnosima.

Tuženi u žalbi ukazuje da pored njegove odgovornosti za štetu postoji i odgovornost radne organizacije – prevoznika i da treba utvrditi udio njegove odgovornosti.

Prvostepeni sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je tuženog obvezao na punu naknadu štete, čak i ako bi postojala djelimična krivica prevoznika za štetu. Lice koje odgovara za štetu od opasne djelatnosti u smislu člana 174. Zakona o obligacionim odnosima, kao u konkretnom slučaju, može se osloboditi od odgovornosti, u cjelini ili djelimično samo pod uslovom propisanim u članu 177. Zakona o obligacionim odnosima. U smislu člana 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, imalac opasne stvar (s njim je izjednačeno i lice koje se bavi opasnom djelatnošću) oslobaša se odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom trećeg lica (u konkretnom slučaju prevoznika) koju on nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Tuženi ni u žalbi ne tvrdi da se radi o ovakvoj radnji prevoznika, već samo tvrdi da je i prevoznik svojim propustima doprinio nastanku štete. U ovakvom slučaju (kada je nastanku štete djelimično doprinijelo treće lice) oštećenom solidarno odgovaraju za štetu i lice koje se bavi opasnom djelatnosti i treće lice, koje je u odnosu na lice odgovorno – po principu kauzaliteta dužno da konačno snosi naknadu srtazmejrno težini svoje krivice.

Tužiteljica je, prema tome, bila ovlaštena da djelokupnu naknadu štete zahtijeva od tuženog kao jednog od solidarnih dužnika (član 414. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima) a tuženi može ako smatra da je i prevoznik doprinio nastanku štete, u posebnoj parnici tražiti regres dijela isplaćene naknade štete.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 946/90 od 21.11.1991. godine)

56.

Članovi 173, 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima

Elektrodistributivno preduzeće ne odgovara za štetu prouzrokovanu tužiocima smrću njihovog sina i brata od strujnog udara u dodiru sa električnim vodom koji se poptezao 80 cm iznad betonske građevine u izgradnji, ako takvo ponašanje poginuloga nije moglo predvidjeti ni spriječiti.

IZ obrazloženja:

Niskonaponska mreža je opasna stvar pa se odgovornost tuženog elektrodistributivnog preduzeća procjenjuje po odredbama iz člana 173, 174. i 177. Zakona o obligacionim odnosima.

Nije sporno da je sin i brat tužilaca poginuo na betonskoj ploči zgrade u izgradnji usljed dodira sa električnim vodom koji se protezao 80 cm iznad ploče.

Tužena je dala elektroprivrednu saglasnost za izmještanje niskonaponske mreže iznad navedenog građevinskog objekta, ali je vlasnik objekta odbio da zaključi ugovor sa

tuženom radi premještanja električne mreže, jer mu se činio da je previsoka naknada. Preuzimajući rizik, poginuli je nastavio radove na građevini, bez premještanja elektro mreže, pa je prilikom izvođenja ovih radova usljed dodira sa elektrovodom poginuo. Takvo ponašanje poginuloga tuženo preduzeće koje je dalo ponudu za zaključenje govora o premještanju elektrovoda nije moglo predvidjeti, a još manje spriječiti, pa je usljed toga isključenja njegova odgovornost za štetu (član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 458/90 od 19.9.1991. godine)

57.

Isključena je odgovornost za štetu vlasnika motornog vozila, odnosno osiguravača, ako vozač koji je vozio dozvoljenom brzinom nije mogao izbjeći sudar s pješakom van pješackog prelaza niti je mogao očekivati takvo ponašanje pješaka.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je povrijeđena u času kada je pokušala prijeći kolovoz s lijeve na desnu stranu ulice, izvan pješackog prelaza, suprotno propisu iz člana 95. i 97. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na javnim putevima. Ona je na kolovoz stupila u času nailaska motornog vozila kojim je upravljao osiguranik tužene, a koji se kretao sovjom desnom saobraćajnom trakom, udaljen od ruba kolnika jedna metar, dozvoljenom brzinom od 46,4 km/h. U trenutku kada je tužiteljica zakoračila na kolovoz vozilu osiguranika tužene se nalazilo na rastojanju od 16,9 metara; istog trenutka osiguranik tužene je reagovao kočenjem, ali sudar ne bi izbjegao i da je brzina bila manja od dozvoljene (donja granica – 36 km/h).

Na temelju takvom utvrđenja činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su pravilno ocijenili da je isključena odgovornost tužene za naknadu štete (član 177. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 480/90 od 19.9.1991. godine)

58.

Član 18. stav 2. i član 192. Zakona o obligacionim odnosima

Kod podijeljene odgovornosti za štetu prouzrokovanu radnom stručnog i nestručnog lica, po strožijim kriterijima se mjeri propust prvog od propusta drugog.

IZ obrazloženja:

Tuženi je angažovao tužioca da mu pomogne priključiti električni vod iz kuće na javnu električnu mrežu. U obavljanju ovoga zadatka tužilac se po uputi tuženoga popeo na banderu visoku 8 m radi spajanja električnih vodova, a tuženi je znao da je tužilac navodno nekvalifikovan za taj posao. Tužilac je na banderi izgubio ravnotežu, uhvatio se rukama za električni vod i pao na zemlju pretrpjevši usljed toga teške tjelesne povrede. Nižestepeni sudovi su zaključili da je pored tuženoga i tužilac djelimično doprinio nastanku štete (član 192. Zakona o obligacionim odnosima).

U reviziji se, međutim, osnovano prigovara da su prilikom donošenja pobijane presude nižestepeni sudovi propustili da utvrde odlučne činjenice da tužilac nije bio kvalifikovan za obavljanje tog posla i ostale okolnosti u kojima je nastala šteta, uzimajući u obzir da je tuženi kvalifikovano lice i da je kao takav zaključio ugovor sa vlasnikom kuće za priključenje električnih vodova u kući sa javnom elektrodistributivnom mrežom.

Mora se različito prosuđivati postupanje jedne i druge strane s obzirom na stepen stručnosti za obavljanje konkretnog zadatka prilikom kojeg je tužilac povrijeđen. Njegova nepažnja, ukoliko je doista bio nekvalifikovan za taj posao, ne može se prosuđivati istim mjerilom kao i nepažnja tuženoga, koji je imao potrebnu kvalifikaciju za obavljanje takvog zadatka, pa je bio dužan postupati s povećanom pažnjom po pravilima struke i običajima – pažnja dobrog stručnjaka (član 18. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 498/90 od 27.9.1991. godine)

59.

Član 192. Zakona o obligacionim odnosima

Postoji podijeljena odgovornost za štetu prouzrokovanu oštećenjem motornog vozila na klizavoj putnoj površini ako vožnja nije bila prilagođena uslovima puta i saobraćaja.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da je vozač motornog vozila doprinio prouzrokovanju štete neprilagođenom brzinom (većom od 80 km/h) zbog čega je na klizavoj putnoj površini izgubio kontrolu nad vozilom. Postoji, dakle, podijeljena odgovornost između tuženoga SIZ-a za puteve koji je propustio da preduzme mejre radi bezbjednosti saobraćaja (uklanjanja ili neutralisanja ulja sa putne površine koje se izlivalo iz kamiona drugih korisnika puta) i vozača oštećenog automobila koji je vozio neprilagođenom brzinom (član 192. Zakona o obligacionim odnosima), pa se naknada štete smanjuje srazmjerno doprinosu vozača.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 501/90 od 24.10.1991. godine)

60.

Član 38. stav 2. Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije

Član 319. Zakona o državnoj upravi

Opština odgovara za štetu prouzrokovanu trećemu prilikom savlađivanja otpora naoružanog lica ako je njen ovlašteni organ bio blagovremeno obaviješten da ovaj svojim ponašanjem ugrožava sigurnost lica koje je kasnije lišilo života i povodom čega je uslijedila intervencija organa javne bezbjednosti tužene.

IZ obrazloženja:

Utvrđeno je da je majku tužilaca lišio života L.J. i da je nakon toga pružio otpor organima javne bezbjednosti vatrenim oružjem, pa su ti organi prilikom savlađivanja otpora prouzrokovali štetu na stvarima tužilaca.

Zahtjev za naknadu štete je odbije nižestepenim presudama.

Tužioci su, međutim, u toku postupka ukazivali na to da je njihova pokojna majka upozorila nadležni organ tužene opštine da je L.J. neuračunljiv i agresivan, da je naoružan vatrenim oružjem i da joj ugrožava život (stanovali su u istoj kući), ali nadležni organi nisu reagovali prije nego što je L.J. njihovu majku lišio života.

Ove činjenice su pravno relevantne. Prema odredbi člana 28. stav 3. Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije ("Službeni list SRBiH", broj 42/90 – prečišćeni tekst) oružje i municija kao i oružni list se mogu oduzeti ako to nalažu interesi javnog reda i mira odnosno interesi bezbjednosti.

kako nižestepeni sudovi nisu odlučivali sa aspekta navedenih odredbi iz člana 319. Zakona o državnoj upravi (“Službeni list SRBiH”, broj 8/90 – prečišćeni tekst) nisu utvrdili odlučne činjenice na koje su ukazivali tužioci za suđenje o tužbenom zahtjevu, odnosno za utvrđenje da li postoji odgovornost tužene za štetu prouzrokovanu time što su eventualno njeni organi propustili da blagovremeno razoružaju L.J. čime bi bila otklonjena potreba razoružavanja pomenutog lica (koje je u sukobu sa organima javne bezbjednosti i poginulo) pod takvim okolnostima, a time i prouzrokovanju štete tužiocima.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 367/91 od 12.9.1991. godine)

61.

Članovi 303. i 306. Zakona o prekršajima raniji

Lice kome su u prekršajnom postupku oduzete stvari (zaštitna mejra) a postupak je zbog zastare obustavljen može tražiti povraćaj stvari odnosno naknadu štete u parničnom postupku, iako se prethodno nije obratilo opštini sa takvim zahtjevom.

IZ obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su odbacili tužbu tužiteljice smatrajući da u smislu člana 306. Zakona o prekršajima (“Službeni list SRBiH”, broj 29/77) koji je važio u vrijeme podnošenja tužbe, nisu bili ispunjeni uslovi za podnošenje tužbe radi povraćaja stvari odnosno naknade štete. Pravo na podnošenje tužbe pripada tužiteljici samo u slučaju da izostane sporazum u roku od 60 dana od obraćanja opštini sa zahtjevom za povraćaj oduzetih stvari odnosno naknade štete.

Nižestepeni sudovi nisu pravilno primijenili materijalno pravo jer se obaveza obraćanja opštini, prije podnošenja tužbe, odnosi na drugu činjeničnu situaciju: kada je izrečena prekršajna sankcija (član 303). Naprotiv, kada je postupak obustavljen usljed zastare, ili nekog drugog razloga, takva obaveza nije propisana, pa se u tom slučaju oštećeni može izravno obratiti sa tužbenim zahtjevom parničnom sudu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 456/90 od 19.9. 1991. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

62.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Povjeriocu pripadaju zatezne procesne kamate od dana podnošenja tužbe za naplatu dospjelih, a neisplaćenih zateznih kamata i kada prethodno dužnika nije opomenuo na plaćanje na uobičajen način dostavom obračuna zatezne kamate.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, na iznos neisplaćene kamate može se zahtijevati zatezna kamata samo od dana kada je sudu podnesen zahtjev za njenu isplatu. Za ostvarivanje prava povjerioca na naplatu procesnih zateznih kamata nije relevantno da li je povjerilac dostavio dužniku obračun neisplaćenih zateznih kamata. Potraživanje ovih kamata proističe iz ugovora zbog docnje u ispunjenju glavnog zahtjeva, pa dužnik zna obim obaveze po osnovu neisplaćenih zateznih kamata. Tužilac zahtijeva ostvarivanje ovog prava u skladu sa odredbama člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, pa za odlučivanje o ovom zahtjevu nije relevantno da li je tuženi takve obaveze ranije ispunjavao na osnovu dostavljenog obračuna zateznih kamata. Ukoliko bi među strankama bilo i uobičajeno da tužilac dostavlja obračun zateznih kamata i da se zatezne kamate plaćaju po prijemu obračuna tih kamata, takav “običaj” ne bi uticao na pravo tužioca predviđeno članom 279. stav 2. navedenog zakona.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 857/90 od 24.10.1991. godine)

63.

Članovi 277, 279. stav 2. i član 344. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovorne stranke se ne mogu odreći prava na naplatu procesnih zatezних kamata prije nego što nastanu, ali se mogu sporazumjeti o otpuštanju duga koji se sastoji od procesnih zatezних kamata nastalih do dana zaključenja sporazuma.

Iz obrazloženja:

Zatezne kamate uređene su prinudnim propisima i teku po sili zakona od dana kada dužnik padne u docnju sa ispunjenjem novčane obaveze (član 277. u vezi sa članom 279. stav 2. i 324. ZOO). Stoga ugovorne stranke i ne bi mogle unaprijed, prije dospelosti potraživanja procesnih zatezних kamata, postići sporazum da otpuštaju dug koji bi se sastojao od iznosa procesnih zatezних kamata koje će tek nastati. Takvim sporazumom slabila bi se ugovorna disciplina, a bio bi u suprotnosti i sa načelima obligacionih odnosa izraženih u članovima 17, 18. i 21. ZOO. Međutim, strane ugovornice su mogle postići sporazum o oprostima dospelih zatezних kamata, pa i procesnih zatezних kamata, do zaključenja sporazuma o otpuštanju duga (član 344. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, Pž. broj 836/90 od 24.9.1991. godine)

PRAVO OSIGURANJA

64.

Član 922. stav 3. i 4. Zakona o obligacionim odnosima

Stranke iz ugovora o dugoročnom osiguranju mogu ugovoriti pravo osiguranika da jednostrano otkáže ugovor i prije isteka roka od pet godina od dana početka trajanja osiguranja.

Iz obrazloženja:

Između stranaka je zaključen višegodišnji ugovor o osiguranju imovine za period od 10 godina, počev od 1.7.1988. godine do 1.7.1998. godine i takav ugovor se nemože jednostrano raskinuti, uz otkazni rok od 6 mjeseci, prije isteka 5 godina od dana početka trajanja osiguranja, kako to proizilazi iz člana 922. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, na koji se i tužilac poziva. Prvostepeni sud je, međutim, morao utvrditi, ocjenom odredbe člana 3. ugovora o višegodišnjem trajanju osiguranja zaključenog 1.7.1988.godine, da li su stranke ugovorile pravo tuženog na potpuni ili djelimični jednostrani raskid ugovora i prije isteka pet godina uz jedinu posljedicu da gubi popust na premije osiguranja dospjele do dana raskida ugovora. Odredba člana 922. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima je dispozitivne prirode, pa se ugovorom može od nje odstupiti. Prinudne naravi je samo odredba člana 922. stav 4. Zakona o obligacionim odnosima, po kojoj se ugovorom ne može isključiti pravo ugovorne stranke da raskine – otkáže ugovor o višegodišnjem osiguranju, zaključen na rok duži od pet godina, kada protekne pet godina od početka trajanja osiguranja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 872/90 od 24.10.1991. godine)

65.

Član 43. stav 2. i 3. i član 57. stav 1. i 2. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Član 28. Zakona o sukobu zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Naknada štete koja je prouzrokovana trećem licu u drumskom saobraćaju na teritoriji SFRJ vozilom strane registracije, odmjerava se po odredbama jugoslovenskog prava bez obzira na visinu iznosa koji je za tu svrhu doznačio strani osiguravač domaćem osiguravaču koji ne neposredno isplatio naknadu štete.

Iz obrazloženja:

Prednik tužilaca poginuo je u saobraćajnoj nesreći 5.3.1983.godine na teritoriji SFRJ greškom vozača vozila strane registracije. Budući da je šteta prouzrokovana na teritoriji SFRJ, u skladu sa pravilima kolizionog prava, visina naknade je odmjerena po odredbama jugoslovenskog prava (član 194. Zakona o obligacionim odnosima). Naknadu štete isplatio je, u skladu sa odlukom X skupštine udruženja osiguravajućih organizacija SFRJ od 1.7.1976. godine, domaći osiguravač (član 43. stav 2. i 3. i 57. stav 1. i 2. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica "Službeni list SFRJ", 24/76).

Neosnovan je zahtjev tužioca (oštećenog) da mu tuženi, domaći osiguravač isplati isplati veći iznos naknade, nego što je odmjereno pod domaćem zakonu, samo zbog toga što je navodno strani osiguravač doznačio tuženome na ime regresa veću sumu novca od one koja je dosuđena tužiocu na ime naknade štete nižestepenim presudama.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 502/90 od 24.10.1991. godine)

MJENIČNO PRAVO

66.

Član 85. Zakona o mjenici

Članovi 214, 277. stav 1. (prije novele) i 324. Zakona o obligacionim odnosima

Mjениčni dužnik, koji odgovara imaoocu mjenice, ako se na njegovu štetu obogatio, dužan je da plati zatezne kamate od dana kada ga je imalac prejudicirane mjenice pozvao na plaćanje stečenog bez osnova, zatezna kamata na ovo potraživanje plaća se do 7.10.1989. godine, po stopi na štedne uloge oročene bez psoebne namjene preko godinu dana u mjestu povjerioca.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 214. Zakona o obligacionim odnosima, kada se vraća ono što je stečeno bez osnova, moraju se vratiti plodovi i platiti zatezna kamata, i to, ako je sticalac nesavjestan od dana sticanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva.

U smislu odredbe člana 85. Zakona o mjenici, tuženi kao trasant čija je mjenična obaveza ugašena zbog prouštanja roka za naplatu, odgovara tužiocu kao imaoocu mjenice, ako se na njegovu štetu obogatio.

U konkretnom slučaju, propuštanjem roka za naplatu mjenice tužilac je pao u povjerilačku docnju u smislu člana 326. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ali je njegova docnja prestala i tuženi je pao u docnju sa onim danom kada ga je tužilac prvi put pozvao da plati mjenični iznos iz prejudicirane mjenice kao stečeno bez osnova.

U smislu člana 324. Zakona o obligacionim odnosima, dužnik dolazi u docnju kada ne ispuni obavezu u roku određenom za ispunjenjem. Ako rok za ispunjenje nije određen, dužnik dolazi u docnju kada ga povjerilac pozove da ispuni obavezu, usmeno ili pismeno.

Tužilac zahtijeva od tuženog kamate počev od 18.1.1988. godine, dakle, nakon što je tuženi bio pozvan da otkupi mjenicu. U to vrijeme bila je prestala pvojerilačka docnja tužioca i tuženi je već bio u docnji pa je zahtjev tužioca za kamate osnovan.

Kako je u pitanju potraživanje tužioca s naslova sticanja bez osnova (vanugovorno potraživanje), tuženi je dužan tužiocu na dosuđeni iznos od 267,60 dinara isplatiti kamate počev od 18.1.1988. godine do 6.10.1989. godine po stopi iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima ("Službeni list SFR"; br. 29/78 i 39/85), a od 7.10.1989. godine do isplate po stopi iz člana 1. Zakona o visini stope zatezne kamate ("Službeni list SFRJ", br. 57/89).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 925/90 od 24.10.1991. godine)

STAMBENO PRAVO

67.

Član 4. Zakona o stambenim odnosima

Po smrti lica kome su ustupljene na korištenje prostorije u samačkom smještaju, članovi njegovog porodičnog odmaćinstva gube pravo korištenja tih prostorija, ako ne ispunjavaju druge uslove za korištenje tih prostorija predviđene zakonom ili opštim aktom nosioca prava raspolaganja.

Iz obrazloženja:

Po zakonu o stambenim odnosima ne smatraju se stanom prostorije za smještaj pojedinaca (hoteli, domovi za samce – "samački stanovi", domovi za studente, učenike, penzionere i slično) i druge prostorije za kolektivno stanovanje (član 4. stav 1. tačka 2). Na takvim prostorijama ne može se steći stanarsko pravo. U slučaju kada je takva prostroija dodijeljena radniku, poslije njegove smrti članovi njegovog porodičnog domaćinstva gube pravni osnov za korištenje te prostorije, ako ne ispunjavaju druge uslove predviđene zakonom o stambenim odnosima ili opštim aktom nosioca prava raspolaganja za korištenje tih prostorija.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 409/90 od 5.7.1991. godine)

68.

Članovi, 4, 6 i 21. Zakona o stambenim odnosima

Na stan u sastavu vodoprivrednog objekta dodijeljen na korištenje čuvaru objekta, s obzirom na njegovu namjenu, ne stiče stanarsko pravo ni član porodičnog domaćinstva poslije smrti lica kome je stan bio dodijeljen na korištenje, iako u vrijeme dodjele na korištenje stana nije postojao odgovarajući akt nosioca prava raspolaganja o namjeni stana.

Iz obrazloženja:

Na stanove u društvenoj svojini stiče se stanarsko pravo pod uslovima propisanim Zakonom o stambenim odnosima. Izuzetak su stanovi u društvenoj svojini na koje se ne može steći stanarsko pravo. ZSO se neadekvatno izražava propisujući da se takvi stanovi ne smatraju stanom (član 4), a time hoće da se kaže da se na tim stanovima ne može steći stanarsko pravo. U krug tih stanova ulaze i stanovi koji su namjenski vezani za obavljanje službene dužnosti, koji su kao takvi utvrđeni samoupravnim sporazumom, odnosno opštim aktom davaoca stana

na korištenje (član 4. stav 1. tačka 2. ZSO), navodeći kao primjer i stanove u vodoprivrednim objektima. Nije sporno da je predmetni stan u sastavu vodoprivrednog objekta i da je bio dat na korištenje predniku tuženoga kao čuvaru objekta. Okolnost što u to vrijeme nije postojao odgovarajući akt o utvrđivanju namjene stana nije relevantna, kada je nesporno da je i po svom položaju stan bio namjenski. S obzirom da je korištenje stana bilo vezano za obavljanje službe u vodoprivrednom objektu, nakon smrti korisnika stana, koji je obavljao službu u vodoprivrednom objektu prestao je osnov korištenja stana za članove njegovog porodičnog domaćinstva.

(Vrhovni sud BiH Rev. 368/90 od 13.6.1991. godine)

69.

Članovi 6, i 21. Zakona o stambenim odnosima

Član 109. zakona o obligacionim odnosima

Ni dijete nosioca stanarskog prava, koje nije član njegovog porodičnog domaćinstva nema pravni interes za utvrđenje da je ništav ugovor o korištenju stana zaključen sa trećim licem poslije smrti nosioca stanarskog prava, jer i kada bi se utvrdila ništavost ugovora, ne bi imao osnov za sticanje stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 109. Zakona o obligacionim odnosima na ništavost ugovora sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može pozvati svako zainteresovano lice. zainteresovano lice je ono lice koje ima pravni interes za utvrđenje ništavosti ugovora.

Nije sporno da tužiteljica nije bila član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava i da je taj stan poslije smrti nosioca stanarskog prava dodijeljen na korištenje trećem licu s kojim je zaključen ugovor o korištenju stana. Tužiteljica nema pravni interes za utvrđenje ništavosti ovog ugovora jer i kada bi se utvrdilo da je ugovor ništav, ona ne bi imala pravni osnov za sticanje stanarskog prava (član 21. Zakona o stambenim odnosima) upravo zbog toga što nije bila član porodičnog domaćinstva svog oca – nosioca stanarskog prava (član 6. ZSO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 374/90 od 13.6.1991. godine)

70.

Član 20. Zakona o stambenim odnosima

Okolnost što je muž spriječio ženu da se useli u stan i time onemogućio da po razvodu braka blagovremeno pokrene postupak radi utvrđenja da joj pripada stanarsko pravo, s obzirom da joj je zajedničko dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje, nie prepreka da se utvrdi da je nosilac stanarskog prava njen suprug koji se u međuvremenu oženio i s njom stekao dvoje djece.

Iz obrazloženja:

Brak parničnih stranaka razveden je 1983. godine, njihovo zajedničko dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje predlagateljici. Protupredlagač je onemogućio predlagateljici da se useli u stan, koji im je ranije bio dodijeljen. Nezavisno od toga je utvrđeno, u drugoj parnici, da je predlagateljica stekla stanarsko pravo, iako nije uselila, jer je stan bio dodijeljen protupredlagaču s obzirom na činjenicu da je bio u braku s predlagateljicom i da ima s njom dijete. Okolnost što je predlagateljica bila spriječena da blagovremeno pokrene postupak za utvrđenje da njoj pripada stanarsko pravo upravo ponašanjem protupredlagača ne predstavlja prepreku da se utvrdi da njemu pripada stanarsko pravo, jer se u međuvremenu oženio i stekao dvoje djece iz drugog braka, a to znači da su njegove stambene potrebe veće od stambenih potreba predlagateljice u momentu kada se odlučuje o tome koji će od njih dvoje

ubuduće biti nosilac stanarskog prava. Takvo ponašanje protupredlagača, naime, ne može se kvalifikovati kao zloupotreba subjektivnog prava: zaključenje braka i rađanje djece.

(Vrhovni sud BiH Rev. 514/90 od 5.7. 1991. godine)

71

Članovi 11. i 30. Zakona o stambenim odnosima

Lice kome je dodijeljen stan na korištenje nije ovlašteno da traži iseljenje lica koje je bespravno uselilo.

Iz obrazloženja:

Dodjelom stana na korištenje ne stiče se stanarsko pravo- time se uspostavlja pravni odnos između lica kome je dodijeljen stan i lica koje je izvršilo dodjelu stana, dakle, relativni pravni odnos. Zato lice kome je dodijeljen stan nije ovlašteno da traži iseljenje iz stana onoga lica koje je bespravno uselilo (član 30. Zakona o stambenim odnosima). Takvo ovlaštenje imao bi nosilac stanarskog prava, jer stanarsko pravo djeluje erga omnes, ali se stanarsko pravo stiče useljenjem na osnovu ugovora o korištenju stana (član 11. Zakona o stambenim odnosima), a ne samim aktom dodjele.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 18/91 od 24.10. 1991. godine)

72.

Član 30. Zakona o stambenim odnosima

Kako je poslije 1.11. 1984. godine prekludiran tužbeni zahtjev radi iseljenja bespravno useljenog lica u stan rokom od osam godina, uzurpant po proteku toga roka stiče status nosioca stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom je utvrđeno da je tužilac stekao status nosioca stanarskog prava na sporni stan, pa je tužena opština (nosilac prava raspolaganja) obavezna da s njim zaključi ugovor o korištenju stana.

U ovoj parnici je utvrđeno da je tužilac bespravno uselio u sporni stan 1972. godine a da tužena nije podnijela zahtjev za njegovo iseljenje ni do 17.3. 1989. godine kada je tužilac podnio tužbu za utvrđenje da je protekom vremena stekao status nosioca stanarskog prava.

Zakon o stambenim odnosima propisuje da će stambeni organ na osnovu zahtjeva ili po službenoj dužnosti donijeti rješenje o ispražnjenju stana koje je prisvojilo neko lice bez pravnog osnova u roku od tri godine (član 30. stav 2. Zakona o stambenim odnosima). Protekom ovoga roka nije isključeno pravo davaoca stana na korištenje da zahtijeva ispražnjenje stana kod nadležnog suda u roku od daljnjih pet godina (član 30. stav 7. ZSO). Prema tome, kada protekne vrijeme od osam godina od bespravnog useljenja u društveni stan, uzurpant po samom zakonu stiče pravo na zaključenje ugovora o korištenju stana sa davaocem stana na korištenje odnosno nosiocem prava raspolaganja koji više ne može tužbom zahtijevati njegovo iseljenje.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 149/91 od 12.9. 1991. godine)

73.

Članovi 47. i 48. Zakona o stambenim odnosima

Osnovan je otkaz ugovora o korištenju stana nosiocu stanarskog prava koji se definitivno preselio u drugo mjesto, makar iz zdravstvenih razloga, iako tamo stanuje s porodicom u nedovršenoj vlastitoj stambenoj zgradi.

Iz obrazloženja:

Ratio legis razloga za otkaz ugovora o korištenju stana zbog nekorisćenja u vremenu propisanom zakonom (članovi 47. i 48. Zakona o stambenim odnosima) je u tome što je stan u društvenoj svojini namijenjen za zadovoljavanje ličnih i porodičnih stambenih potreba, a te potrebe prestaju ako se nosilac stanarskog prava, sa članovima porodičnog domaćinstva, definitivno preseli u drugo mjesto. Nije odlučno što je preseljenje motivirano zdravstvenim razlozima nosioca stanarskog prava ili člana porodičnog domaćinstva, bitno je da je preseljenje definitivno, tj. da se iz okolnosti slučaja može pouzdano utvrditi da nosilac stanarskog prava nema namjeru da se vrati u napušteni stan. U ovom slučaju je to pouzdano utvrđeno jer je tuženi nakon penzionisanja u G. preselio u Č. i nastanio se u vlastitoj nedovršenoj stambenoj zgradi (po njegovom priznanju).

Budući da je tuženi odjavio svoje prebivalište u G. i prijavio se u Č. dana 9.5. 1986. godine protekao je rok od šest mjeseci, pa i više od godine dana, propisan Zakonom o stambenim odnosima za otkazivanje ugovora o korištenju stana zbog nekorisćenja.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 443/90 od 5.7.1991. godine)

74.

Član 54. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

Ništav je ugovor o podzakupu cijelog stana u društvenoj svojini mimo izuzetaka iz člana 48. ZSO, bez obzira na stambene potrebe podstanaka i druge okolnosti i nezavisno od toga da li je davalac stana na korištenje otkazao ugovor o korištenju stana nosiocu stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

Po zakonu o stambenim odnosima u principu nosilac prava ne može dati u pod zakup cijeli stan (član 54. stav 3.), u pod zakup može se dati samo dio stana. Izuzetak iz ovog načela predviđen je u članu 48. ZSO. U ovom slučaju ne postoji takav izuzetak, pa je osnovan zahtjev za ispražnjenje stana koji tuženi koristi u cjelini kao podstanar. Takav zahtjev može da ističe i davalac stana pod zakup, tj. nosilac stanarskog prava, iako mu davalac stana na korištenje upravo iz tog razloga može otkazati ugovor o korištenju stana (član 44. stav 1. tačka 6. ZSO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 434/90 od 5.7.1991. godine)

75.

Član 73. stav 7. Zakona o stambenim odnosima

Vlasnik stana, koji je to pravo stekao prije 1.1.1959. godine, ima pravo prvenstva useljenja u ispražnjeni dio stana ispred sustanara iako u istom mjestu ima vlastiti stan, a u drugom mjestu stanarsko pravo na stanu u društvenoj svojini.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je tužilac vlasnik trosobnog stana u kojem dio stambenog prostora koristi tužena kao sustanar. Također, nije sporno da je tužilac vlasnik tog stana od prije 1.1.1959. godine.

Polazeći od tih utvrđenja nižestepeni sudovi su zaključili da tužilac ima pravo da se useli u ispraznjeni dio stana nezavisno od toga što u istom mjestu ima vlastiti stan a u drugom mjestu je nosilac stanarskog prava na stanu u društvenoj svojini. Zakon o stambenim odnosima ne psotavlja nikakva ograničenja vlasniku da se useli u ispraznjeni do stana (član 73. stav 7.)

(Vrhovni sud BiH, Rev. 512/90 od 24.10.1991. godine)

PORODIČNO PRAVO

76.

Član 264. Porodičnog zakona

Zimnjak i sušara, a po pravilu i štala, su pripaci porodične stambene zgrade, pa pripadaju onom supružniku koji je vlasnik porodične stambene zgrade iako su izgrađeni zajedničkim radom u bračnoj zajednici.

Iz obrazloženja:

Nije sporno da je tužena vlasnik porodične stambene zgrade i da su parnične stranke u bračnoj zajednici (1959-1984. godine) izgradnili sporni zimnjak, sušaru i štalu u dvorištu porodične stambene zgrade. ovi objekti su, s obzirom na njihov položaj i namjenu, pripaci porodične stambene zgrade. Ni iz namjere supružnika ne proizilazi da su im dali samostalnu egzistenciju. U građanskom pravu važi pravilo prema kome, figurativno govoreći, pripadak pripada glavnoj stvari- accessorium cedit principale, a to znači da je vlasnik glavne stvari i vlasnik pripatka. pripadak se, do duše, ugovorom može pravno odvojiti od glavne stvari ako mu se promijeni namjena i svrha. U ovom slučaju, međutim, ne proizilazi da su parnične stranke htjele da zasnuju odvojeno pravo zajedničkog vlasništva na pripacima nezavisno od prava vlasništva koji tuženi ima na porodičnoj stambenoj zgradi.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 93/91 od 19.9.1991. godine)

77.

Član 264. Porodičnog zakona

Stvari pribavljene u braku sumom novca iz naknade neimovinske štete zbog tjelesne povrede nisu zajedničko vlasništvo supružnika.

Iz obrazloženja:

U zajedničku imovinu supružnika spada samo imovina stečena u toku trajanja braka koja je pribavljena iz redstava ostvarenih radom bračnih drugova, prihodima iz te imovine kao i iz poklona trećih lica učinjenih bračnim drugovima (član 264-270. Porodičnog zakona). Prema tome, suma novca koju je dobio jedan suprug zbog pretrpljene tjelesne povrede ne ulazi u njihovu zajedničku imovinu, pa ni stvari pribavljene tom sumom novca nisu njihova zajedničko vlasništvo.

U ovom slučaju je utvrđeno da je tužilac kupio sporne nekretnine novcem koji je dobio na ime naknade štete zbog tjelesnog oštećenja, pa zbog toga te nekretnine predstavljaju njihovu posebnu imovinu (član 264. stav 4. Porodičnog zakona).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 484/90 od 20.9.1991. godine)

78.

Član 278. Porodičnog zakona

Punovažan je sporazum lica koja žive u vanbračnoj zajednici da će jedno od njih po prestanku tog odnosa vratiti drugome stvari koje su bile pribavljene njegovim sredstvima, jer je oboriva pretpostavka da su stvari stečene u vanbračnoj zajednici zajednička svojina tih lica.

Iz obrazloženja:

Utvrđeno je da su parnične stranke živjele 4 mjeseca u vanbračnoj zajednici tokom 1983. godine, u SR Njemačkoj. U to vrijeme je tužiteljica dala tuženom 10.000 DM da kupi određene pokretne stvari u Jugoslaviji. Tuženi nije poricao da su te stvari njeno vlasništvo i da ih je tužiteljica mogla predati svojoj majci ako to želi. Za razliku od imovine stečene u bračnoj zajednici, za koju važi neoboriva pretpostavka da je zajednička svojina, ako je stečena zajedničkim radom, a drugačije se nemože ni ugovoriti unaprijed, jer je režim zajedničke svojine u bračnoj zajednici prinudan. (član 263 – 265), za vanbračnu zajednicu postoji samo oboriva pretpostavka da su stvari stečene u toku trajanja te zajednice zajednička svojina vanbračnih lica (član 278. stav 1. PZ). Prema tome, i pod pretpostavkom da je suma novca kojom su nabavljene sporne stvari poticala iz zajedničkog rada u vanbračnoj zajednici, parnične stranke su mogle unaprijed ugovoriti da će stvari koje su nabavljene tim sredstvima pripadati samo jednoj od njih. Takav ugovor je, kako proizlazi iz utvrđenog činjeničnog stanja i zaključen (neformalno) čime je oborena pretpostavka da su te stvari u zajedničkoj svojini obje parnične stranke.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 506/90 d 24.10.1991. godine)

NASLJEDNO PRAVO

79.

Član 123. stav 1. Zakona o nasljeđivanju

Član 68. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovor o doživotnom izdržavanju može se sporazumno neformalno raskinuti.

Iz obrazloženja:

Ugovor o doživotnom izdržavanju je strogo formalni pravni posao (član 120. stav 1. Zakona o nasljeđivanju). Ali i formalni pravni poslovi mogu se raskinuti neformalnim sporazumom ako zakon ne propisuje izirčito formu sporazuma o raskidu (član 68. Zakona o obligacionim odnosima). Zakn ne propisuje formu za sporazum o raskidu ugovora o doživotnom izdržavanju. Ni cilj kojim je propisana forma ugovora ne upućuje na suprotan zaključak kada zakon o nasljeđivanju ne propisuje formu ni za opoziv testamenta (član 103-105), pa ni sudskog testamenta za koji je propisana ista forma kao i za ugovor o doživotnom idržavanju.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 602/90 od 21.11.1991. godine)

80.

Članovi 8. i 131. stav 2. Zakona o nasljeđivanju

Zahtjev novog nasljednika da mu se preda zaostavština ili njen dio prekludiran je rokom od 10 godina od dana kada je prenijeta opštini kao zaostavština bez nasljednika.

IZ obrazloženja:

Ostaviteljica je umrla 6.6.197. godine, a rješenjem od 17.9.1973. godine, dakle, prije proteka roka od godine dana, je njena zaostavština prenijeta u sredstva tužene opštine kao zaostavština bez nasljednika (član 8. i 131. stav 2. Zakona o nasljeđivanju).

Nižestepeni sudovi su odbili zahtjev tužioca da mu se preda zaostavština kao zakonskom nasljedniku s obrazloženjem da je propustio subjektivni rok od godine dana iz člana 142. (ranije 144.) Zakona o nasljeđivanju.

Pobijena presuda se zasniva na pogrešnoj primjeni materijalnog prava jer se ustanova zastare nasljedničke tužbe odnosi samo na lica koja se pozvaju na nasljedstvo iza istog ostavioca u pogledu iste stvari. Opština nije nasljednik, njoj je predata imovina ostaviteljice upravo zato što je u ostavinskom postupku utvrđeno da nema nasljednika. Time, međutim, nisu lišeni nasljednog prava eventualni nasljednici, već oni mogu zahtijevati zaostavštinu ili njen dio u roku od 10 godina od kada je zaostavština predata opštini (član 131. stav 2. zakona o nasljeđivanju).

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 17)1 od 5.7.1991. godine)

NADLEŽNOST

81.

Članovi 4, 21. i 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima

O zahtjevu za iseljenje članova porodičnog domaćinstva iz namjenskog stana poslije smrti lica kome je stan bio dodijeljen na korištenje, odlučuje redovni sud a ne organ uprave.

Iz obrazloženja:

Nakon smrti lica kome je bio dodijeljen na korištenje namjenski stan, kada je korištenje stana vezano za vršenje službene dužnosti, naprimjer u vodoprivrednom objektu, kao u ovom slučaju, prestaje osnov za korištenje stana (član 4. stav 1. tačka 3. i 21 Zakona o stambenim odnosima). Kako članovi porodičnog domaćinstva ne mogu ni potencijalno biti budući nosioci stanarskog prava, na takvom stanju, na kome se uopšte ne može steći stanarsko pravo, već se može koristiti samo radi obavljanja službene dužnosti, o zahtjevu za njihovo iseljenje odlučuje redovni sud, a ne organ uprave (arg. iz člana 22. stav 3. ZSO).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 368/90 od 13.6. 1991. godine)

82.

Član 3. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica

Član 16. Zakona o parničnom postupku

Redovni sudovi nisu nadležni da odlučuju o pravnom sredstvu protiv odluke crkvene vlasti o lišenju svešteničkog čina.

Iz obrazloženja:

Tužilac, koji je lišen svešteničkog čina odlukom nadležne vlasti srpsko-pravoslavne crkve, obratio se sudu sa zahtjevom da se ta odluka poništi.

Nižestepeni sudovi su odbacili tužbu nalazeći da nisu nadležni da o tome odlučuju (član 16. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

Odluka sudova se zasniva na pravilnoj primjeni materijalnog prava.

Vjerske zajednice su po Ustavu odvojene od države i slobodne u vršenju vjerskih poslova i vjerskih obreda (član 184. stav 2. Ustava SRBiH). Ovaj ustavni princip normiran je u članu 3. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica ("Službeni list SRBiH", broj 36/76).

Iz principa odvojenosti države i vjerskih zajednica nesumnjivo proizilazi zaključak da državni organi, pa ni sudovi, ne mogu odlučivati o statusu vjerskog službenika, pa ni o lišenju

svešteničkog čina, jer je to u isključivoj nadležnosti, crkvenih vlasti, odnosno vlasti određene vjerske zajednice, koje imaju potpunu autonomiju u odnosu prema državi.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 531/90 od 24.5. 1991. godine)

83.

Član 16. stav 2. Zakona o parničnom postupku

Član 56. stav 1. Zakona o premjeru i katastru zemljišta

Član 157. Zakona o premjeru i katastru nekretnina

Sudovi nisu nadležni da odlučuju o zahtjevu za ispravku greške u katastarskom operatu.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su primjenom člana 16. stav 2. Zakona o parničnom postupku odbacili tužbu zbog apsolutne nenadležnosti, jer se tužbeni zahtjev odnosi na ispravku greške koja je učinjena prilikom upisa u katastarski operat. Ovo zbog toga što za otklanjanje nedostataka, propusta u snimanju detalja i drugih grešaka prema odredbi člana 56. stav 1. Zakona o premjeru i katastru zemljišta ("Službeni list SRBiH", broj 14/88) i članu 157 Zakona o premjeru i katastru nekretnina ("Službeni list SRBiH", broj 22/84) nadležan je opštinski organ uprave. Ove greške nadležni organ uprave otklanja po službenoj dužnosti ili po zahtjevu sreanke.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 479/90 od 13.9. 1991. godine)

84.

Članovi 16, 17. i 282. Zakona o parničnom postupku

Članovi 58. i 61. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina

Odluka o načinu obavljanja kontrole i mjerama prema bankama i drugim finansijskim organizacijama

Parnični sud nije nadležan da odlučuje o zahtjevu za deblokadu žiro računa poslovne banke donesenog u postupku kontrole njenog poslovanja u oblasti otplate ino-kredita, koji je obavila Narodna banka Jugoslavije, pa ne može donijeti ni privremenu mjeru povodom tužbe za deblokadu računa.

Iz obrazloženja:

Osnovani su navodi žalbe tužene da je prvostepeni sud, u postupku prethodnog ispitivanja tužbe u smislu člana 282. Zakona o parničnom postupku, trebao ocijeniti da li je stvarno nadležan za rješavanje spora.

Iz spisa bi proizlazilo da je tužena Narodna banka Jugoslavije, postuoajući u smislu ovlaštenja iz stava 1. člana 4. Zakona o garanciji Federacije za obaveze po ugovoru o refinansiranju između Narodne banke Jugoslavije i banaka ovlaštenih za poslove sa inostranstvom kao dužnika i zastupnika povjericilaca i inostranih komercijalnih banaka kao povjericilaca ("Službeni list SFRJ", broj 31/88), od SDK zatražila da se izvrši blokada žiro računa tužiteljice-poslovne banke. Po toj zakonskoj odredbi tužena je ovlaštena da blokira žiro račun i druge račune banke ovlaštene za poslove sa inostranstvom, ako ta banka ne prenese na njen račun po njenom zahtjevu, u roku iz poziva za plaćanje, odgovarajući devizni iznos obaveza po kreditu, srazmjerno obimu kredita za refinansiranje koji su zaključili Narodna banka Jugoslavije i ovlaštena banka za poslove sa inostranstvom.

Tužena ističe da je blokadu žiro računa tužiteljica zatražila u postupku kontrole provođenja propisa kojima su uređeni devizni poslovanje i kreditni poslovi sa inostranstvom. U spisu se nalazi zapisnik od 6. maja 1991. godine iz koga bi proizlazilo da je tužena izvršila kontrolu tužiteljčinog izmirenja dospjelih obaveza i u njemu konstatovala da tužiteljica ima neizmirene obaveze prema tuženoj po kreditima za refinansiranje i reprogramiranje.

Ovaj sud ocjenjuje da zahtjevom tužene za blokadu žiro računa tužiteljice, ukoliko je ona izvršena na način kako prikazuje tužena, među strankama nije nastao obligacioni odnos.

Tužena je u konkretnom slučaju postupala u vršenju javnih ovlaštenja i vršeći takva ovlaštenja zatražila da SDK, koja ne ocjenjuje osnovanost takvog naloga, blokadu žiro računa tužiteljice. Takvo postupanje tužene moglo bi se smatrati aktom kojim se, u vršenju javnih ovlaštenja, rješava o pravima o obavezama tužiteljice u upravnoj stvari, odnosno aktom o preuzimanju mjera iz člana 61. stav 1. tačka 6. Zakona o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina, koja je predviđena posebnim saveznim zakonom, pa se u konkretnom slučaju ne bi radilo o sporu iz imovinsko-pravnih, odnosno drugih građansko-pravnih odnosa, u smislu člana 1. Zakona o parničnom postupku, već bi se zakonitost postupanja tužene mogla ocijeniti u posebnom upravnom postupku, odnosno upravnom sporu. Ako tužena nije donijela odgovarajuće rješenje, upravni spor bi se mogao pokrenuti u smislu člana 26. stav 2. Zakona o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", broj 4/77).

Tužiteljica tvrdi da je nalog za blokadu žiro računa dat nakon obustave postupka kontrole poslovanja tužiteljice, pozivajući se na tačku 7. Odluke o načinu obavljanja kontrole i mjerama prema bankama i drugim finansijskim organizacijama ("Službeni list SFRJ", br. 64/89, 14/90 i 42/90), jer da tužena nije u roku od 3 dana od prijema primjedaba tužiteljice na zapisnik o kontroli njenog poslovanja, reagovala donošenjem mjere blokade žiro računa. U tački 7. pomenute odluke predviđeno je da se postupak kontrole obustavlja donošenjem obrazloženog rješenja, a u spisu takvog rješenja nema, niti se na njega poziva tužiteljica, pa se ne može zaključiti da je mjera, koja se u ovoj parnici osporava, donesena izvan postupka kontrole i time izvan upravnog postupka.

Rok od tri dana iz tačke 8. pomenute odluke, u kome bi tužena trebala reagovati na primjedbe na zapisnik, samo je instruktivne prirode i propuštanje toga roka nema za posljedicu obustavljanje postupka kontrole.

Ako redovni sud ne bi bio nadležan da odlučuje u ovom sporu u parničnom postupku, on ne bi bio ovlašten ni da određuje privremene mjere.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 583/91 od 24.9. 1991. godine)

85.

**Članovi 16. i 21. Zakona o parničnom postupku
Članovi 252., 253. i 263. Carinskog zakona**

Parnični sud nije nadležan da odlučuje o postojanju i realizaciji obaveze garanta da plati carinu umejsto carinskog obveznika, pa ni da u parnici donese privremenu mjeru o zabrani naplate sa računa garanta.

Iz obrazloženja:

Iz tužbe, garancije i ostalih isprava u spisima predmeta, proizilazi da je tužiteljica, na osnovu Odluke o uslovima za podznanje robe ispod carinskog nadzora prije upalte carine i drugih uvoznih dažbina ("Službeni list SFRJ", broj 2/82 i 9/91) dala garanciju prvotuženom. Garancijom se obavezala da će vršiti plaćanje carine drugih uvoznih dažbina, kao i kamate za robu ocarinjenu u vrijeme važenja garancije, ako to ne učini carinski obveznik ili organizacija

udruženog rada koja se u carinskom postupku pojavljuje kao punomoćnik carinskog obveznika (špedicija) u propisanom roku.

Obračunavanje i naplaćivanje carina i drugih uvoznih dražbina vrši se u upravnom postupku i u slučajevima određenim navedenom odlukom donesenom na osnovu člana 268. Carinskog zakona ("Službeni list SFRJ", broj 10/76, 36/79 i 52/79), sada član 253. Carinskog zakona, prečišćeni tekst ("Službeni list SFRJ", broj 34/90), što proizilazi iz odredaba članova 252 i 263. prečišćenog teksta Carinskog zakona.

Tužiteljica zahtijeva da prvostepeni sud utvrdi da je zahtjev drugotužene upućen SDK BiH, Filijala Z. protivno navedenoj garanciji i da ga je dužna povući. Raspravljajući o ovim činjenicama podrazumijeva prethodno utvrđenje da li se drugotužena mogla naplatiti direktno od prvotuženog kao carinskog obveznika ili i od davaoca garancije u smislu člana 8. navedene odluke i kada se naplata nije prethodno zahtijevala od prvotuženog.

Po svojoj prirodi odlučivanje o prinudnoj naplati carine i drugih uvoznih dažbina predstavlja rješavanje u okviru javnih ovlašćenja u upravnoj stvari za koje su nadležni carinski organi uprave pa u slučaju kada se naplata sprovodi prema davaocu garancije koji je jamčio carinskom obvezniku da će umejsto njega platiti carinu i druge uvozne dažbine.

Prvostepeni sud je bio dužan ocijeniti da li nalog drugotužene upućen SDK ima svojstvo konačnog upravnog akta protiv koga se može pokrenuti upravni spor pred Saveznim sudom (član 6,7 i 18. stav 1. Zakona o upravnim sporovima), kada bi predmetu ustupio tom sudu na andležnost (član 21. stav 1. ZPP) ili to ne predstavlja upravni akt protiv koga se može pokrenuti upravni spor, kada bi se sud (zbog apsolutne nenadležnosti), oglasio nenadležnim u odbacio tužbu (član 16. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 639/91 od 24.9.1991. godine)

86.

Članovi 69, 70. i 71a. Zakona o postupku za upis u sudski registar

Članovi 48. i 49. Zakona o sudovima udruženog rada

O sporu za utvrđivanje ništavosti upisa u sudski registar i brisanje upisa u SRBiH su nadležni da odlučuju u prvom stepenu osnovi sudovi udruženog rada.

Iz obrazloženja:

Tužilac u ovom predmetu zahtijeva da se utvrdi da je upis tuženog u sudski registar ništav i da se naloži njegovo brisanje iz sudskog registra.

Članom 48. Zakona o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", br. 14/80 i 2/90) propisano je da o sporovima o organizovanju i izdvajanju osnovnih organizacija udruženog rada, odnosno spajanju, pripajanju i podjeli organizacija udruženog rada (sada preduzeća, odnosno dijelova preduzeća), odlučuju u prvom stepenu osnovni sudovi udruženog rada, a u konkretnom slučaju radi se o takvom sporu.

Zahtjev tužioca za brisanje neosnovanog upisa u sudski registar je zasnovan na razlozima koje ima u vidu član 70. Zakona o upisu u sudski registar ("Službeni list SFRJ", broj 13/83), a o takvim zahtjevima, u smislu člana 69. istog zakona, odlučuju registarski sudovi.

U SRBiH su to, u smislu člana 49. Zakona o sudovima udruženog rada, osnovni sudovi udruženog rada.

Iza podnošenja tužbe, a prije podnošenja pobijanog rješenja, dopunjen je Zakon o upisu u sudski registar članom 71-a (član 22. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o postupku za

upis u sudski registar, ("Službeni list SFRJ", br. 17/90), po kome lice koje ima pravni interes može tužbom dža utvrđenje tražiti da se utvrdi da je upis ništav, ako su ispunjeni uslovi propisani tim članom. Ako bi se zahtjev tužioca u ovom predmetu smatrao ovakvom tužbom (koju je ranije predviđao član 433. Zakona o udruženom radu – prečišćeni tekst u "Službenom listu SFRJ", broj 11/88), ipak bi, s obzirom na odredbe člana 48. Zakona o sudovima udruženog rada SRBiH, za odlučivanje bio nadležan osnovni sud udruženog rada u prvom stepenu. Izraz "tužba" upotrijebljen u pomenutim propisima ne treba shvatiti u procesno – pravnom smislu, pa na ocjenu o stvarnoj nadležnosti ne treba da utiče okolnost da se postupak pred sudovima udruženog rada ne pokreće tužbom, već prijedlogom stranke.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 714/91 od 24.10.1991. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

87.

Član 38. stav 1. tačka 1-e Zakona o redovnim sudovima

Odredbe o stvarnoj nadležnosti redovnog suda u sporu između organizacija udruženog rada, sada se primjenjuju na spor između preduzeća, nezavisno od svojinskog režima njihovih sredstava.

Iz obrazloženja:

Tužbu je podnijelo društveno preduzeće, a kao tuženi označeno je privatno preduzeće. Prema tome obje parnične stranke su preduzeća. Nije relativno što je tužilac društveno a tuženi privatno preduzeće, pošto preduzeća imaju isti položaj, prava i odgovornosti na tržištu (član 2. stav 5. zakona o preduzećima "Službeni list SFRJ", br. 77/88 do 61/90).

Odredbe člana 38. stav 1. tačka 1-e Zakona o redovni sudovima ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 25/88 i 33/89) propisuju da su viši sudovi nadležni da u prvom stepenu sude u sporovima u kojima su obje stranke i organizacije udruženog rada. Od dana kada se ta odredba primjenjivala (od 1.1.1987. godine – član 128. istog zakona) ostaja je neprimijenjena iako je donesen Zakon o preduzećima kojim se stavljaju van snage odredbe Zakona o udruženom radu ("Službeni list SFRJ", broj 11/88 – prečišćeni tekst), koje se odnose na organizacije udruženog rada, a zatim izmijenjen Zakon o parničnom postupku tako da je propisano da se pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju u sporovima u kojima su obje stranke preduzeća (član 489. tačka 1. ZPP).

Ove primjene u pravnom sistemu SFRJ, zakona o redovnim sudovima nije slijedio zbog čega se član 38. stav 1. tačka e.) tog zakona mora tumačiti sistematskom metodom. Zakon o parničnom postupku u cjelini zamjenjuje pojam "organizacija udruženog rada" pojmom "pravno lice" odnosno "preduzeće". tako pojam "organizacija udruženog rada" sada treba tumačiti kao preduzeće, tj. pravno lice koje obavlja privrednu djelatnost radi sticanja dohotka odnosno dobiti (član 1. zakona o preduzećima), bez obzira da li je u društvenoj, zadružnoj, mješovitoj ili privatnoj svojini.

Kako vrijednost predmeta ovog spora prelazi iznos od 15.000 dinara, za suđenje je u ovom sporu stvarno nadležan viši sud.

(Vrhovni sud BiH, R. 516/91 od 21.12.1991., godine)

88.

Član 20. zakona o parničnom postupku

Ako je tuženik blagovremeno istakao prigovor mejsne nenadležnosti suda, prvostepeni sud može donijeti odluku o oglašavanju mjesno nenadležnim sve do zaključenja glavne rasprave.

Iz obrazloženja:

Nisu osnovani navodi žalbe tužioca da je prvostepeni sud postupio protivno članu 20. Zakona o parničnom postupku, jer da se mogao oglasiti mjesno nenadležnim najkasnije na pripremnom ročištu ili, ako ono nije održano, do upuštanja tuženog u raspravljanje o glavnoj stvari na glavnoj raspravi.

Odredbom člana 20. zakona o parničnom postupku nije određeno do koga momenta sud mora odlučiti o tuženikovom prigovoru mjesne nenadležnosti. Tom odredbom se samo izjednačuje momenat do koga se u redovnom postupku po tužbi sud može po službenoj dužnosti oglasiti mjesno nenadležnim, sa momentom do koga tuženi može istaći prigovor mjesne nenadležnosti. Tuženi je blagovremeno istakao prigovor mjesne nenadležnosti, pa je odluka po tom prigovoru moga biti donijeta u toku čitavog prvostepenog postupka.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 917/90 od 24.10.1991. godine)

89.

Član 56. Zakona o parničnom postupku

Mjesna nadležnost za suđenje po tužbi za ispunjenje ugovora o prodaji, predajom nepokretnosti u posjed kupcu, ne ocjenjuje se po odredbama člana 56. Zakona o parničnom postupku..

Iz obrazloženja:

Tužilac je u ovoj parnici zahtijevao ispunjenje ugovora o prodaji predajom u posjedn poslovnih prostorija.

Ocjenjujući da li je nadležan prvostepeni sud je zaključio da je ovo spor o nepokretnostima, u smislu člana 56. Zakona o parničnom postupku, za koji je predviđena isključiva mjesna nadležnost suda na čijem se području nalazi nepokretnost i da parnične stranke nisu mogle, u smislu člana 70. istog zakna, ugovarati mjesnu nadležnost prvostepenog suda.

U smislu člana 56. stav 1. Zakona o parničnom postupku, za suđenje u sporovima o stvarnim pravima na nepokretnostima isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nepokretnost. Odredbe ovog člana odnose se na sporove stvarnopravnog karaktera na nepokretnostima u društvenoj svojini, sporove o stvarnim pravima na nepokretnostima u svojini građana, sporove zbog smetanja posjeda na nepokretnosti, kao i sporove iz zakupnih ili najamnih odnosa na nepokretnosti, ili iz ugovora o korištenju stvana ili poslovnih prostorija, a ne na sporove iz obligacionih odnosa u vezi sa nepokretnostima.

Predmet ovog spora je ispunjenje ugovora pa ovaj spor ima karakter spora iz obligacionih odnosa, a ne spora o stvarnim pravima. Za suđenje u sporovima iz obligacionih odnosa u vezi sa nepokretnostima nije predviđena isključiva mjesna nadležnost nekog suda.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 535/91 od 24.9.1991. godine)

90.

Članovi 68. i 370. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Žalilac ne može tražiti da se povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda predmet ustupi drugom stvarno nadležnom drugostepenom sudu ni kada se može očekivati da će mjesno

nadležni sud ako ukine prvostepenu presudu predmet vratiti istom prvostepenom sudu umjesto da sam održi raspravu kako žalilac predlaže.

Iz obrazloženja:

Vrhovni sud republike može odrediti da u pojedinom predmetu postupaju drugi stvarno nadležni sud sa njegova područja samo ako je očigledno da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi (član 68. Zakona o parničnom postupku).

Kada drugostepeni sud ukine odluku prvostepenog suda u pravilu vraća predmet istom sudu ili ga ustupa drugom nadležnom prvostepenom sudu radi održavanja glavne rasprave. Izuzetno može odlučiti da sam održi glavnu raspravu (član 370. stav 1. zakona o parničnom postupku). Da li će drugostepeni sud, ako ukine prvostepenu presudu, izuzetno odlučiti da održi glavnu raspravu, zavisi od njegove procjene, to unaprijed niko ne može procijeniti, jer ova odluka spada isključivo u kompetenciju vijeća koje odlučuje o žalbi.

Očekivanje da će drugostepeni sud odbiti prijedlog žalioaca da sam održi raspravu, ako ukine prvostepenu presudu, nije razlog, u smislu člana 68. ZPP-a, da se predmet ustupi na odlučivanje drugom mjesno nadležnom sudu, jer se ni od drugog suda ne može pouzdano očekivati da će uvažiti prijedlog žalioaca da održi glavnu raspravu, kad to zavisi isključivo od odluke vijeća i njegove procjene cjelishodnosti održavanja glavne rasprave umejsto da predmet vrati istom prvostepenom sudu ili ga ustupi drugom nadležnom prvostepenom sudu.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 594/90 od 2.10.1991. godine)

91.

Član 70. Zakona o parničnom postupku

Klauzula u tovarnom listu o ugovorenoj mjesnoj nadležnosti nema značaj punovažnog ugovora o prorogaciji, ako je nisu potpisali ovlašteni zastupnici parničnih stranaka.

Iz obrazloženja:

Tužilac je uz tužbu priložio fotokopiju tovarnog lista u kojoj se nalazi klauzula o prorogaciji, koju nisu potpisali ovlašteni zastupnici parničnih stranaka.

Prvostepeni sud je pravilno postupio kada se oglasio mjesno nenadležnim za postupanje u ovoj pravnoj stvari, jer tovarni list ne predstavlja dokaz o postojanju pismenog sporazuma o mjesnoj nadležnosti prvostepenog suda (član 70. ZPP). Tovarni list je samo potvrda o zaključenju ugovora o prevozu i da je stvar primljena na prevoz.

Klauzula o mjesnoj nadležnosti dodata uobičajenom tekstu tovarnog lista koji nisu potpisali ovlašteni zastupnici parničnih stranaka ne obavezuje.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 917/90 od 24.10.1991. godine)

92.

Član 77. Zakona o parničnom postupku

Opštinski sud za prekršaje ne može biti stranka u parničnom postupku, pa ni kada je zaključio ugovor o kupovini potrošnog materijala, čije se ispunjenje zahtijeva tužbom.

Iz obrazloženja:

Po članu 286. Zakona o prekršajima ("Službeni list SRBiH", br. 19/96 i 33/89), sudovi za prekršaje su samostalni organi društveno – političke zajednice. U vršenju svoje funkcije

sudije za prekršaje su nezavisni i odluke donose na osnovu ustava, zakona i drugih propisa i za svoj rad odgovaraju skupštini društveno – političke zajednice koja ih je izabrala. Prema propisu člana 296. istog zakona, sredstva za rad sudova obezbjeđuju se u budžetu dogovarajuće društveno – političke zajednice, shodno propisima po kojima se obezbjeđuju sredstva za rad organa uprave.

Prema tome, sudovi za prekršaje su organi društveno – političkih zajednica i nemaju svojstvo pravnog lica. To što su samostalni u vršenju svoje funkcije ne znači da imaju stranačku sposobnost. Sredstva za rad im se obezbjeđuju u budžetu odgovarajuće društveno – političke zajednice shodno propisima Zakona o državnoj upravi (“Službeni list SRBiH”, broj 8/90-prečišćeni tekst). Po članu 190. ovog zakona, sredstva za rad organa uprave čine i sredstva za materijalne troškove, koji po članu 214. isto Zakona, služe između ostalog i za nabavku potrošnog materijala. U ovom slupčaju je Opštinski sud za prekršaje kupio od tužitelja potrošni materijal iz sredstava za materijalne troškove koje mu je obezbijedila tužena opština, ali samim tim ovaj sud nije stekao svojstvo stranke u parničnom postupku, jer je u imovinsko – pravnom prometu učestvovao kao organ društveno – političke zajednice – opštine, koja ima svojstvo pravnog lica.

Esencijalni element pravne osobnosti je vlastita imovina, a taj element nedostavlja svim državnim organima.

Po odredbi člana 77. stav 1. zakona o parničnom postupku, stranka u postupku može biti svako fizičko i pravno lice. U konkretnom slučaju je to tužena opština, pa nije bilo zakonskih uslova da se odbije tužbeni zahtjev iz razloga nedostatka pasivne legitimacije. Ako je Opštinski sud za prekršaje kupovinom stvorio obaveze, u parničnom postupku može biti obavezna za ispunjenje samo tužena, kada ih sud iz budžetskih sredstava koja su mu utvrđena nije sam podmirio.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 969/90 od 21.11.1991. godine)

93.

Članovi 77. i 82. Zakona o parničnom postupku

Savezna uprava carina ne može biti stranka u parničnom postupku.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica je u tužbi kao drugotuženu označila Saveznu upravu carina Beograd, a takvo označenje prihvata i prvostepeni sud i pobijanim rješenjem određuje privremenu mjeru, te SDK BiH Filijala Z. nalaže da Saveznoj upravi carina Beograd, uskrati pravo prenosa sredstava sa računa tužioca.

Savezna uprava carina, kao savezni organ uprave (član 1. i član 23. Zakona o organizaciji i cjelokrugu saveznih organa uprave i saveznih organizacija “Službeni list SFRJ”, br. 22/78 do 18/89) nema svojstvo pravnog lica, i suprotno članu 77. stav 1. ZPP, ne može biti stranka u postupku. Drugotužena je savezni organ Federacije, pa je prvostepeni sud bio dužan postupiti po odredbama člana 83. stav 1. ZPP tj. pozvati tužioca da u tužbi izvrši ispravku tako da kao drugotuženu označi SFRJ.

Prvostepeni sud je, suprotno tome, pobijanim rješenjem odredio privremenu mjeru protiv drugotužene iako je u toku cijelog postupka bio dužan po službenoj dužnosti paziti da li lice koje se pojavljuje kao stranka može biti stranka u postupku i da li je parnično sposobna.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 638/91 od 24.9.1991. godine)

94.

Članovi 79. i 212. Zakona o parničnom postupku

Parnični sud mora zastati sa postupkom ako postoji sumnja da postoje razlozi za oduzimanje poslovne sposobnosti stranci ili za postojanje staraoca.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi utvrđuju da tužiteljica boluje od teškog oblika šizofrenije, da se nalazi pod kontrolom neuropsihijatra i da je uslijed toga apsolutno nesposobna za rad "i samostalan život". Iako ta okolnost izaziva ozbiljnu sumnju u postojanje poslovne, odnosno parnične sposobnosti tužiteljice (član 79. stav 1. zakona o parničnom postupku) prvostepeni sud prihvata da su punovažne procesne radnje koje je sama tužiteljica preduzela ili njen punomoćnik.

S obzirom da zbog navedenog duševnog oboljenja, postoji ozbiljna sumnja da li tužiteljica posjeduje parničnu sposobnost, na što sud mora paziti u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti, postojai su razlozi da se zastane sa postupkom radi pvojeravanja parnične sposobnosti tužiteljice, jer ako bi se utvrdilo da nema parničnu sposobnost, i da je nije imala kada je opunomoćila svog zastupnika, moralo bi se donijeti rješenje o prekidu postupka (član 212. tačka 1. ZPP). Postupak se ne bi prekidao samo kada bi se pouzdano utvrdilo da je tužiteljica ovlastila punomoćnika da je zastupa u parnici u vrijeme kada je bila sposobna za pravilno rasuđivanje, kada nisu postojali razlozi za lišenje poslovne sposobnosti, a time i gubitak parnične sposobnosti.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 421/90 od 6.11.1991. godine)

95.

Član 113. st. 2. i 7. Zakona o parničnom postupku

Žalba se smatra blagovremeno podnesenom kada je preporučenom poštom upućena nenadležnom sudu unutar roka za izjavu žalbe, ako je taj sud, da je postupao bez odlaganja, mogao žalbu prije isteka roka dostaviti nadležnom sudu.

U ovakvom slučaju ne treba utvrđivati da li postoji očigledna omaška podnosioca žalbe.

IZ obrazloženja:

Žalba tuženog je predata pošti preporučenom pošiljkom 5.1.1990. godine. Kako je prvostepena presuda žalioocu izjavljena 5.1.1990. godine je blagovremeno podnesena (član 113. stav 2. zakona o parničnom postupku).

Žalba se smatra, u smislu člana 113. stav 7. Zakona o parničnom postupku, blagovremenom i kada je upućena nenadležnom sudu prije isteka roka, ako se podnošenje nenadležnom sudu može pripisati očiglednoj omašci podnosioca.

U konkretnom slučaju nije bilo potrebno utvrđivati postojanje omaške, jer je sud koji je primio žalbu moga, da je postupio bez odlaganja, unutar roka za izjavu žalbe ovu predati prvostepenom sudu (oba su suda u istom mjestu), a žalilac ne smije da snosi posljedice propuštanja suda koji je primio žalbu da hitno po njoj postupi.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 873/90 od 24.10.1991. godine)

96.

Član 155. Zakona o parničnom postupku

Sud će stranci koju je zastupao advokat odmjeriti naknadu parničnih troškova prema advokatskoj tarifi koja je bila na snazi u vrijeme pojedinih radnji zastupanja.

Iz obrazloženja:

Stranci u sporu naknada troškova zastupanja po advokatu može se odrediti po advokatskoj tarifi koja je bila na snazi u vrijeme kada je izvršen rad.

Ne može proizvesti pravno dejstvo odredba u Tarifi o naknadi troškova za rad advokata po kojoj se primjenjuje Tarifa i vrijednost boda koja je na snazi u vrijeme donošenja odluke o naknadi parničnih troškova, jer bi se time mijenjala cijena već izvršenog rada, što je protivno načelumonetarnog nominalizma (član 394. Zakona o obligacionim odnosima). Advokatskom tarifom se ne može nalagati sudu na koji će način utvrđivati visinu naknade parničnih troškova. Parnični sud je obavezan samo, u smislu člana 155. stav 2. Zakona o parničnom postupku, da odmjeri troškove zastupanja po advokatskoj tarifi, ako je stranku koja ima pravo na naknadu parničnih troškova zastupao advokat, ali u visini troškova potrebnih za vođenje parnice (član 155. stav 1. ZPP), što znači u visini nagrade koju je zastupana stranka po advokatskoj tarifi bila dužna da plati. Zastupana stranka u pravilu plaća troškove zastupanja u visini određenoj advokatskom tarifom koja je na snazi u vrijeme preduzimanja pojedinih radnji zastupanja.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 733/90 od 24.10.1991. godine)

NAPOMENA: Ustavni sud BiH je utvrdio da odredba člana 16. Zakona o advokaturi SRBiH nije u saglasnosti sa Ustavom SRBiH (odluka je objavljena u "Službenom listu SRBiH", broj 34/91).

97.

Član 155. Zakona o parničnom postupku
Članovi 33. i 34. Zakona o advokaturi

Sud će parničnoj stranci iz druge republike zastupanoj po advokatu iz mjesta svog sjedišta dosuditi naknadu parničnih troškova kao da je bila zastupana po punomoćniku advokatu iz sjedišta suda, obračunatih po advokatskoj tarifi koja se primjenjuje u BiH.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 34. u vezi sa članom 33. Zakona o advokaturi ("Službeni list SRBiH", broj 34/89), advokat sa teritorije druge republike ili autonomne pokrajine kada preduzima pojedine radnje u postupku pred sudovima na teritoriji Republike ima pravo na naknadu po važećoj advokatskoj tarifi na teritoriji Republike. Tužilac je pdonio tužbu Bišem sudu B.L. pa je ova procesna radnja preduzeta pred sudoma na teritoriji Bosne i Hercegovine. Procesna radnja je izvršenja njenim preduzimanjem kod suda, a ne sastavljanjem podneska, pa za primjenu advokatske tarife nije relevantno gdje je podnesak sastavljen. Prema članu 43. stav 1. Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata ("Službeni list SRBiH", broj 35/89) odmjeravanje troškova na teret protivne stranke ne utiče na obračun troškova između advokata i stranke za izvršeni rad i izdatke u vezi sa izvršenim radom. Zbog toga je prvostepeni sud pravilno postupio kada je, ocjenjujući koji su troškovi bili potrebni za vođenje parnice, u smislu člana 155. Zakona o parničnom postupku, odmjerio troškove primjenom tarife koja važi na teritoriji na kojoj se nalazi sjedište suda.

Za vođenje ove parnice potrebni su samo troškovi zastupanja u visini u kojoj je tužilac imao ove troškove za preduzimanje parničnih radnji po advokatu iz sjedišta suda. Tužilac može ovlastiti advokata iz svog sjedišta, ili drugog mjesta, da ga zastupa u ovoj parnici, ali zbog toga ne može nastati obaveza protivne stranke na naknadu razlike troškova.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 587/91 od 24.10.1991. godine)

98.

Član 187. Zakona o parničnom postupku

Pravno lice koje smatra da mu pripada pravo raspolaganja na stanu i pravo davanja stana na korišćenje nema pravni interes za tužbu na utvrđenje tih prava u odnosu na SIZ stanovanja samo zato što je kod nje evidentirano kao nosilac tih prava pravno lice upisano kao nosilac prava raspolaganja u zemljišnim knjigama.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi stava 2. člana 187. Zakona o parničnom postupku, deklaratorna tužba može se podići, između ostalog, i kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje nekog prava. Da bi, prema toj zakonskoj odredbi, sud bio ovlašten da uzme u razmatranje deklaratorni zahtjev tužioca, tužilac bi morao učiniti vjerovatnim postojanje svog konkretnog pravnog interesa za pravnom zaštitom. U ovoj pravnoj situaciji takav interes bi postojao kada bi tužilac učinio vjerovatnim da prvotuzena svojim ponašanjem, posebno vršenjem stvarno – pravnim ovlaštenja, ugrožava ili bu u bliskoj budućnosti mogla ugroziti realizaciju tužiočevog prava raspolaganja na stanovima u društveno svojini.

Među parničnim strankama nije sporno da su nekretnine na kojima se nalaze pomenuti stanovi, na osnovu rješenja Skupštine opštine Centar proglašene društvenom svojinom sa pravom upravljanja Opštine Centar, te da su one upisane u zemljišne knjige kao društvena svojina čiji je nosilac prava raspolaganja Opština Centar. Prvotuzena SIZ stanovanja sa kojom su radnici tužioca trebali zaključiti ugovor o korišćenju stana (član 26. i 27. Zakona o stambenim odnosima) nije mogla pristupiti zaključivanju takvih ugovora jer, prema njenoj evidenciji (saglasno navedenom rješenju SO Centar u upisu u zemljišne knjige) tužilac nije bio davalac stana na korišćenje u smislu člana 5. zakona o stambenim odnosima. Međutim, ona takvim postupanjem nije ugrozila niti u bliskoj budućnosti može ugroziti ostvarivanje prava raspolaganja tužioca. Prvotuzena nije izrazila svoju volju da bi i nakon ispravke svoje evidencije, koja se može izvršiti na osnovu sudske odluke, kojom bi se utvrdilo pravo raspolaganja tužioca na stanovima u odnosu na onoga koji je upisan u zemljišnoj knjizi, onemogućila tužioca da postupa kao davalac stana na korišćenje.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 486/91 od 24.10.1991. godine)

99.

Član 187. Zakona o parničnom postupku**Član 70. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**

Sud ne može obavezati na predaju stana slobodnog od ljudi i stvari pravno lice koje je svom radniku dodijelilo stan na korišćenje kao nosiocu stanarskog prava, ako to lice stan neposredno koristi (posjeduje). U ovakvom slučaju lice koje se smatra vlasnikom stana, odnosno nosiocem prava raspolaganja, može zahtijevati da se utvrdi da tuženo pravno lice nije imalo svojstvo davaoca stana na korišćenje.

Iz obrazloženja:

Sud je utvrdio da je sa SIZ-om stanovanja zaključio ugovor o korišćenju predmetnog stana – garsonjere H.M., navodno radnik tuženog. Iz ovog proizilazi da u konkretnom slučaju tuženi nije u neposrednom posjedu stana – garsonjere (član 70. stav 1. ZOSPO), pa i nje u mogućnosti da isti preda tužiocu slobodan od ljudi i stvari, iz čega oper proizilazi zaključak da je prvostepena presuda neizvršiva.

Ukoliko bi se u konkretnom slučaju utvrdilo da je tuženi dodijelio stan – garsonjeru na korišćenje fizičkom lisu (radniku tuženog), koji stan koristi ponašajući se kao nosilac

stanarskog prava, tužilac bi, u smislu odredbi iz člana 187. zakona o parničnom postupku, imao pravni interes za tužbu na utvrđenje da tuženi nije imao svojstvo davaoca stana na korišćenje, i da je to svojstvo pripadalo tužiocu, pa tek ako u tom uspije, mogao bi tražiti da sud utvrdi ništavost ugovora o korištenju stana zaključenog između H.M. i SIZ-a stanovanja i predaju u posjed predmetnog stana – garsonjere (u slučaju kada istom tužbom nisu obuhvaćeni nosilac stanarskog prava i SIZ stanovanja).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 948/90 od 21.11.1991. godine)

100.

Član 189. Zakona o parničnom postupku

Član 337. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Parnični sud nije ovlašten da po službenoj dužnosti u izreci presude prebija soduđena potraživanja po tužbi i protivtužbi.

Iz obrazloženja:

Postupajući po mandatnoj tužbi i protivtužbi koja je podnesena uz prigovor na izdati platni, prvostepeni sud je izvršio prijebaj dosuđenih potraživanja parničnih stranaka. Takvo postupanje suda nije pravilno, što je razlog da prvostepena presuda bude donesena uz pogrešnu primjenu materijalnog prava.

Tuženi – protivtužilac je u prigovoru protiv izdatog zahtjeva istaknutog u mandatnoj tužbi, te je, koristeći mogućnost iz člana 189. stav 1. Zakona o parničnom postupku, podnio protivtužbu (procesne pretpostavke za podnošenje protivtužbe su postojale jer su se zahtjevi parničnih stranaka mogli prebiti). Međutim, nijedna od parničnih stranaka u toku prvostepenog postupka nije stavila prigovor radi prebivanja, a obje su do kraja prvostepenog postupka negirale osnovanost tužbenog zahtjeva druge. Procesni prigovor prebivanja nije bio stavljen niti eventualno, u slučaju da prvostepeni sud nađe da je tužbeni zahtjev osnovan. U takvoj pravnoj situaciji protivtužba se nije mogla smatrati prigovorom radi prebivanja. Izvršivši kompenzaciju u navedenoj pravnoj situaciji, prvostepeni sud je zapravo postupao po službenoj dužnosti, što je protivno izričitoj zakonskoj odredbi iz člana 337. stav 1. zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj je prijebaj uslovljen izjavom jedne strane drugoj da vrši prebivanje.

Pravilna primjena procesnog i materijalnog prava u navedenim okolnostima, nalagala je prvostepenom sudu da odluči o oba kondlemnatorna zahtjeva, a prebivanje bi se izvršilo tek u fazi dobrovoljnog ili prinudnog izvršenja pravosnažne sudske odluke.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 820/90 od 24.9.1991. godine)

101.

Član 216. Zakona o parničnom postupku

Prijedlog parnične stranke da se rasprava održi u njenom odsustvu nije prepreka za donošenje rješenja o mirovanju postupka.

Iz obrazloženja:

Mirovanje postupka nastupa kada se ispune pretpostavke iz člana 216. Zakona o parničnom postupku. Odsutnu stranku ne može zamijeniti na ročištu njen prijedlog da se ročište održi njenom odsustvu. Zato u tom slučaju druga stranka koja je pristupila na ročište može predložiti da se postupak umirovi, a ukoliko i ta stranke ne pristupi na ročište, sud će donijeti rješenje o mirovanju postupka, i u slučaju kada je i ona predložila da se rasprava održi u njenom odsustvu.

102.

Član 217. stav 3. zakona o parničnom postupku

Žalba protiv rješenja o mirovanju postupka ima značaj i prijedlog za nastavak postupka. Umirovljeni postupak se nastavlja na osnovu prijedloga ili žalbe, iako je ova podnesena unutar roka od tri mjeseca od dana mirovanja, ako je rješenje o odbijanju žalbe dostavljeno žalioocu po isteku šest mjeseci od dana mirovanja.

Iz obrazloženja:

Tužilac je izjavio žalbu protiv rješenja o mirovanju postupka, u kojoj je predložio da se to rješenje ukine i postupak nastavi, čime je manifestovao želju za nastavljanjem umirovljenog postupka i meritovnim presuđenjem u ovom predmetu, pa se žalba na rješenje o mirovanju postupka po svom sadržaju mora smatrati i prijedlogom za nastavak umirivljenog postupka.

Žalba tužioca koja sadrži i prijedlog za nastavak postupka, izjavljena je unutar roka od tri mjeseca od dana mirovanja postupka, a odredbama člana 217. stav 2. ZPP propisano je da se prijedlog za nastavak postupka ne može staviti prije nego što proteknu tri mjeseca od dana kada je nastupilo mirovanje postupka. Nije, međutim, zakonom izričito predviđeno kako će sud postupiti sa prijevremeno stavljenim prijedlogom za nastavak postupka – nema izričite odredbe da će ga sud odaciti.

Ako bi se i prihvatilo da prijevremeno podneseni prijedlog za nastavak postupka sud može odbaciti posebnim rješenjem to nije dopušteno ako je propustio da ovo rješenje balgovremeno donese, tako da stranci ostavi mogućnost da u roku iz člana 217. stav 3. ZPP (u roku od šest mjeseci od dana mirovanja postupka) stavi novi prijedlog za nastavak postupka. Drugačiji stav bi imao za posljedicu da sam sud na štetu stranke zloupotrijebi ovlašćenje koje mu daje zakon, dakle, da postupi suprotno dužnosti da onemogućí svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku (član 10. Zakona o parničnom postupku).

U konkretnom slučaju drugostepeno rješenje o odbijanju žalbe tužioca na rješenje o mirovanju postupka doneseno je po isteku roka za podnošenje prijedloga za nastavak umirovljenog postupka, pa se prijedlog za nastavak postupka sadrći u žalbi, mora uzeti u obzir, makar da je podnesen unutar roka od tri mjeseca od dana mirovanja postupka.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 744/90 od 24.10.1991. godine)

103.

Član 329. stav 1. i člana 331. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Sud će presudom na osnovu priznanja usvojiti dio zahtjeva koji tuženi ranije dužnik, nie osporio prigovorom na rješenje o izvršenju doneseno na osnovu vjerodostojne isprave, ako je izvršni sud povodom prigovora dužnika, stavio u cjelini van snage rješenje o izvršenju.

Iz obrazloženja:

Rješenjem o izvršenju na osnovu vjerodostojne isprave dozvoljeno je izvršenje protiv tuženog radi naplate tužiočevog potraživanja u iznosu od 182.679,90 dinara. Tuženi je podnio prigovor protiv ovog rješenja, i osporio iznos od 119.274,10 dinara. Rješenjem izvršnog suda stavljen je u cjelini van snage rješenje o izvršenju i prijedlog povjerioca kao tužba dostavljen prvostepenom sudu.

U smislu člana 331. stav 1. Zakona o parničnom postupku, ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).

Odredbom člana 329. stav 1. istog zakona predviđeno je da, ako je usljed priznanja samo jedan dio zahtjeva sazio za konačnu odluku, sud može u pogledu tog dijela zahtjeva, zaključiti raspravu i donijeti presudu.

Označavanjem nespornog dijela glavnog duga u iznosu od 63.405,80 dinara, tuženi je u tom dijelu na nesumljiv način priznao zahtjev. zato su, nakon priznanja zahtjeva ispunjeni uslovi za donošenje presude u tom dijelu, u smislu člana 329. stav 1. i 331. stav 1. Zakona o parničnom postupku.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 709/91 od 22.11.1991 godine:)

104.

Član 332. Zakona o parničnom postupku

Nisu ispunjeni uslovi za donošenje presude zbog izostanka na ročištu sa koga je izostao uredno pozvani tuženi, ako je ovaj na prethodnom prvom ročištu za glavnu raspravu izjavio da ne želi raspravljati bez tužioca i zbog toga je ročište odloženo.

Iz obrazloženja:

Prema zapisniku sa prvog ročišta za glavnu raspravu od 6.12.1988. godine, na ovo ročište tužilac nije došao iako je na ročište uredno pozvan a tuženi je naveo "da ne želi raspravljati bez tužitelja". Stoga je prvostepeni sud odložio ročište za 27.12.1988. godine.

U smislu člana 332. stav 1. Zakona o parničnom postupku kad tuženi ne dođe na pripremno ročište do njegovog zaključenja, ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ili ako dođe na ova dva ročišta ali neće da se upusti u raspravljanje ili se udalji sa ročišta a ne ospori tužbeni zahtjev, donijeće se presuda kojom se usvaja tužbeni zahtjev, ako su ispunjeni uslovi predviđeni odredbama tačke 1. do 6. ovog stava.

Izjava tuženog na ročištu za glavnu raspravu do 6.12.1988. godine "da ne želi raspravljati bez tužitelja" ne znači da tuženi neće da se upusti u raspravljanje i da ne osporava tužbeni zahtjev u smislu odredaba člana 332. stav 1. Zakona o parničnom postupku. Dolazak tuženog na ročište i data izjava podazumijevaju da tuženi osporava tužbeni zahtjev.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 863/90 od 24.10.1991. godine)

105.

Člano 337. stav 3. i član 358 stav 2. Zakona o parničnom postupku

Zakonom određeni rok za podnošenje žalbe na presudu ne može se pordužiti stoga što je u pouci o pravnom lijeku na otporcima presude prvostepeni sud propustio da naznači rok za izjavljivanje žalbe.

Iz obrazloženja:

U smislu člana 500. Zakona o parničnom postupku, u postupku u privrednim sporovima, rok za žalbu protiv presude je 8 dana, a ne 15 dana od dana dostavljanja prepisa presude. Prema članu 337. stav 3. istog Zakona, sud je dužan da prepis presude koji dostavlja strankama pr prati poukom o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude. Sud u pouci navodi naziv pravnog lijeka i rok u kome se ovaj može izjaviti, kao i da se podnosi sudu koji je donio presudu.

U konkretnom slučaju, sud je u pouci o pravnom lijeku izostavio navesti rok u kojem se izjavljuje žalba. Izostavljanjem roka u pouci o pravnom lijeku, tuženi nije doveden u zabludu i takav propust suda ne može imati za posljedicu produženje roka za izjavljivanje žalbe. Rok za izjavljivanje žalbe je zakonski rok i sud taj rok ne može mijenjati. Izostavljanjem roka u pouci o pravnom lijeku ne ovlašćuje tuženog da žalbu podnese po isteku zakonskog roka. Rok za žalbu je prekluzivan rok. Propuštanje da se žalba podnese u zakonskom roku dovodi do gubitka tog procesno – pravnog ovlašćenja, pa je prvostepeni sud pravilno odlučio kada je žalbu podnijetu izvan zakonom određenog roka odbacio (član 358. st. 1. i 2. ZPP).

U pogledu roka za izjavljivanje žalbe nije dato netačno uputstvo, pa da bi iz razloga što je tuženi propustio da takvom roku iz uputstva, izjavljena žalba bila blagovremena. Tuženi u ovom slučaju nije stranka koja postupa po pogrešnom uputstvu, pa je dužan snositi posljedice izjavljivanja žalbe izvan roka određenog zakonom. U suprotnom bi se dovela u pitanje pravna sigurnost subjekata u ostvarivanju sudske zaštite.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 788/90 od 24.9.1991. godine)

106.

Član 354. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Nema bitne povrede odredaba parničnog postupka ako sud nije izgradio odluku u roku koji zakon propisuje, ali ako je uslijed toga stranka pretrpjela štetu ona može tražiti naknadu.

Iz obrazloženja:

Naknada za eksproprisane nekretnine u ovom slučaju utvrđena je u skladu sa kriterijima iz čl. 57. i 58. Zakona o eksproprijaciji SRBiH po cijenama koje su važile u vrijeme donošenja pobijanog rješenja.

Propuštanjem prvostepenog suda da izradi rješenje zakonom propisano mroku od 8 dana (shodna primjena člana 337. stav 1. ZPP-a) nije učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka na koju ukazuje revident. Bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka ne primjeni li nepravilno primijeni koju odredbu ovog zakona, a to je bilo od uticaja na dnošenje zakonite i pravilne presude (član 354. stav 1. ZPP-a). Međutim, ukoliko je predlagateljica pretrpjela štetu time što joj je sud dostavio rješenje o određivanju pravične naknade za eksproprisane nekretnine sedam mjeseci nakon održanog ročišta na kome je donijeto rješenje (zatezna kamata teče tek po proteku roka od 15 dana od dostavljanja rješenja) mogla bi tražiti naknadu štete eventualno zbog nepravilnog rada suda (član 106. Zakona o redovnim sudovima).

(Vrhovni sud BiH. Rev. 293/90 od 18.4.1991. godine)

107.

Članovi 221. i 370. stav 3. Zakona o parničnom postupku

Ako stranka navodima u žalbi dovodi u osnovanu sumnju istinitost relevantne činjenice koju je priznala u prvostepenom postupku, drugostepeni sud će ukinuti prvostepenu presudu da bi prvostepeni sud ocijenio da li će tu činjenicu uzeti za priznatu ili osporenu.

IZ obrazloženja:

U smislu člana 221. stav 1. ZPP-a, činjenice priznate u parnici pred sudom ne treba dokazivati.

Pozvajući se na pregled obaveza i izvršenih usplata, kao i priloženi ugovor o investicionom kreditu, tuženi u žalbi osporava svoju izjavu, koju je dao u prvostepenom postupku u pogledu postojanja duga i pravilnost izvršenih obračuna kamata.

Imajući to u vidu kao i da na osnovu raspoloživih dokaznih sredstava u spisu, prvostepeni sud nije mogao formirati uvjerenje o osnovanosti potraživanja i ispravnosti izvršenog obračuna kamata, tuženi je navodima u žalbi doveo u sumnju osnovanost priznanja pravno relevantnih činjenica na kojima se zasniva pobijana presuda.

Kako ovaj sud nije ovlašćen da ocjenjuje da li će uzeti kao tačnu priznatu ili osporenu činjenicu (član 221. stav 2. ZPP), jer dokazi na koje se izjava o osporavanju poziva, nisu cijenjani u prvostepenom postupku, pa se ukazuje kao novi dokazi u žalbi, valjalo je žalbu uvažiti, na osnovu člana 370. Zakona o parničnom postupku, pobijanu presudu ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 776/90 od 24.9.1991. godine)

108.

Član 374. Zakona o parničnom postupku

Članovi 132, 277. stav 1. i član 395. Zakona o obligacionim odnosima

Žalbeni sud nije presudio na štetu tuženoga time što ga je obavezao da plati dinarsku protuvrijednost strane valute po kursu na dan kada mu je ta valuta plaćena na osnovu kasnije raskinutog ugovora, sa zateznom kamatom od tog dana i na dinarsku protuvrijednost po kursu na dan presuđenja, sa zateznom kamatom od tog dana kako je bio presudio prvostepeni sud.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom tuženi je obavezan da tužiteljici isplati dinarsku protuvrijednost 500 DM prema kursu na dan presuđenja (14.2.1990. godine), uz zatezne kamate od presuđenja do isplate.

Drugostepenom presudom žalba tuženog je djelimično uvažena, a prvostepena presuda preinačena tako što je tuženi obavezan da tužiocu isplati dinarsku protuvrijednost navedene sume strane valute po kursu na dan zaključenja ugovora (12.5.1989. godine), koji je kasnije raskinut, sa zateznom kamatom počev od tog datuma. protiv drugostepene presude podignut je zahtjev za zaštitu zakonitosti u dijelu koji se odnosi na obavezu plaćanja zatezne kamate. S obzirom na to da je tužilac platio cijenu u stranoj valuti protivno zakonu (član 16. Zakona o deviznom poslovanju), a ugovor je naknadno raskinut, imao je pravo da traži samo dinarsku protuvrijednost na dan isplate sa zateznim kamatama. Drugostepeni sud nije odlučio na štetu tuženoga kada je vršeci konverziju po kursu koji je važio na dan zaključenja ugovora obavezao tuženoga da plati zateznu kamatu u navedenom intervalu jer je njegova obaveza isplata manje svoje novca nego što se dobiva kursnom razlikom između 12.5.1989. i 14.2.1990. godine).

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 24/91 od 12.9.1991. godine)

109.

Član 400. Zakona o parničnom postupku

Nije dozvoljena revizija protiv rješenja kojim je odlučeno o žalbi protiv rješenja o ispravci presude.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 400. Zakona o parničnom postupku, stranke mogu izjaviti reviziju i protiv drugostepenog rješenja, kojim se postupak pravosnažno završava, osim u sporovima u kojima ne bi bila dozvoljena revizija protiv pravosnažne presude, a uvijek je dozvoljena revizija protiv rješenja drugostepenog suda kojim se izjavljena žalba odbacuje odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostepenog suda o odbacivanju revizije.

Kako rješenje drugostepenog suda, kojim je potvrđeno prvostepeno rješenje o ispravci presude, nema karakter rješenja iz člana 400. ZPP-a, protiv tog rješenja nije dozvoljena revizija.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 562/90 od 31.10.1991. godine)

110.

Članovi 421. i 423. Zakona o parničnom postupku

Novi razlog za ponavljanje postupka, činjenično i pravno odvojen od razloga istaknutog u blagovremeno podnijetom podnesku, neće se uzeti u obzir ako je istaknut u "dopuni" podneska po proteku roka u kome se iz tog razloga može tražiti ponavljanje postupka.

IZ obrazloženja:

Punomoćniku tužiteljica je 7.7.1990. godine uručen otpravak drugostepene presude, od kada je po odredbama člana 423. stav 1. tačka 2. i stav 2. zakona o parničnom postupku počeo teći subjektivni rok od 30 dana u kome su tužiteljice mogle podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka iz razoga predviđenog u članu 421. stav 1. tačka 2. ZPP-a.

Tužiteljice su blagovremeno (24.7.1990. godine) podnijele prijedlog za ponavljanje postupka isključivo iz razloga navedenog u članu 421. stav 1. tačka 9. ZPP-a (novi dokaz), a tek podneskom od 8.9.1990. godine prvi put istakne novi razlog za ponavljanje postupka predviđen u članu 421. stav 1. tačka 2. istog zakona, tvrdeći da im je nezakonitim postupanjem uskraćena mogućnost da raspravljaju u prvostepenom postupku, što su uostalom, istakle i u žalbi.

Neosnovano se tvrdi u zahtjevu za zaštitu zakonitosti da je nižestepenim rješenjem počinjena apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka zbog propusta suda da ocijeni osnovanost prijedloga za ponavljanje postupka iz razloga navedenog u članu 421. stav 1. tačka 2. ZPP-a, jer su se tužiteljice prvi put pozvane na navedeni razlog 8.9.1990. godine, dakle, po proteku roka od 30. dana računajući 7.7.1990. godine.

Nasuprot pravnom shvatanju izraženom u zahtjevu za zaštitu zakonitosti da su tužiteljice 8.9.1990. godine samo proširile prvobitni razlog za ponavljanje postupka, očiglaedno je da se radi o dva sasvim odvojena razloga i da, prema tome, nije riječ o proširenju postojećeg prijedloga nego o isticanju novog prijedloga po proteku prekluzivnog roka.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 25/91 od 20.9.1991. godine)

111.

Član 496-a Zakona o parničnom postupku

Drugostepeni sud će ukinuti prvostepenu presudu zbog novih činjenica i dokaza navedenih u žalbi (privredni spor) i kada žalilac nije učinio vjerovatnim da ih nije mogao iznijeti prijed zaključenja glavne rasprave, ako istinitost činjenica i vjerodostojnog dokaza protivna parnična stranke prizna u odgovoru na žalbu.

Iz obrazloženja:

Prvostepena presuda donesena je 8. novembra 1990. godine, dakle u času kad je već u primjeni član 496-a Zakona o parničnom postupku, dodat članom 53. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 27/90, koji je stupio na snagu 1. jula 1990. godine), a ta nova odredba se ima primijeniti u smislu člana 57. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku.

Međutim, u konkretnom slučaju nema mjesta primjeni nove odredbe (član 496-a Zakona o parničnom postupku), ako protivna strana u odgovoru na žalbu prizna nove činjenice, odnosno ne ospori dokaze navedene u žalbi. Naime, smisao propisivanja člana 496-a Zakona o parničnom postupku je da spriječi postupanje parnične stranke upravljeno na odugovlačenje postupka i kazni pasivnu stranku, ali taj cilj se ne postiže ako druga stranka u toku parnice (prije pravosnažnosti prvostepene odluke) prihvata da o ovim činjenicama, odnosno dokazima raspravlja i izričito priznaje njihovu potpunu ili djelimičnu istinitost odnosno vjerodostojnost.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 958/90 od 21.11.1991. godine)

IZVRŠNI POSTUPAK

112.

Član 55. Zakona o izvršnom postupku

Povodom prigovora protiv rješenja o izvršenju donijetog na temelju vjerodostojne isprave, sud će bez obzira na razloge iz prigovora, kao i kad prigovor protiv rješenja nema razloga, ukinuti rješenje i provesti postupak po tužbi.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 55. Zakona o izvršnom postupku rješenje o izvršenju doneseno je na osnovu vjerodostojne isprave sud će staviti van snage i ukinuti provedene radnje ako dužni protiv to rješenja podnese prigovor. U tom slučaju sud kojem je podnesen prigovor provešće postupak po tužbi, a ako za to nije nadležan dostaviće predmet nadležnom sudu.

U ovom slučaju dužnik je podnio prigovor protiv rješenja o izvršenju u propisanom roku, a kako po zakonu prigovor nije morao biti obrazložen, neovisno od razloga istaknutih u prigovoru, stiču se uslovi iz citirane zakonske odredbe za stavljanje van snage rješenja o izvršenju i provođenju postupka po tužbi.

(Vrhovni sud BiH, R. 407/91 od 30.9.1991. godine)

113.

Članovi 14. i 262. stav 2. Zakona o izvršnom postupku

Član 21. stav 4. Zakona o parničnom postupku

Privremenu mjeru radi obezbjeđenja potraživanja može donijeti i mjesno nenadležni parnični sud.

Iz obrazloženja:

Podnošenjem tužbe pokreće se parnični postupak (član 185. Zakona o parničnom postupku), bez obzira da li je sud, kome je tužba podnesena, mjesno nadležan za suđenje. Za odlučivanje o privremenoj mjeri nadležan je sud pred kojim je postupak pokrenut, a to je u ovom slučaju prvostepeni sud (član 262. stav 2. ZIP-a).

Odredbama Zakona o izvršnom postupku nije propisano da privremenu mjeru treba ukinuti ako se parnični sud koji ju je donio, oglasi mjesno nenadležnim i predmet ustupi drugom

mjesno nadležnom sudu, a u članu 21. stav 4. zakona o parničnom postupku je propisano da parnične radnje nenadležnog suda nisu bez važnosti samo zbog toga što ih je preduzeo nenadležan sud. U smislu člana 14. Zakona o izvršnom postupku, u postupku izvršenja i obezbjeđenja shodno se primjenjuje odredbe Zakona o parničnom postupku, pa i pomenuta odredba člana 21. stav 4. Zakona o parničnom postupku, kada se radi o privremenoj mjeri.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 751/90 od 19.8.1991. godine)

114.

**Članovi 267. i 268. stav 1. tačka 3. Zakona o izvršnom postupku
Član 17. Zakona o finansijskom poslovanju**

Parnični sud može izdati privremenu mjeru zabrane isplate akceptnog naloga radi obezbjeđenja nenovčanog tužbenog zahtjeva za utvrđenje da obaveza tužioca na isplatu ne postoji. Posebno je opravdano izdavanje ove mjere ako se utvrdi da je tuženom dat akceptni nalog.

IZ obrazloženja:

Tužilac u ovoj parnici zahtijeva utvrđenje da nije postala njega obaveza da vrati avans drugotuženom i da drugotuženi nema pravo da koristi bjanko akceptne naloge date mu u svrhu obezbjeđenja vraćanja avansa jer nije ispunio odredbe ugovora o davanju avansa tužiocu. Zahtjev tužbe, prema tome, odnosi se na utvrđenje iz člana 187. Zakona o parničnom postupku i predstavlja nenovačni zahtjev, odnosno "potraživanje" u širem smislu. Takov nenovčano potraživanje može se obezbijediti privremenom mjerom pod pretpostavkama iz člana 267. Zakona o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 27/90), a zahtijeva se izricanje privremene mjere zabrane isplate po akceptnim nalogima kakvu ima u vidu član 268. stav 1. tačka 3. ZIP-a (zabrana dužnika da preuzima radnje koje mogu nanijeti štetu povjeriocu).

Prvostepeni sud je pravilno utvrdio da postoje pretpostavke za donošenje privremene mjere iz člana 267. ZIP-a (učinjeno je vjerovatnim postojanje potraživanja i opasnost da će se ostvarenje potraživanja znatno otežati). Takva ocjena prvostepenog suda proizilazi iz isprava u spisima predmeta, a s obzirom na visinu iznosa sredstava tužilaca bi bio onemogućen u svojoj redovnoj djelatnosti. Osnovanost izricanja privremene mjere proizilazi iz činjenice koja je učinjena vjerovatnom da je drugotuženi izdao blanko akceptne naloge što je suprotno odredbama člana 17. Zakona o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", broj 10/89), važećeg u vrijeme zaključenja ugovora.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 751/90 od 19.8.1991. godine)

LIKVIDACIONI POSTUPAK

115.

Članovi 215, 245. i 250. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada – raniji

Parnični sud ne može odlučivati o utvrđenju potraživanja osporenog u postupku redovne likvidacije preko iznosa prijavljenog potraživanja u likvidacionom postupku.

Sud će odbaciti tužbu u dijelu kojim se zahtijeva utvrđenje većeg iznosa od prijavljenog, pa i kada se radi o prenačenju tužbe povećanjem tužbenog zahtjeva u parnici za naknadu štete.

Iz obrazloženja:

Prema podacima u spisu povodom postupka redovne likvidacije nad tuženom, tužilac je prijavio svoje potraživanje naknade štete u iznosu od 2.511,40 dinara. To potraživanje osporilo je likvidaciono vijeće, pa je tužioca kao povjerioca uputilo da podnese tužbu radi utvrđivanja osporenog potraživanja. Takvu tužbu u ovoj pravnoj stvari tužilac je podnio s tim što je zbog dejstva inflacije vršio valorizaciju potraživanja, tako da je preinačenjem tužbe povećao zahtjev na znos od 24.800 dinara.

Pravilno je prvostepeni sud odlučio tako što je utvrdio osnovanost tužbenog zahtjeva do iznosa od 2.511,40 dinara. Naime, iz odredbi člana 215. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", broj 72/86), koje se u konkretnom slučaju primjenjuje i na postupak redovne likvidacije u smislu člana 245. tog zakona, proizilazi da su u parničnom postupku utvrđuje osporeno potraživanje od visine koja je prijavljena u postupku redovne likvidacije. Preko tog iznosa ne može se utvrđivati potraživanje povjerioca.

Pogrešno je, međutim, prvostepeni sud odlučio tako što je tužioca odbio sa tužbenim zahtjevom da se utvrdi osnovanost potraživanja preko iznosa od 2.511,40 dinara. U tom dijelu trebalo je tužbu odbaciti kako bi bile obezbijeđene procesne mogućnosti da tužilac eventualno ostvari taj dio svog potraživanja na način predviđen u članu 250. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada (sada član 159. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji- ("Službeni list SFRJ", broj 84/89).

(Vrhovni sud BiH, Gž. 27/91 od 28.11.1991. godine)

116.

Član 76. stav 1. i član 157. Zakona o prinudnog poravnanju, stečaju i likvidaciji

Sud može, ako je pokrenut postupak za utvrđivanje uslova za otvaranje postupka likvidacije nad privatnim preduzećem, zabraniti direktoru preduzeća, i kada je on suosnivač preduzeća, da otuđi određeno sredstvo dužnika.

Iz obrazloženja:

Prema podacima u spisu predmetni teretni automobil je sredstvo dužnika, a saosnivač dužnika O.Z. je njegov direktor. U tom svojstvu namjerava da proda ovo vozilo navodno radi izmirenja obaveza prema povjeriocu.

Određivanjem privremene mjere kojom se O.Z. zabranjuje prodaja navedenog vozila u određenom periodu ograničeno je ovo pravo direktora dužnika kao ovlaštenog lica u tom periodu. Osnivač nema to pravo, pa kako je ograničenje vezano za određeno lice koje je direktor dužnika i za pravne poslove dužnika, ovo ograničenje prava odnosi se na ograničenje prava ovlaštenog lica dužnika za obavljanje pravnih poslova, a ne osnivača.

Kako je ranijim rješenjem istog suda pokrenut postupak za utvrđivanje uslova za otvaranje postupka likvidacije nad dužnikom, prvostepeni sud je, u smislu člana 76. stav 1. u vezi sa članom 157. stav 1. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji, bio ovlašten da donese prvostepeno rješenje u dijelu kojim se ograničavaju prava ovlaštenog lica za obavljanje pravnih poslova. To podrazumijeva i ovlaštenje za ograničavanje pojedinačnih raspolaganja ovlaštenih lica u postupku likvidacije.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 743/91 od 22.11.1991. godine)

UPRAVNO – RAČUNSKI SPOR

117.

Član 60. stav 2. i član 68. Zakona o opštem upravnom postupku

Drugostepeni organ službe društvenog knjigovodstva ne može odbaciti žalbu na rješenje doneseno u postupku kontrole materijalno – finansijskog poslovanja korisnika društvenih sredstava zato što je potpisano od lica koje nije ni zastupnik ni punomoćnik žalioaca, a da prethodno ne pozove žalioaca da se u određenom roku izjasni da li odobrava preduzetu radnju i da li na preduzimanje te radnje ovlašćuje potpisnika žalbe.

Iz obrazloženja:

Tuženi organ nije utvrdio da li je neki od potpisnika žalbe po statutu tužioca ovlašten da ovog zastupa u pravnom postupku, ali ako se i prihvati da nije ipak je pogriješio što je žalbu odbacio kao izjavljenu od neovlaštenog lica, a da prethodno nije pokušao da otkloni nedostatke žalbe kao podneska.

U smislu člana 68. Zakona o opštem upravnom postupku, ako podnesak sadrži koji formalni nedostatak koji sprečava postupanje po podnesku ili je nepotpun, ne može samo zbog toga biti odbačen, već je organ koji je primio takav podnesak dužan da preduzme što treba da se nedostaci otklone, tako što će odrediti podnosiocu podneska rok u kome je dužan da to učini. Ako podnosilac otkloni nedostatke u određenom roku, smatraće se da je podnesak od početka uredan. Ovako treba postupiti i kada je žalbu u ime stranke izjavio punomoćnik bez uredno punomoćja (onog koje potiče od zakonskog zastupnika stranke – pravnog lica), jer se, u smislu člana 60. stav 2. ZUP-a, nedostaci pismenog punomoćja uklanjanju shodno odredbi člana 68. ovog zakona. To znači da je tuženi organ, preko prvostepenog organa, trebao pozvati zastupnika tužioca da se u određenom roku izjasni o tome da li odobrava podnošenje žalbe na prvostepeno rješenje u time tužioca i da li na preduzimanje te radnje ovlašćuje potpisnika žalbe, pa zavisno od dobijenog odgovora ili ako rok bezuspješno protekne, ocijeni da li je žalbu izjavilo ovlašteno ili neovlašćeno lice.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 801/90 od 24.10.1991. godine)

UPRAVNO PRAVO

118.

Član 249. tačka 1. zakona o opštem upravnom postupku

Članovi 30. i 73. stav 2. zakona o stambenim odnosima

Okolnost da je stambeni objekat planiran i građen kao jedna građevinska cjelina, mada je u upravnom postupku utvrđeno da je faktički izgrađen i korišten kao dvije građevinske cjeline (stan u prizemlju i stan u potkrovlju), ne može poslužiti kao novi dokaz ili nova činjenica za obnovu postupka okončanog rješenjem kojim je tužiocu, kao nezakonito useljenom licu, naloženo iseljenje iz stana u potkrovlju.

Iz obrazloženja:

Tuženi je osporenim rješenjem odbio prijedlog tužioca za obnovu upravnog postupka koji je okončan rješenjem tuženog od 28.3.1985. godine iz razloga što je našao da nisu nastupili uslovi predviđeni odredbom člana 249. tačka 1. ZUP-a da se dozvoli obnova ranije okončanog postupka. U postupku donošenja osporenog rješenja utvrđeno je da se ne radi o novim činjenicama i novim dokazima koje predviđa ranije navedena zakonska odredba (tačka 1. člana 249.). Ovaj zaključak tuženog je, i po ocjeni ovog suda, pravilan iz razloga što se novi dokazi i nove činjenice mogu smatrati razlogom za obnovu postupka samo u slučaju ako bi, da su bili upotrijebljeni u ranijem postupku mogli dovesti do drugačijeg rješenja. Međutim, u konkretnom slučaju, pravilno zaključuje tuženi, da okolnost koja proizilazi iz ponuđenog nalaza i mišljenja vještaka da je stan u prizemlju (kojeg koristi tužilac) u građevinskom smislu planiran i građen kao jedinstvena građevinska cjelina sa stanom u

potkrovlju, iz kojeg je tužiocu u ranije okončanom postupku naloženo iseljenje, sve da je i upotrijebljena u tom postupku, ne bi dovela do drugačijeg rješenja, jer se taktički radilo o dva zasebna stana sa svim karakteristikama stana, pa okolnost kaka je bila prvobitna gradnja ne bi bila od značaja.

(Presuda vrhovnog suda BiH, U. 1057/90 od 8.11.1990. godine)

119.

Članovi 270., 274, 276, 281, 284, 285, 286. i 287. Zakona o optem upravnom postupku

Rješenjem kojim je investitoru odobreno izvođenje građevinskih radova, po prirodi stvari nije akt podoban za prinudno izvršenje, pa se u postupku administrativnog izvršenja ne može zaključkom naložiti prinudno izvršenje takvog upravnog akta.

Iz obrazloženja:

Pravilno je tuženi odlučio kada je osporenim rješenje poništio zaključak prvostepenog organa od 6.11.1990. godine kojim je dozvoljeno prinudno izvršenje rješenja istog organa od 25.10.1988. godine. Ovim rješenjem nadležni organ je tužiocu, kao investitoru, izdao odobrenje za izvođenje građevinskih radova koji se odnose na adaptaciju podrumskog prostora i dogradnju ulaznog dijela zgrade u Ulici Zrinskog bb. Tuženi je u obrazloženju osporenog rješenja naveo valjane razloge zbog čega je poništio zaključak prvostepenog organa o dozvoli prinudnog izvršenja o odobrenju za gradnju, koje razloge u cijelosti usvaja i ovaj sud. radi se naime, o rješenju – odobrenju za gradnju kojim se investitoru dozvoljava izvođenje građevinskih radova, pa navedeno rješenje predstavlja upravni akt čije izvršenje zavisi isključivo od volje stranke kojoj je priznato neko pravo upravnim aktom. Dakle, upravni akt koji po prirodi stvari predstavlja akt o utvrđivanju nekog prava stranci ne podliježe prinudnom izvršenju, pa je prinudno izvršenje ovakog rješenja bespredmetno. naime, prema svatanju ovog suda, prinudno izvršenje upravnih akata u postupku administrativnog izvršenja provodi se samo u slučaju kada se radi o upravnom aktu koim se stranci utvrđuje kakva obaveza (činidba, propuštanje ili trpljenje tuđe radnje), dok se upravni akti kojim se priznaje neko pravo stranci ne mogu prinudno izvršavati, niti se u postupku administrativnog izvršenja može zaključkom naložiti prinudno takvog upravnog akta. Prema tome, pravilno je tuženi primijenio pravila postupka kada je zaključak prvostepenog organa o dozvoli izvršenja rješenja o odobrenju za gradnju poništio, pa tužilac neosnovano osporava zakonitost tog rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 425/91 od 30.5.1991. godine)

120.

Član 27. stav 1. i član 29. Zakona o upravnim sporovima

Kada osporeni upravni akt nije priložen uz tužbu, nego je u tužbi samo označen naziv organa koji je donio i broj i datum tog akta, niti ga tužilac dostavni naknadno po nalogu suda, a to ne učini ni tuženi organ, takva tužba sadrži nedostatke koji sprečavaju dalji rad suda po istoj, radi čega je treba odbaciti kao neurednu.

Iz obrazloženja:

Uz tužbu tužilac nije dostavio pobijani akt, pa ga je ovaj sud dopisom od 11.2.1991. godine, u smislu odredbe čl. 29. stav 1. Zakona o upravnim sporovima pozvao da otkloni nedostatak koji tužbu čini neurednom, i da u roku od 8 dana dostavi osporeni akt. Tužilac, međutim, nije postupio po nalogu suda, jer nije u određenom roku, a ni do danas dostavio sudu akt koji tužbom pobija. Prema tome, radi se o neuređnoj tužbi jer ista ne sadrži sve podatke propisane u odredbi čl. 27. st. 1. Zakona o upravnim sporovima. Budući da ni tuženi organ, u konkretnom slučaju, nije uz odgovor na tužbu dostavio spis sa osporenim aktom, to je ovaj sud spriječen da zbog navedenog nedostatka odlučuje o tužbi.

Naime, u slučaju kada osporeni upravni akt nije priložen uz tužbu, niti je dostavljen po nalogu suda, bez obzira što je u tužbi naveden broj i datum osporenog akta, prema svatanju ovog suda tužba sadrži takve nedostatke koji sprečavaju rad suda, kada ni tuženi organ uz odgovor na tužbu ne dostavi sudu spis sa osporenim aktom.

Iz navedenih razloga ovaj sud je primjenom odredbe člana 29. stav 2. Zakona o upravnim sporovima odlučio kao u dispozitivu rješenja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 386/91 od 30.5.1991. godine)

121.

Član 9. stav 1. Zakona o eksproprijaciji

Na osnovu naučno – teorijske pretpostavke vještaka da može doći do otkazivanja (kvara) pojedinih dijelova dalekovoda koji prolazi iznad porodičnih stambenih zgrada, kada je dalekovod projektovan i izgrađen u skladu sa propisanim tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodovoda, ne može se izvesti zaključak da je ugrožen život vlasnika zgrada i članova njihovih porodica i da im je zbog toga onemogućeno normalno korištenje tih nepokretnosti, pa iz tih razloga njihovi vlasnici ne mogu tražiti eksproprijaciju istih primjenom člana 9. Zakona o eksproprijaciji.

Iz obrazloženja:

Po ocjeni ovog suda pravilno je tuženi zaključio da je prvostepeni organ iz izvedenih dokaza i utvrđenih činjenica izveo pogrešan zaključak o ispunjenju uslova iz člana 9. Zakona o eksproprijaciji za eksproprijaciju preostalih nekretnina, uključujući i porodičnu stambenu zgradu sa pomoćnim objektima, pa je pravilno odlučio kada je primjenom člana 243. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku poniao tačku III dispozitiva prvostepenog rješenja od 4.8.1990. godine i zahtjev tužitelja za eksproprijaciju preostalih nekretnina odbio. Ovo radi toga što je u prethodnom postupku na neosporan način utvrđeno da je sporni dalekovod projektovan u skladu sa Pravilnikom o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova ("Službeni list SFRJ", br. 51/73 i 11/80), te da su kod projektovanja i izgradnje zadovoljena sva propisana sigurnosna odstojanja kao i mehanička i električna sigurnost kod prelaza preko tužiočevih objekata. Naime, kako se iz spisa vidi predmetni dalekovod prolazi iznad kuće tužitelja na rastojanju od 27 metara, dok je dozvoljena visina rastojanja prema prema citiranom pravilniku daleko manje i iznosi 7 metara. osim toga, iz priloženih zapisnika Komisije za tehnički pregled od 14.8.1989. godine se vidi da je ova komisija dala mišljenje da je sporni dalekovod izveden u skladu sa zakonskim i tehničkim propisima i da se može pustiti pod napon pošto je izgrađen u svemu prema investiciono – tehničkoj dokumentaciji i tehničkim propisima, pa je i predložila da se investitoru izda rješenje o upotrebi objekta, što je i učinjeno rješenjem Republičkog sekretarijata za prostorno uređenje i zaštitu okoline C. broj 03-361-78/89 od 20.10.1989. godine.

Stoji činjenica da je u postupku utvrđivanja postojanja uslova za primjenu člana 9. Zakona o eksproprijaciji po zahtjevu vještaka elektrostručnjaka Z.B. te H.I. dipl. ing. arh., koji su se izjasnili da bi trebalo sve stambene objekte koji se nalaze u dalekovodnom polju porušiti zbog sigurnosti osoba koje u njima žive, jer se radi o objektu koji, ukoliko dođe do otkazivanja nekog od njegovih dijelova, može izazvati ljudske žrtve i materijalnu štetu. Međutim, pribavljeno mišljenje navedenih vještaka se temelji na pretpostavkama, koje ni na koji način nisu učinjene realnim, odnosno izvjesnim, pa se na takvom mišljenju nije mogao izvoditi zaključak kakav je izveo prvostepeni sud.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 56/91 od 14.3.1991. godine)

122.

Član 9. Zakona o eksproprijaciji**Član 59. stav 3. i član 61. stav 3. Zakona o opštem upravnom postupku****Član 96. Zakona o parničnom postupku**

U ime vlasnika ekspropriisanih nepokretnosti članovi njegove porodice ili domaćinstva nisu ovlašteni da u postupku eksproprijacije bez njegovog formalnog punomoćja i izričitog ovlašćenja odustanu od prava na postavljanje zahtjeva za eksproprijaciju preostalog dijela nepokretnosti, radi čega takav zahtjev vlasnik može postaviti u žalbenom postupku.

Iz obrazloženja:

Prema dokazima u spisu prvostepeni organ na čijem utvrđenju se zasniva i osporeni akt, prije donošenja odluke o eksproprijaciji predmetnih nekretnina održao je raspravu na licu mjesta 23.10.1990. godine na kojoj nije bio prisutan tužitelj lično niti je u zapisniku konstatovano da S.S. koji je pristupio na strani eksproprijata predaje punomoć u spis. na toj raspravi S.S. je dao izjavu da ne traži eksproprijaciju preostalih nekretnina primjenom člana 9. Zakona o eksproprijaciji, a upravni organ je propustio da od tužitelja lično zatraži izjašnjenje da li takvu izjavu prihvata kao svoju, što je bilo neophodno s obzirom na sadržaj i smisao odredaba člana 59. stav 3. Zakona o opštem upravnom postupku. Izjava koju je tužiteljev sin dao na pomenutoj raspravi u suštini predstavlja odricanje od prava koje tužitelju kao eksproprijatu pripada po odredbama materijalnog prava, pa se takva izjava ne može podvesti pdo određene radnje koje uz dopuštenje upravnog organa članovi porodice ili domaćinstva mogu izvršiti bez punomoćja stranke odnosno tužitelja. Samim tim neprihvatljiv je stav tužene da tužitelj u žalbi nije mogao postaviti zahtjev za eksproprijaciju preostalih nekretnina zbog čega se osnovano u tužbi ističe da je osporenim aktom povrijeđen zakon na štetu tužitelja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 607/91 od 30.5.1991. godine)

123.

Članovi 1,2,5,6,14. i 15. Zakona o komunalnim taksama**Zakon o igrama na sreću i Lutriji Bosne i Hercegovine**

Obavezu plaćanja komunalnih taksa reguliše svojim odredbama Zakona o komunalnim taksama, a ne Zakon o izgrama na sreću i Lutriji Bosne i Hercegovine, radi čega se nastanak obaveza, takseni obveznik i način plaćanja, procjenjuje po prvom a ne po drugom zakonu.

IZ obrazloženja:

Prema odredbi tarifnog broja 3. tarife komunalnih taksa koje se plaćaju na području opštine B. koja je sastavni dio Odluke o komunalnim taksama ("Službeni glasnik opštine B". broj 4/91), za držanje automata za igre na sreću u ugostiteljskim objektima plaća se komunalna taksa u godišnjem iznosu od 60.000,00 dinara.

Iz zapisnika prvostepenog organa br. 794/91 od 21.5.1991. godine, proizilazi da tužilac u svom ugostiteljskom objektu drži tri automata za igre na sreću, pa je prvostepeni organ pravilno postupio kada je u skladu sa citiranim odredbama opštinske odluke razrezao tužiocu komunalnu taksu za držanje sredstava za izgru za 1991. godinu u iznosu od 180.000,00 dinara. Stoga je i tužena pravilno postupila kada je odbila tužiočevu žalbu izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Navodi tužioca da nije vlasnik automata za igre na sreću i da je trebalo vlasnika tih automata saslušati nisu se mogli prihvatiti.

Naime, prema odredbi člana 5. Zakona o komunalnim taksama ("Službeni list SRBiH", broj 21/77, 35/88 i 26/89) takseni obveznik je lice koje koristi predmet ili usluge za čije korišćenje

je propisano plaćanje komunalne takse, a u konkretnom slučaju tužilac u svom ugostiteljskom objektu drži automate za izgru na sreću pa je takseni obveznik, neovisno od toga da li je vlasnik tih automata. Neosnovani su navodi tužioca da prvostepeni organ nije bio nadležan da vodi postupak za razrez komunalne takse jer je odredbama Zakona o komunalnim taksama propisana nadležnost opštinskih uprava društvenih prihoda da vrše razred komunalne takse. Isto tako ne može se usvojiti ni navod tužioca da je u konkretnom slučaju trebalo primijeniti Zakon o igrama na sreću i Lutrije Bosne i Hercegovine jer obaveza plaćanja komunalnih taksa ne proizilazi iz odredaba tog zakona nego Zakona o komunalnim taksama. Ne stoje ni prigovori tužioca da je opštinska odluka retroaktivno primijenjena budući da se prema odredbama čl. 14. i 15. Zakona o komunalnim taksama komunalna taksa za držanje sredstava za igre plaća u godišnjem iznosu neovisno kada u toku godine nastupe uslovi za plaćanje takse. Ako tužilac smatra da navedena opštinska odluka nije u saglasnosti sa Zakonom o komunalnim taksama i Ustavom Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine može dati inicijativu za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti te odluke pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1473/91 i 1472/91 obje od 24.10.1991. godine)

124.

Članovi 1,2,5,6,14. i 15. Zakona o komunalnim taksama

Nema retroaktivne primjene opštinske odluke o komunalnim taksama u situaciji kada je takvom odlukom propisano da će takseni obveznik platiti taksu za držanje sredstava za igru u cijelom godišnjem iznosu iako su uslovi za plaćanje nastali bilo kada u toku godine za koje se utvrđuje obaveza.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1473/91 i 1472/91 obje od 24.10.1991. godine)

125.

Član 94. stav 1. taka 11. Zakona o porezima građana

Karabin podlijeće obavezi plaćanja poreza na imovinu bez obzira da li se tretira kao trofejno oružje van upotrebe ili vatreno oružje u upotrebi, pa je njegov imalac (vlasnik ili korisnik) dužan da plati taj porez

Iz obrazloženja:

Kako je odredbom tačke 11. stava 1. člana 94. Zakona o porezima građana ("Službeni list SRBiH", br. 39/84, 8/85, 45/86, 14/88 i 20/90) propisano da je obveznik poreza na imovinu vlasnik ili korisnik karabina, a iz spisa predmeta proizilazi da je tužilac vlasnik karabina, pravilno je postupio prvostepeni organ kada je u skladu sa navedenom odredbom kao i odredbama člana 57. Odluke o porezima građana ("Službeni glasnik opštine B.", broj 2/91) tužiocu razrezao porez na imovinu za 1991. godinu u iznosu od 300.00 dinara. Isto tako pravilno je postupila i tužena kada je odbila tužiočevu žalbu izjavljenu protiv prvostepenog rješenja.

Navodi tužioca da ne bi trebao da plaća porez na imovinu pošto se radi o trofejnom oružju i pošto ne posjeduje odgovarajuću municiju nisu se mogli prihvatiti. Naime, ova vrsta poreza plaća se nezavisno od toga da li se radi o trofejnom oružju i da li se isto i upotrebljava.

Kako ni ostalim navodima tužilac ne dovodi u sumnju zakonitosti osporenog akta valjalo je na osnovu člana 42. stav 2. Zakona o upravnim sporovima odlučiti kao u dispozitivu ove presude.

(Presude Vrhovnog suda BiH, U. 1141/91 od 19.9. 1991 i U. 1132/91 od 9.8. 1991. godine)

126.

Član 12. stav 2. i čl. 29. do 37. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Opštinski organ uprave nije nadležan da rješenjem odredi ispražnjenje poslovne prostorije licu koje tu prostoriju drži po osnovu ugovora već ovlašteno lice može tražiti putem nadležnog suda prestanak ugovora o zakupu na osnovu otkaza, zbog isteka ugovorenog vremena zakupa ili odustanka od ugovora, uz predaju ispražnjenih poslovnih prostorija.

Iz obrazloženja:

Iz podataka u spisu, navoda tužioca u tužbi i navoda zainteresirane stranke- vlasnika predmetnih poslovnih prostorija u odgovoru na tužbu proizilazi da tužilac na osnovu ugovora o zakupu predmetnih poslovnih prostorija zaključenog sa vlasnikom, drži u posjedu predmetne prostorije. Radi se dakle o zakupcu koji se uselio u poslovne prostorije na osnovu valjanog pravnog osnova, pa za ispražnjenje prostorija nije nadležan organ uprave. Ovo zbog toga što je odredbom člana 12. stav 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", broj 33/77) propisano da nadležni organ opštine odlučuje o ispražnjenju poslovnih prostorija samo u slučaju ako se radi o licu koje drži poslovnu prostoriju bez ugovora. Kako zainteresirana stranka- vlasnik predmetnih prostorija priznaje da je između nje i tužioca bio zaključen ugovor o zakupu poslovnih prostorija, to se tužilac ne može smatrati licem koje nezakonito koristi stan, pa su organi uprave pogrešno primijenili odredbu člana 12, citiranog zakona kada su zaključili da se radi o upravnoj stvari za čije je odlučivanje nadležan organ uprave. Radi se o sporu koji se odnosi na prestanak ugovora o zakupu, pa je za rješenje ovoga spora nadležan redovan sud (član 29-32. istog zakona).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1131/90 od 8.11. 1990 godine)

127.

Članovi 9, 14,67. stav 2. i član 70. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju

Ako samostalni privrednik koji je obavljao taksi prevoz kao dopunsku djelatnost u skladu sa odredbama zakona o samostalnom privređivanju, ne uskladi obavljanje te djelatnosti sa odredbama Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju, u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona (14. 8. 1990. godine), danom isteka ovog roka prestaje mu važnost ranije datog odobrenja za obavljanje taksi prevoza a time i pravo obavljanja javnog prevoza u drumskom saobraćaju.

Iz obrazloženja:

Zakonom o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", broj 22/90) je propisano da javni prevoz u drumskom saobraćaju mogu vršiti preduzeća i druga pravna lica registrovana za vršenje javnog prevoza i samostalni prevoznik ako mu je izdato odobrenje za vršenje djelatnosti ili ako mu je vršenje javnog prevoza osnovna djelatnost (čl. 9. i 14. navedenog zakona). U vezi s tim je odredbom člana 67. stav 2. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju, propisano da su lica koja u skladu sa odredbama Zakona o samostalnom privređivanju obavljaju taksi prevoz kao dopunsku djelatnost (kao što je tužiočev slučaj), dužna da uskladi obavljanje taksi djelatnosti sa odredbama ovog (novog) zakona u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu istog (navedeni zakon stupio na snagu 14.8. 1990. godine). To praktično znači da je tužilac bio dužan da podnese zahtjev da mu se izda odobrenje za obavljanje taksi djelatnosti kao samostalne djelatnosti. Međutim, to tužilac, kako to proizilazi iz spisa ove upravne stvari, nije učinio iako ga je prvostepeni organ aktom broj 11-345-1691/90 od 21.11. 1990. godine, blagovremeno, upozorio na navedenu obavezu usklađivanja. Zahtijevano usklađivanje ranije datog odobrenja za vršenje taksi djelatnosti kao dopunskog zanimanja tužilac nije izvršio ni u toku postupka donošenja osporenog rješenja (kako to proizilazi iz spisa) pa je tuženi i po mišljenju ovog suda pravilno postupio kada je konačno u upravnom postupku utvrdio prestanak vršenja javnog prevoza u drumskom

saobraćaju i prestanak važnosti ranije datog odobrenja za obavljanje taksi prevoza kao dopunskog zanimanja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 975/91 od 12.9. 1991. godine)

128.

Član 44. stav 1. i član 67. stav 1. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju

Kada se promjenom Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju predvidi da nije dozvoljeno obavljanje taksi prevoza određenim tipom ranije registrovanog putničkog vozila taksi prevoza, imalac takvog vozila po novom zakonu ne može dobiti odobrenje i tu djelatnost obavlja protivzakonito.

Iz obrazloženja:

Iz dokaza koji su provedeni u postupku donošenja osporenog rješenja nesumnjivo proizilazi da je tužilac zatečen u vršenju taksi prevoza putničkim vozilom marke "VW" kombi sa 8+1 sjedišta registarske oznake TR 273-34, a što se ukazuje kao nesporno s obtirom i na tužbene navode. Nesporno se ukazuje i to da za navedeno putničko vozilo tužilac nema odobrenje za vršenje taksi prevoza lica te da je prevoz vršen 13.2. 1991. godine, to jest u vrijeme važenja Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", broj 22/90), kojim je i to odredbom člana 44. stav 1. izričito propisano da se taksi prevoz može vršiti samo putničkim automobilom oblika karoserije "limuzina" sa pet sjedišta (1+4 sjedišta).

To što je tužilac imao odobrenje za vršenje taksi prevoza lica vozilom koje je havarisano, kao i to da je u vrijeme važenja ranijeg zakona registrovao putničko vozilo sa kojim je navedenog dana vršio taksi prevoz, ne utiče na ocjenu zakonitosti osporenog rješenja, jer se nespornim ukazuje da tužilac nema odobrenje za vršenje taksi prevoza za vozilo kojim je vršio prevoz lica na dan 13.2. 1991. godine.

Upravo je odredbom člana 67. navedenog zakona, koju tužilac pominje u tužbi, omogućeno da se vozilom, za koje je izdato odobrenje za vršenje taksi prevoza primjenom propisa donesenih na osnovu ranije važećeg Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju i Zakona o samostalnom privređivanju, nastavi obavljanje te djelatnosti do kraja eksploatacionog vijeka tog vozila. Stoga sama činjenica da je tužilac vozilo "VW"-kombi registarske oznake TR 273-34 registrovao u vrijeme važenja ranijeg zakona nije od značaja, jer za to vozilo tužiocu nije izdato odobrenje za vršenje taksi prevoza lica u drumskom saobraćaju.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 741/91 od 30.5. 1991. godine)

129.

Član 6 stav 2, član 10. stav 1, član 19,21. stav 2. i član 28. Zakona o stambenim odnosima

Za donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana po zahtjevu bračnog druga umrlog nosioca stanarskog prava nije stvarno nadležan redovni sud nego opštinski organ uprave za stambene poslove (stambeni organ).

Iz obrazloženja:

Bračni drug nosioca stanarskog prava u smislu člana 6. stav 2. navedenog zakona smatra se članom porodičnog domaćinstva, kao i sva ostala lica taksativno navedena u ovoj odredbi (zakonska pretpostavka je da trajno žive i stanuju sa nosiocem stanarskog prava), pa se za odlučivanje o pravu bračnog druga, ranijeg nosioca stanarskog prava u odnosu na davaoca stana na korištenje primjenjuje odredba pomenutog člana 6. stav 2. Sa aspekta ove odredbe, bračni drug ranijeg nosioca stanarskog prava u odnosu na davaoca stana na

korištenje, ima položaj člana porodičnog domaćinstva u slučaju smrti nosioca stanarskog prava koje je predviđeno u odredbi člana 21. stav 2. Zakona o stambenim odnosima. Zbog toga je u smislu člana 28. istog zakona u vezi sa članom 21. organ uprave nadležan da donosi rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana i u slučaju kada davalac stana na korištenje neće da zaključi ovaj ugovor sa suprugom ranijeg nosioca stanarskog prava. Odredbu člana 19. Zakona o stambenim odnosima treba posmatrati sa aspekta odnosa nosioca stanarskog prava i ostalih članova porodičnog domaćinstva, dakle bračnog druga i drugih članova domaćinstva, pa prema ovoj odredbi drugi bračni drug (koji nije zaključio pismeni ugovor-nominalni nosilac) u odnosu na ostale članove domaćinstva ima položaj sunosioca stanarskog prava, ali u odnosu na davaoca stana na korištenje ima položaj člana porodičnog domaćinstva (taksativno pobrojanih u članu 6. stav 2.). Zbog toga je zakonodavac smatrao suvišnim da u odredbi člana 28. pored slučaja predviđenog u odredbi člana 21. predviđa i odredbu člana 19. istog zakona.

Prema razlozima prvostepenog akta proizilazilo bi da prvostepeni organ smatra da nije nadležan da donosi rješenje u smislu člana 28. Zakona o stambenim odnosima, zato što, prema shvatanju prvostepenog organa postoji spor o statusu stanarskog prava tužiteljice, pa je za rješenje spora nadležan sud. međutim, o pravu bračnog druga da nastavi daljnje korištenje stana nakon smrti nosioca stanarskog prava odlučuje organ uprave u smislu člana 21. stav 2. istog zakona, dakle, utvrđuje da li je trajno živio i stanovao u stanu sa nosiocem stanarskog prava, pa ni iz ovog razloga prvostepeni organ nije mogao odbiti nadležnost za odlučivanje o zahtjevu tužiteljice. Okolnost da tužiteljica ne posjeduje pismeni ugovor o korištenju stana zaključen između davaoca stana na korištenje i njenog bračnog druga S.M. u konkretnom slučaju se ne može tumačiti tako da S.M. nije bio nosilac stanarskog prava predmetno stana. Ovo zbog toga što iz podataka u spisu proizilazi da je stambeni odnos u pogledu predmetnog stana zasnovan još 1947. godine i trajao sve do njegove smrti 1984. godine. Nadalje, proizilazi da je rješenjem nadležnog organa utvrđena visina stanarine na osnovu bodovanja i S.M. obavezan kao nosilac stanarskog prava da plaća stanarinu. Slijedi dakle, da se radi o odnosu koji nastao u vrijeme važenja saveznog Zakona o stambenim odnosima, kojim se pod određenim uslovima svojstvo nosioca stanarskog prava sticalo i na osnovu usmenog ugovora o ustupanju stana na korištenje. Shodno tome, bračni drug tužiteljice ima se smatrati ranijim nominalnim nosiocem stanarskog prava predmetnog stana, a koju okolnost organi uprave će provjeriti i uvidom u evidenciju kod DP "Sarajevo stan" S.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1094/90 od 27.11.1990. godine)

130.

Član 6. stav 2., član 21. stav 2. i član 28. Zakona o stambenim odnosima

Donošenjem rješenja o dodjeli stana budućem nosiocu stanarskog prava sa svim članovima njegovog porodičnog domaćinstva, na osnovu kojeg je kasnije i zaključio ugovor o korištenju stana, prestaje subjektivni elemenat – namjera nosioca stanarskog prava i članova njegovog porodičnog domaćinstva da i dalje trajno žive i stanuju u istom stanu sa majkom odnosno bakom kao nosiocem stanarskog prava, te su svi dužni da se (i poslije njene smrti) iseles iz tog stana i useles u didijeljeni stan.

Iz obrazloženja:

Uvidom u ugovor o korištenju stana od 7.10.1985. godine utvrđeno je da je ovaj ugovor zaključen na osnovu rješenja o dodjeli od 26.8.1981. godine. Prema tome, ovo rješenje o dodjeli stana T.B. koje je doneseno 26.8.1981. godine i kojim je stan u naselju Ciglane dodijeljen za sve članove porodice T.B. predstavlja akt o dodjeli, jer je na osnovu istog zaključen ugovor o korištenju stana. Ovu okolnost organi uprave nisu imali u vidu, pa su pogrešno zaključili da je rješenje ovog pitanja odlučno što je direktor van procedure o dodjeli stana izmijenio ranije konačno rješenje i rješenjem od 5.9.1985. godine utvrdio da se T.B. dodjeljuje drugi stan samo za suprugu i jedno dijete. Ovo rješenje međutim, nije akt o dodjeli

stana, niti je na osnovu ovog rješenja zaključen ugovor o korištenju stana, pa isto nema pravnog dejstva u smislu da se na osnovu istog može zaključiti da drugi stan nije dodijeljen i za kćerku U. Relevantno je naime, da u postupku dodjele stana i rješavanja stambenog pitanja odlučeno da se stan dodjeljuje za sve članove porodice T.B. Budući, da je rješenje o dodjeli stana doneseno prije smrti nosioca stanarskog prava predmetnog stana to znači, da je u času smrti T.A. (7.9.1982. godine) već bilo riješeno stambeno pitanje cijele porodice T.B. Ovu okolnost je trebalo cijeliti sa aspekta odredbe člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima prema kojoj se pitanje trajnog stanovanja i življenja u istom stanu sa nosiocem stanarskog prava, kao uslov za sticanje svojstva člana porodičnog domaćinstva, procjenjuje prema objektivnom elementu – faktičkom stanovanju i življenju u stanu i prema subjektivnom elementu – postojanju namjere da se u stanu trajno živi i stanuje sa nosiocem stanarskog prava.

Momentom donošenja rješenja o dodjeli stana T.B. riješeno je stambeno pitanje njegove porodice, pa time nastupaju okolnosti prema kojima se dalje korištenje predmetnog stana ima smatrati privremenim korištenjem odnosno korištenjem sa namjerom iseljenja iz istog a radi useljenjau novodobijeni stan. To bi značilo da su T.B., njegova supruga i djeca od tog momenta koristili predmetni stan čekajući useljenje u stan u naselju Ciglane, koi je dovršen tek 1985.- godine. Zbog toga po ocijeni ovog suda, donošenjem navedenog rješenja o dodjeli stana, prestao je postojati jedan od elemenata koji karakteriše trajno stanovanje i življenje u istom stanu sa nosiocem stanarskog prava tj. namjera da se stan koristi trajno sa nosiocem stanarskog prava. Stoga je za pravilno rješenje ove upravne stvari potrebno imati u vidu i ovu okolnost i ocijeniti da li se u momentu smrti nosioca stanarskog prava T.U. može smatrati članom porodičnog domaćinstva u smislu člana 6. stav 2. Zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2151/90 od 14.3.1991. godine)

131.

Član 6. stav 2. član 21. stav 2. i član 28. Zakona o stambenim odnosima

Rješenje doneseno od nenadležnog organa i van zakonske procedure o dodjeli stana, poslije konačnog rješenja o dodjeli stana na osnovu kojeg je zaključen ugovor o korištenju stana, ne proizvodi nikakvo pravno dejstvo i ne može postužiti u upravnom postupku kao dokaz da je stan dodijeljen samo za nosioca stanarskog prava i u njemu navedene članove njegovog porodičnog domaćinstva.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2151/90 od 14.3.1991. godine)

132.

Član 7. stav 2. Zakona o stambenim odnosima

Svaki element koji ulazi u zakonski pojam odgovarajućeg stana mora se posebno utvrditi ali se svi elementi moraju cijeliti u njihovoj međusobnoj uzajamnosti i zavisnosti, pri čemu pojedini mogu doći do većeg ili manjeg izražaja, da bi se takvom ocjenom došlo do zaključka da je odgovarajući stan onaj koji prema svim elementima bitno ne pogoršava uslove stanovanja nosioca stanarskog prava.

Iz obrazloženja:

S obzirom na karakteristike ponuđenog stana u eksproprisanj baraci, organi uprave su pravilno zaključili da je ponuđeni stan odgovarajući stanu koji je tužilac koristio u eksproprisanj baraci. Po ocjeni suda ponuđeni stan se smatra odgovarajućim i kada bi se uvačila okolnost da tužilac, pored dvosobnog stana koji mu je dodijeljen na korišćenje, dugi niz godina koristi još jednu sobu u baraci, koju je osposobio za stnaovanje, te da koristi površinu od 70 m2. naime, kod ocjene i utvrđenja da li se jedan stan smatra odgovarajućim uzimaju se u obzir elementi koji određuju uslove stanovanja, a koji su navedeni u članu 7.

stav 2. zakona o stambenim odnosima, a to su veličina, udobnost i mjesto na kome se nalazi, kao i visina stanarine. nakon ocjene svih ovih elemenata pojedinačno koji mogu doći do izražaja u različitoj mjeri, izvodi se zaključak da li bi preseljenjem nosioca stanarskog prava u ponuđeni stan, njegovi uslovi stanovanja bili bitno pogoršani u odnosu na uslove stanovanja kakve je imao u ranijem stanu. U konkretnom slučaju i kada bi se uzelo da je tužilac u eksproprisanom stambenom objektu koristio stan veće površine (70 m²) nego što iznosi površina ponuđenog stana (56 m²), te taj element i došao do manjeg izražaja, polazeći od toga da se moraju imati u vidu i drugi elementi iz člana 7. stav 2. navedenog zakona, prije svega kvalitet ponuđenog stana, njegova opremljenost, udobnost i drugo što određuje uslove stanovanja, a ove karakteristike su neuporedivo bolji u ponuđenom stanju, pa kada se svi ovi elementi procijene pojedinačno i u međusobnoj vezi, sud smatra da useljenjem tužioca u ponuđeni stan njegovi uslovi stanovanja u odnosu na ranji stan, ne samo da neće pogoršati, a pogotovo ne bitno, nego da će se znatno poboljšati.

(Presuda Vrhovnog suda BiH. U. 544/91 od 12.6.1991. godine)

133.

Član 13. Zakona o stambenim odnosima

Nosilac stanarskog prava je u obavezi da se zajedno sa članovima svog porodičnog domaćinstva iseli iz stana kada stekne u svojinu porodičnu stambenu zgradu koja nije dovršeni građevinski objekat ali koja je prema stepenu izgrađenosti faktički podobna za stanovanje, a izgrađeni dio zgrade (stan) odgovara njegovim potrebama i potrebama članova njegovog porodičnog domaćinstva koji su to svojstvo imati u momentu preseljenja.

IZ obrazloženja:

U postupku donošenja osporenog rješenja na osnovu provedenih dokaza organi uprave su izveli zaključak da nisu ispunjeni svi uslovi predviđeni odredbama člana 13. Zakona o stambenim odnosima da se naloži iseljenje Š.S. nosiocu stanarskog prava iz predmetnog stana. Ovo iz razloga što organi uprave nalaze da porodična stambena zgrada koju je sagradio Š.S. u istom mjestu (u Z. Ul. Klopački put broj 105) nije osposobljena za stanovanje, to jest da nije potpuno dovršena, odnosno da dovršeni dvosobni stan u potkrovlju ne zadovoljava potrebe Š.S. i članove njegove porodice, koja kako navodi tuženi u osporenom rješenju čini šest članova.

Iz podataka u spisu proizilazi kao nesporno da je stan iz kojeg se traži iseljenje Š.S. jednosoban, ali organi uprave nisu utvrdili tačno ko je sa Š.S. stanovao i koristio isti, odnosno ko je sve sačinjavao porodično domaćinstvo istog u času njegovog preseljenja u novosagrađenu stambenu zgradu, jer se okolnost da li izgrađeni i osposobljeni za stanovanje dio te zgrade odgovara potrebama članova porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava cijeni s obzirom na potrebe članova domaćinstva koji su to bili u času preseljenja. Isto tako nije sa dovoljno pažnje ocijenjen ni nalaz i mišljenje vještaka koji se nalazi u spisu. U istom se navodi da je u dovršeni stan u potkrovlju porodične stambene zgrade uselio Š.S. (nije utvrđeno sa koliko članova domaćinstva) a da se u predmetnom stanu nalazi sin Š.S. sa suprugom i malodobnim djetetom. Ove odlučne okolnosti organi uprave uopšte ne cijene već cijene drugi dio nalaza i mišljenja da ostali dio zgrade nije dovršen (dva trosobna strana nisu dovršena), a ta nedovršenost se sastoji u nepriključenom grijanju na gradski vodovod i neizolovane vodovodne cijevi, iako bi proizilazilo da za to ne postoje bilo kakve smetnje. kako je za pravilnu primjenu odredbe člana 13. Zakona o stambenim odnosima bitno da su nosilac stanarskog prava ili maloljetni članovi njegovog porodičnog domaćinstva stekli u svojini porodičnu stambenu zgradu ili stan u istom mjestu koji odgovara potrebama nosioca stanarskog prava i potrebama članova njegovog porodičnog domaćinstva, to je u konkretnom slučaju, s obzirom na to da nije sporno da je Š.S. nosilac stanarskog prava izgradio porodičnu stambenu zgradu u istom mjestu, potrebno utvrditi i ocijeniti da li postoji mogućnost faktičkog korištenja iste (u nalazu vještaka se tvrdi da je Š.S. preselio u dvosoban stan u

potkrovlju zgrade) i da li stambene prostorije (dovršene) odgovaraju potrebama nosioca stanarskog prava i članova njegovog porodičnog domaćinstva i to onih članova za koje se utvrdi da su činili porodično domaćinstvo u predmetnom stanu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 2141/90 od 26.2.1991. godine)

134.

Član 32. stav 3. i član 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima

Sve dok nosiocu stanarskog prava ne zatraže na zakonom propisan način pismenu saglasnost za zamjenu stana od davaoca stanova, u odnosu na njih ne može početi da teče rok iz člana 33. stav 4. zakona o stambenim odnosima, niti nastupiti zakonska pretpostavka da su dali saglasnost za zamjenu stana.

Iz obrazloženja:

Organi uprave nisu utvrđivali da li je saglasnost za zamjenu stanova tražena na način propisan u odredbi člana 32. stav 3. Zakona o stambenim odnosima, iako se radi o činjenici koja je odlučna za rješenje ove upravne stvari. na to je posebno ukazao tužilac u žalbi izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja. Ovo stoga što tek od dana kada je nosilac stanarskog prava tražio od davaoca stana na korištenje saglasnost za zamjenu stana podnošenjem ugovora o zamjeni stana počinje teći rok od 60 dana u kojem davalac stana na korištenje može da odbije traženu saglasnost ili obavijesti nosioca stanarskog prava da će mu u roku od 6 mjeseci dati na korištenje stan koji odgovara stanu u koji se putem zamjene želi useliti, pa samo protekom tako računatog roka nastupaju pravne posljedice iz člana 33. stav 4. Zakona o stambenim odnosima. U spisima predmeta postoji pismeni zahtjev S.S. za korištenje, ali se u spisima ne nalazi ugovor o zamjeni stana, pa se ne zna je li zaključen i kakav je njegov sadržaj, a podnošenjem pak, samo zahtjeva za davanje saglasnosti za zamjenu stana, a ne i ugovora o zamjeni (a to je u ovom slučaju sporno), ne smatra se traženjem saglasnosti za zamjenu u smislu važećih propisa pomenutog zakona, pa davalac nie ni dužan postupiti na način propisan u toj odredbi, niti se zbog propuštanja da to učini, može smatrati da je davalac stana dao saglasnost. Sve ovog treba istaći imajući u vidu da je riječ os tanu površine 53 m2 koi se želi zamijeniti za drugi stan – garsonjeru koja ima samo 14 m2, a u vezi sa prigovorom tužioca da je on u mogućnosti da ponudi S.S. drugi stan, a ona koji je predmet ovog upravnog spora da zadrži za sebe i dodijeli licima kojima po redoslijedu prvenstva pripada da dobiju stan i time riješe svoje stambeno pitanje kao radnici davaoca stana na koritšenje. Prema tome, u psotupku je na propisan način trebalo provjeriti i na siguran način utvrditi sve sporne relevantne činjenice da bi se došlo do zaključka da li su ispunjeni za predmetnu zamjenu svi uslovi iz odredbe člana 33. stav 4. zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 828/91 od 27.6.1991. godine)

135.

Članovi 32, 33. i 56. Zakona o stambenim odnosima

Da bi vlasnik stana mogao ponuditi društveni stan u kojem stanuje nosiocu stanarskog prava u zamjenu za vlastiti stan i realizovati takozvanu obaveznu zamjenu stanova u smislu člana 56. Zakona o stambenim odnosima mora prethodno za to dobiti saglasnost (pristanak) davaoca stana na korištenje pošto takvu saglasnost ne može izdejstvovati u postupku sporazumne zamjene stana (član 33. zakona o stambenim odnosima) pred stambenim organom protiv volje davaoca stana.

Iz obrazloženja:

Zakonom o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH" broj 14/84), u odredbi člana 33. propisano je, da organ uprave donosi rješenje koje zamjenjuje saglasnost za zamjenu stanova samo u slučaju ako davalac stana na korištenje odbije neopravdano davanje saglasnosti za

zamjenu stanova koja zamjena se zasniva na osnovu zaključenog pismenog ugovora o zamjeni stanova između nosioca stanarskog prava. Citiranim zakonom o stambenim odnosima nije propisano da organ uprave donosi rješenje koje zamjenjuje saglasnost davaoca stana na korištenje za zamjenu stanova u slučaju kada vlasnik stana u smislu člana 56. Zakona o stambenim odnosima ponudi nosiocu stanarskog prava odgovarajući stan odnosno stan koji odgovara stvarnim potrebama nosioca stanarskog prava. U ovakvim okolnostima ne radi se o zamjeni stanova u smislu člana 33. zakona o stambenim odnosima, nego se radi o ostvarivanju prava vlasnika stana na useljenje u vlastiti stan, ako su ispunjeni uslovi predviđeni u odredbi člana 56. Zakona o stambenim odnosima.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 694/91 od 276.1991. godine)

136.

Član 6. stav 1. tačka a i član 7. st 1. i 3. Zakona o uzurpacijama

Za utvrđivanje i odlučivanje o kulturi uzurpiranog zemljišta odlučno je stanje u vrijeme raspravljanja i odlučivanja o uzurpaciji, pri čemu je bez pravnog značaja (irelevantno) ako se radi o šumi, da li je u pitanju samonikla šuma ili šuma zasađena i odgajana od strane uzurpanta.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju prvostepeni organ uprave je nakon ocjene provedenih dokaza, pravilno utvrdio da su tužitelji uzurpirali zemljište u društvenom vlasništvu, po kulturi šuma, koje se nakon povlačenja granične linije između šumskog i poljoprivrednog zemljišta našlo u šumskom kompleksu.

Kod ovakvog stanja stvari pravilno je prvostepeni organ uprave zaključio da se predmetno zemljište ne može priznati uzurpantima u vlasništvo, jer za priznanje prava vlasništva stoje smetnje iz člana 6. stav 1. tačka a. i člana 7. stav 3. Zakona o uzurpacijama ("Službeni list SRBiH", broj 6/78).

Bez uticaja su na pravilnost prvostepenog i drugostepenog rješenja navodi tužbe da predmetno zemljište nije ranije bilo po kulturi šuma, već da su tužitelji zasadili šumu i istu odgajali, jer za utvrđivanje da li određeno zemljište ima status zemljišta pod šumom, odnosno za utvrđivanje kulture zemljišta, odlučno je stanje koje je postojalo u vrijeme rješavanja sporne uzurpacije, a iz spisa se vidi da je u to vrijeme sporno zemljište bilo po kulturi šuma, pri čemu nije bitno da li je u pitanju samonikla šuma ili je ova šuma zasađena i odgojena od strane uzurpanta.

Iz kopije katastarskog plana vidi se da je sporno zemljište dio velike parcele po kulturi šuma bivšeg državnog erara, iz čega proizilazi da je u društvenom vlasništvu, pa se stoga ukazuje neosnovanim navodi tužbe da je predmetno zemljište vlasništvo tužitelja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 349/91 od 16.5.1991. godine)

137.

Član 7. stav 4. i čla. 17. stav 6. Zakona o uzurpacijama

U odluci o utvrđivanju granične linije između šuma i šumskog zemljišta i poljoprivrednog zemljišta, skupština opšte mora navesti sva zemljišta koja se utvrđuju kao manja izolovana zemljišta pod šumom ako o tome prihvati mišljenje komisije, a ukoliko ne prihvati mišljenje komisije neće ih posebno navoditi u odluci, niti o tome donositi posebne odluke već će takva zemljišta dijeliti pravnu sudbinu zemljišta u šumskom kompleksu.

Iz obrazloženja:

Po odredbi člana 7. stav 4. zakona o uzurpacijama ("Službeni list SRBiH", br. 6/78) na uzurpiranom zemljištu pod šumom koje je dio posjeda zemljoradničkog domaćinstva, a nije obuhvaćeno povlačenjem granične linije u šumski kompleks, može se priznati pravo svojine samo ako skupština opštine odluči da predstavlja manje izolovano zemljište pod šumom.

Kod ovakvog stanja stvari prvostepeni upravni organ je zbog postojanja smetnji iz člana 6. stav 1. tačke a, Zakona o uzurpacijama pravilno postupio kada rješenjem od 12.12.1990. godine nije priznao tužitelju pravo svojine na uzurpiranom zemljištu pod šumom, koje se ne nalazi u šumskom kompleksu, ali za koje SOM u svojoj Odluci broj 01-023-74/84 od 20.5. i 8.6.1984. godine nie odlučila da predstavlja manje izolovano zemljište pod šumom. Stoga je i tuženi pravilno primijenio odredbu člana 240. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku kada je odbio žalbu tužitelja kao neosnovanu.

Nije osnovan prigovor da je SOM morala donijeti odluku da li sporno zemljište pod šumom, koje je nakon povlačenja granične linije ostalo u poljoprivrednom kompleksu, predstavlja manje izolovano zemljište pod šumom ili ne. Skupština opštine je samo ovlaštena da svojom odlukom utvrđuje koja uzurpirana zemljišta pod šumom predstavlja manje izolovano zemljište, pa ako nađe da takvih zemljišta nema o tome se neće ni izjašnjavati u svojoj odluci, kakav je slučaj u ovom predmetu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 972/91 od 18.7.1991. godine)

138.

Članovi 34. do 36. zakona o uzurpacijama

Član 159. Zakona o opštem upravnom postupku

Predratni katastarski planovi u kojima je sporna šuma obilježena odgovarajućim znacima (zelenom bojom) kao državna svojina, imaju veću dokaznu vrijednost o pitanju svojine na toj šumi u postupku rješavanja uzurpacije od iskaza svjedoka koji se o istom pitanju izjašnjavaju po sjećanju o događajima i okolnostima nastalim prije više od pedeset godina.

Iz obrazloženja:

Neosnovano se u tužbi ističe da nalaz vještaka ne predstavlja pouzdan osnov za donošenje osporenog rješenja, jer je vještak svoj nalaz dao na osnovu sačuvanih predratnih i katastarskih podataka sadržanih u planu broj 31-XIX-16-d/3 iz kojih je vidljivo da sporna šuma predstavlja dio velike parcele kč. 1963/1 koja se prostire na više katastarskih listova na kojima je odgovarajućim znacima (zelenom bojom) označena kao državna svojina. Utvrđenje da sporna parcela predstavlja dio naprije navedene velike parcele u državnoj svojini tužitelj nije osporio. Kod ovako datog nalaza vještaka paušalnim se ukazuje prigovor tužitelja da u postupku nije utvrđeno vlasničko svojstvo spornog zemljišta. Što se tiče prigovora koji se odnose na saslušanje svjedoka u pravcu utvrđivanja vlasništva na spornom zemljištu potrebno je ukazati da pismeni podaci o spornoj šumi imaju jaču dokaznu snagu od iskaza svjedoka koji se o događajima i okolnostima nastalim prije više od pedeset godina izjašnjavaju po sjećanju.

Kod takvog stanja stvari, uzimajući u obzir izjavu tužitelja da je predmetnu šumu kupio 1957. godine, te utvrđenje nadležnog organa da ni prednik tužitelja nije bio evidentiran kao posjednik spornih nekretnina, sud je našao da su neosnovani prigovori iz tužbe o povredi zakona na štetu tužitelja, pa je primjenom člana 42. stav 2. zakona o upravnim sporovima, tužbu valjalo odbiti.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 593/91 od 16.5.1991. godine)

139.

Član 10. stav 1. tačka 4. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti

Član 39. Zakona o samostalnom privređivanju

Prema načelu da specijalni zakon isključuje primjenu opšteg zakona, u konkurenciji primjene republičkih zakona, zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni list SRBiH", broj 38/90), članom 10. stav 1. tačka 4. kao specijalni zakon, isključuje primjenu člana 39. Zakona o samostalnom privređivanju ("Službeni list SRBiH, broj 26/89), kao opšteg zakona, i time onemogućava zdravstvenim radnicima obavljanje privatne prakse u oblasti zdravstvene djelatnosti sve dok se nalaze u radnom odnosu.

Iz obrazloženja:

Tužilac se prvostepenom upravnom organu obratio sa zahtjevom od 13.2.1991. godine, za izdavanje odobrenja za obavljanje samostalne djelatnosti u kojoj bi pružio usluge za opšte i specijalističke oblasti ginekologije i akušerstva od po 4. časa dnevno.

Imajući u vidu izneseni zahtjev te odredbu člana 10. zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni list SRBiH", broj 38/90) kojim su izmijenjeni raniji članovi od 178. do 187. iz ranijeg zakona i umjesto njih propisano poglavlje "VII – Obavljanje privatne prakse"- član 178., prvostepeni organ je pravilno postupio kad je navedeni zahtjev odbio, kao i tuženi kada je odbijanjem tužiočeve žalbe konačno u upravnom postupku odbio tužiočev zahtjev za izdavanje odobrenja za obavljanje privatne prakse u navedenoj oblasti kao dokupnsko zanimanje. Naime, navedeni zakon je u odnosu na Zakon o samostalnom privređivanju specijalni zakon pa se u slučajevima kakav je konkretni ima primjeniti taj specijalni, a ne Zakon o samostalnom privređivanju, kao generalni zakon kojim su propisani uslovi za sva samostalna zanimanja. O tome se izjasnio i tuženi u obrazloženju osporenog rješenja, odgovarajući na tužiočeve žalbene navode. U vezi s tim, odgovorom valja istaći i to da se izraz dopunsko zanimanje ne može tumačiti na način kako to tužilac ističe u tužbi, jer je očigledno da je tužiočevo zanimanje ono koim se bavi u organizaciji u kojoj se nalazi u radnom odnosu, a što proizilazi i iz dokaza koje je priložio uz svoj zahtjev. Stoga se njegovom zahtjevu za obavljanje samostalne djelatnosti ne može udovoljiti sve dok se ne nalazi u radnom odnosu bez obzira da li bi mu to bilo stalno ili dopunsko zanimanje.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, U. 1049/91 od 12.9.1991., godine)

ABECEDNI STVARNI REGISTAR

KRIVIČNO PRAVO I PRIVREDNI PRESTUP

Alkoholiziranost i bezbjedna vožnja 7-a
 Djelo malog značaja 1
 Dozvola za rad rotacionog stroja 20
 Isplata dnevnice iz dnevnog pazara 16
 istek mandata sudiji 13
 Izostavljanje dijela izreke presude 6-a
 Nužna odbrana 2
 Očigledna nesposobnost za bezbjednu vožnju 6
 Odbrana okrivljenog kao dokaz 14
 Odgovornost direktora za privredni prestup 21
 Odluka o pritvoru u istrazi 10
 Povreda prava odbrane na pretresu 7
 pravo na povraćaj u predašnje stanje 9
 Produženi privredni prestup 17
 Provjera da li postoji pravno lice 15

Rok za dostavljanje naloga za naplatu 19
 Rok za naplatu robe 18
 Sankcije prema starijim maloljetniku 5
 Sankcije prema mlađem punoljetnom licu 5a
 Ublažavanje kazne 3
 Uračunavanje prekršajne kazne 4
 Umišljaj 8

GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Advokatska tarifa
 -primjena kod odmjeravanja troškova zastupanja 96
 odmjeravanje troškova kada stranku zastupa advokat iz druge republike 97

Akceptni nalog

- privremena mjera zabrane isplate 114

Bitna povreda odredaba parničnog postupka

- ne postoji ako je sudska odluka neblagovremeno izrađena 106

Bitna zabluda

- ne postoji na strani prodavca zbog suvlasništva na prodatoj nekretnini 34

Brak

- nije zajednička imovina bračnih drugova pripadak porodične stambene zgrade u svojini jedno od njih 76
- nisu zajednička imovina bračnih drugova stvari stečene iz naknade neimovinske štete dosuđene jednog od njih 77

*Devize – vidi strana valuta**Docnja*

- povjerilačka, u slučaju plaćanja mjenicom 38

Dokazivanje

- osporavanje priznate činjenice u žalbi 107

*Dosjelost – vidi održaj**Dug*

- otpust zatezne procesne kamate 63

Eksproprijacija

- blagovremeno plaćane naknada 22

Garancija

- pravo na zamjenu kupljene stvari 45

Građenje

- dogranja pripada vlasniku zgrade 24

Javni oglas

- o prodaji nekretnina nije ponuda za zaključenje ugovora 32

*Kompenzacija – vidi prijeboj**Konfiskacija*

- sticanje izuzetih nekretnina održajem 27

Likvidacija

- privremena mjera zabrane raspolaganja 116

Lizing

- naknada za upotrebu stvari u slučaju raskida ugovora 46

Materijalni nedostaci

- zahtjev za zamjenu stvari po rotek u roka za reklamaciju 44

Mirovanje postupka

- nastupa i kada stranka predloži održavanje rasprave u njenoj odsutnosti 101
- žalba na rješenje kao prijedlog za nastavak postupka 102

Mjenica

- zatezna kamata na stečeno bez osnova 66

Mjesna nadležnost

- odlučivanje o prigovoru mjesne nenadležnosti 88
- u slučaju tužbe z aispunjenje ugovora predajom nepokretnosti 89
- delegacija drugog suda 90
- prorogaciona klauzula u tovanom listu 91
- za izdavanje privremene mjere 113

Nadležnost

- redovni sud odlučuje o iseljenju članova porodičnog domaćinstva iz namjenskog stana 81
- redovni sud nije nadležan da ispituje odluku o lišenju sveštenskog čina 82
- sud nije nadležan da ispravlja greške u katastarskom operatu 83
- parnični sud nije nadležan da odlučuje o deblokaci računa poslovne banke izvršenog po nalogu NBJ u postupku kontrole 84
- kod naplate carina od garanta 85
- za spor o ništavosti upisa u sudski registar 86

Naknada štete

- zastara ako je šteta nastala neispunjenjem ugovora o preuzimanju ispunjenja 41
- kod naplate poreskog duga 53
- odgovornost roditelja ako je mlđb. sin vozio traktor 54
- prouzrokovanje opasnom djelatnošću uz učešće trećeg lica 55
- kada je isključena odgovornost elektrodistributivnog preduzeća 56

- kada je isključena odgovornost vlasnika motornog vozila 57
- nepažnja kod nepostupanja po pravilima struke 58
- podijeljena odgovornost vozača i SIZ-a za puteve 59
- odgovornost društveno – političke zajednice za štetu prouzrokovanu savlađivanjem otpora naoružanog lica 60
- vraćanje stvari oduzetih u prekršajnom postupku ili naknada štete 61
- i regresna obaveza stranog osiguravača 65

Nasljeđivanje

- prekluzija zahtjeva za predaju zaostavštine 80

Nužni prolaz

- kroz zatvoreno kućno dvorište 30

Obavezno osiguranje od odgovornosti

- visina naknade štete po jugoslovenskom pravi i regresna obaveza stranog osiguravača 65

Održaj

- kod zakonitog posjeda 25
- posjed na osnovu ništavog ugovora 27
- nekretnina izuzetih ispod konfiskacije 25
- ne stiče pravo služnosti viciozni posjednik 29

Odgovornost za štetu

- roditelja čiji je mlđb. sin vozio traktor
- prouzrokovanje opasnom djelatnošću uz učešće trećeg lica 55
- isključenje elektrodistributivnog preduzeća 56
- kada je isključena odgovornost vlasnika motornog vozila 57
- društveno – političke zajednice ako je šteta prouzrokovana savlađivanjem otpora naoružanog lica 60

Osiguranje

- otkaz dugoročnog ugovora 64

Oktaz

- ugovora o dugoročnom osiguranju 64

Otpust duga

- procesne zatezne kamate 63

Parnična sposobnost

- nema sud za prekršaje 92

- nema Savezna uprava carina 93
- zastajanje sa postupkom u slučaju sumnje 94

Parnični troškovi

- odmjeravanje kod zastupanja po advokatu 96
- kod zastupanja stranke iz druge republike 97

Podijeljena odgovornost

- kod nehatnog postupaka stručnjaka i nestručnjaka 58
- vozača i SIZ-a za puteve 59

Ponavljanje postupka

- prijedlog se ne može preinačiti isticanjem novog razloga po proteku prekluzivnog roka 110

Ponuda

- oglas o prodaji nekretnina nije ponuda za zaključenje ugovora 32

Porodična zajednica

- sticanje imovine 23

Poslovna prostorija

- aktivna legitimacija za prestanak ugovora o zakupu 47

Povjerilačka docnja

- u slučaju plaćanja mjenicom kao sredstvom obezbjeđenja 38

Pravo preče kupnje

- pravo svojine se ne može ograničiti uknjižbom obaveze plaćanja cijene 28

Pravo vlasništva

- sticanje u porodičnoj zajednici 23
- ne može se ograničiti uknjižbom obaveze plaćanja cijene kod realizacije prava preče kupovine 28

Pravo služnosti

- ne može steći viciozni posjednik održajem 29

Predugovor

- nije samo zbog toga što nedostaje kauzula intabulandi 33

Presuda

- sud ne kompenzira zahtjev tužbe i protivtužbe u izreci 100

-rok za žalbu ako je uputa nepotpuna 105

Presuda na osnovu priznanja

-kada dužnik djelimično ospori rješenje o izvršenju doneseno na osnovu vjerodostojne isprave 103

Presuda zbog izostanka

-uslovi za donošenje 104

Prijeboj

-tražbina iz ugovora o komisijonu 39
-ne vrši se u presudi po tužbi i protivtužbi 79

Privredni spor

-nove činjenice i dokazi u žalbi 111

Privremena mjera

-u parnici za utvrđivanje obaveze iz garancije za naplatu carine 85
-mjesna nadležnost 113
-zabrana isplate akceptnog naloga 114
-zabrana prodaje određene stvari ako predstoji likvidacija 116

Procesna kamata

-od kada teče 62
-otput duga 63

Promet nepokretnosti

-oglas o prodaji nekretnina nije ponuda za zaključenje ugovora 32
-punovažan je i ugovor bez klauzule intabulandi 33
-nedostaje forma kada su ugovor potpisali svjedoci koji nisu prisustvovali zaključenju 35

Prorogacija

-klauzula u tovarnom listu 91

protivtužba

-nema kompenzacije u presudi sa zahtjevom tužbe 100

Raskid ugovora

-primjerenost naknadnog roka za ispunjenje obaveze 37

Redovna likvidacija

-utvrđivanje postojanja osporednog potraživanja 115

Restitucija

-primljenog novca kod ništavog ugovora 36

Revalorizacija

- ostaje i poslije prestanka obaveze ako je ranije ugovorena 43

Revizija

-nije dozvoljena protiv rješenja o ispravci presude 109

Rješenje o izvršenju

-postupak po prigovoru na rješenje doneseno na osnovu vjerodostojne isprave 112

Rok

-naknadni, za ispunjenje obaveze 37

Služba društvenog knjigovodstva

-ne snosi troškove distribucije gotovog novca iznad blagajničkog maksimuma 31

Služnost

-ne može stećiviciozni posjednik održajem 29

Stan

-samački smještaj 67
-kada se smatra da je namjenski 68
-ovlaštenik zahtijeva za utvrđenje ništavosti ugovora o korištenju stana 69
-utvrđenje nosioca stanarskog prava nakon razvoda braka 70
-ko je ovlašten da traži iseljenje bespravno useljenog lica 71
-sticanje statusa nosioca stanarskog prava protekom vremena 72
-otkaz ugovora o korištenju stana zbog definitivnog preseljenja u drugo mjesto 73
-ovlaštenje za iseljenje lica koje kao podstanar koristi cijeli stan 74
-pravo useljenja vlasnika u ispražnjeni dio stana 75
-zahtjev za predaju u posjed - pasivna legitimacija 99

Sticanje bez osnova

-kod prejudicirane mjenice -tok i stopa zatezne kamate 66

Strana valuta

-konverzija po zakonu 42

Stvarna nadležnost

-redovnog suda u sporu između preduzeća
87

Sudski registar

-nadležnost za spor o ništavosti upisa 86

Štedni ulog

-promjenjiva kamatna stopa 52

Tovarni list

-obaveza plaćana naznačene cijene
prevoza 50

-nepunovažna prorogaciona klauzula 91

Trgovački zastupnik

-pravo na proviziju 51

Tužba

-na utvrđenje – pravni interes 98

-radi utvrđenja svojstva davaoca stana na
korišćenje 99

-nema kompenzacije u presudi sa
zahtjevom protivtužbe 100

-za utvrđivanje postojanja osporedno
potraživanja u postupku likvidacije 115

Tužba na utvrđenje

-pravni interes u odnosu na SIZ stanovanja
98

Ugovor

-restitucija primljenog novca kod ništavog
ugovora 36

-primjerenost naknadnog roka za
ispunjenje obaveze 37

Ugovor o doživotnom idržavanju

-može se i neformalno raskinuti 79

Ugovor o građenju

-produženje roka zbog naknadnih radova
49

Ugovor o komisyonu

-mogućnost prijeboja 39

-zastara potraživanja 40

Ugovor o korištenju stana

-ko je ovlašten da zahtijeva utvrđenje
ništavosti 69

-otkaz zbog definitivnog preseljenja u
drugo mjesto 73

Ugovor o lizingu

-naknada za upotrebu stvari u slučaju
raskida ugovora 46

ugovor osiguranju

-raskid dugoročnog osiguranja 64

Ugovor o preuzimanju ispunjenja

-tok i rok zastare potraživanja naknade
štete zbog neispunjenja ugovora 41

Ugovor o prevozu u drumskom saobraćaju

-obaveza plaćanja cijene iz tovarnog lista
50

Ugovor o prodaji

-nema karakter predugovora i pored
odredbe da će stranke zaključiti poseban
ugovor za prenos u zemljišnim knjigama
33

-poništenje zbog zablude o suvlasništvu
34

-kod prometa nepokretnosti nedostaje
forma ako svjedoci nisu prisustvovali
zaključenju 35

-ugovaranje revalorizacije 43

-zahtjev za zamjenu stvari po proteku roka
za reklamaciju materijalnih nedostataka 44

-pravo na zamjenu kupljene stvari u roku
garantnog roka 45

Ugovor o zakupu poslovne prostorije

-aktivna legitimacija zakupodavca 47

Ugovor o zastupanju

-pravo na proviziju 51

Upravno – računski spor

-uslov za odbacivanje žalbe na
prvostepeno rješenje inspeksijskog organa
SDK 117

Vanbračna zajednica

-dopušten je sporazum o sticanju za
jednog od partnera 78

Zajednička bračna imovina

-ne predstavljaju pripaci porodične
stambene zgrade u svojini jednog od
bračnih drugova 76

-nisu stvari nabavljene iz naknade
neimovisne štete jednog od bračnih
drugova 77

Zastarjelost potraživanja

-kod ugovora o komisyonu

-naknada štete zbog neispunjenja ugovora
o preuzimanju ispunjenja 41

Zdravstvena zaštita

-obaveza plaćanja cijene liječenja 48

Zatezna kamata

-od kada teče procesna 62
 -otput duga procesne kamate 63
 -na stečeno bez osnova kod prejudicirane mjenice 66

Žalba

-izjavljena nadležnom sudu 95
 -rok ako je uputa nepotpuna 105
 -osporavanje priznate činjenice u žalbi 107
 -restitutio in peius 108
 -nove činjenice i dokazi
 -na prvostepeno rješenje organa SDK 117

UPRAVNO PRAVO*Eksproprijacija*

-pravo vlasnika zgrada da traže eksproprijaciju zgrade zbog prolaska dalekovoda iznad zgrada 121
 -kada članovi porodice ili domaćinstva ekspropriisanih nepokretnosti mogu u ime vlasnika da odustanu od zahtjeva za eksproprijaciju preostalog dijela nepokretnosti 122

Komunalne takse

-kojim zakonom se reguliše obaveza plaćanja komunalnih taksa 123
 -retroaktivna primjena opštinske odluke o komunalnim taksama 124

Porezi građana

-obavezna plaćanja poreza na imovinu za karabin 125

Poslovne prostorije

-nadležnost suda za ispražnjenje poslovnih prostorija koje zakupac drži po osnovu ugovora o zakupu 126

Samostalno privređivanje

-obaveza usklađivanja djelatnosti taksiste kao samostalnog privrednika sa odredbama Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju, prestanku ranije datog odobrenja za taksi prevoz i prava obavljanja javnog prevoza 127
 -pravni značaj registracije putničkog vozila i odobrenja za obavljanje djelatnosti taksi prevoza 128

Stambeni odnosi

-nadležnost organa uprave za donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana po zahtjevu bračnog druga urmlog nosioca stanarskog prava 129

-po dobijanju rješenja o dodjeli stana budući nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva više ne žive i stanuju trajno u istom stanu sa ranijim nosiocem stanarskog prava te su dužni da se isele iz tog stana i usele u dodijeljeni stan 130

-rješenje o dodjeli stana doneseno od nenadležnog organa i van zakonske procedure nema pravno dejstvo 131

-zakonski pojam odgovarajućeg stana 132

-iseljenje nosioca stanarskog prava i članova njegovog porodičnog domaćinstva iz stana zbog sticanja u svojinu porodične stambene zgrade 133

-traženje pismene saglasnosti za zamjenu stanova i nastupanje zakonske pretpostavke po proteku zakonskog roka da je ta saglasnost data 134

-obavezna i sporazumna zamjena stanova, te prethodni uslov za obaveznu zamjenu 135

Uzurpacije

-kultura uzurpiranog zemljišta i njen pravni značaj 136

-kada postoji obaveza da se u odluci o utvrđivanju granične linije navedu manja izolovana zemljišta pod šumom 137

-dokazna vrijednost predratnih katastarskih planova i iskaza svjedoka 138

Upravni postupak

-novi dokazi i nove činjenice za obnovu upravnog postupka 118

-odobrenje za izvođenje građevinskih radova nije akt podoban za prinudno izvršenje 119

-dokazna vrijednost predratnih katastarskih planova i iskaza svjedoka 138

-kada članovi porodice ili domaćinstva vlasnika ekspropriisanih nepokretnosti moraju imati formalno punomoćje da bi ga zastupali 122

Upravni sporovi

-neurednost tužbe kada upravni akt nije priložen uz tužbu 120

Zdravstvena zaštita

-zdravstveni radnici ne mogu obavljati privatnu praksu u oblasti zdravstvene

djelatnosti ako se nalaze u radnom odnosu
139

REGISTAR PROPISA

KRIVIČNO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

- Krivični zakon SFRJ ("Službeni list SFRJ", br. 44/75,34/88,74/88,57/89,38/90 i 45/90),
- Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77,14/85,74/87,57/89 i 3/90),
- Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ", br. 4/77,14/83,10/88,57/89 i 3/90),
- Zakon o službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFEJ", br. 70/83,84/90),
- Zakon o deviznom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 66/85,89/90),
- Zakon o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89,61/90),
- Uredba o uslovima davanja kredita građanima ("Službeni list SFRJ", br. 41/89),

Republički propisi

- Krivični zakon SRBiH ("Službeni list SRBiH", br. 16/77,32/84,19/86,41/88,33/89,2/90 i 24/91),
- Zakon o zaštiti na radu ("Službeni list SRBiH", br.31/84).

GRADANSKO i PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi

- Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77 do 35/91),
- Zakon o izvršnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 20/78 do 35/91)
- Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 47/86-prečišćeni tekst),
- Zakon o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji ("Službeni list SFRJ", br. 84/89),
- Zakon o postupku za upis u sudski registar ("Službeni list SFRJ", br. 13/83 i 17/90)
- Carinski zakon ("Službeni list SFRJ", br. 10/76 do 21/90, prečišćeni tekst u "Službenom listu SFRJ", broj 34/90),
- Zakon o Službi društvenog knjigovodstva ("Službeni list SFRJ", br. 70/83 do 20/91),

- Zakon o Narodnoj banci Jugoslavije i jedinstvenom monetarnom poslovanju Narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina ("Službeni list SFRJ", br. 34/89, 88/89 i 61/90),
- Zakon o rješavanju sukoba Zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 43/82),
- Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78 od 57/89),
- Zakon o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 6/80 i 36/90),
- zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", br. 24/76) – raniji, sada istoimeni ("Službeni list SFRJ", br. 17/90 i 82/90),
- Zakon o računovodstvu ("Službeni list SFRJ", br. 12/89 do 61/90),
- Zakon o finansijskom poslovanju ("Službeni list SFRJ", br. 10/89 do 61/90),
- Zakon o deviznom ("Službeni list SFRJ", br. 66/85 do 82/90),
- Zakon o mjenici ("Službeni list SFRJ", br. 104/46, "Službeni list SFRJ" br. 16/55, 54/70 i 57/89),
- Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SFRJ", broj 2/74),
- Zakon o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada ("Službeni list SFRJ", br. 72/86, 42/87 i 69/88) – raniji,
- Zakon o odnosima roditelja i djece ("Službeni list SFRJ", br. 104/47 i 53/56, "Službeni list SFRJ", br. 10/65) – raniji,
- Zakon o nevažnosti pravnih propisa koji su bili na snazi do 6.4.1941. godine i za vrijeme neprijateljske okupacije ("Službeni list SFRJ", br. 84/46),
- Odlukom o načinu obavljanja kontrole i mjerama prema bankama i drugim finansijskim organizacijama ("Službeni list SFRJ", br. 64/89, i 14/90 i 42/90),
- Posebne uzanse o građenju ("Službeni list SFRJ", br. 18/77)

Republički propisi

- Zakon o redovnim sudovima ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 25/88 i 33/89),
- Zakon o sudovima udruženog rada ("Službeni list SRBiH", br. 14/80 i 2/90),

Zakon o advokaturi ("Službeni list SRBiH", br. 34/89 i 27/91),
 Zakon o prekršajima ("Službeni list SRBiH", br. 29/77, 28/81 i 24/85) – raniji, sada istoimeni ("Službeni list SRBiH", br. 19/86, 42/87, 33/89, 2/90 i 22/91),
 Zakon o prometu nepokretnosti ("Službeni list SRBiH", br. 38/78, 4/89, 29/90 i 22/91),
 Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", br. 12/87 i 38/89),
 Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br. 14/84 i 12/87),
 Porodični zakon ("Službeni list SRBiH", br. 21/79 i 44/89),
 Zakon o nasljeđivanju ("Službeni list SRBiH", br. 7/80),
 Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", br. 33/77, 12/87 i 30/90),
 Zakon o svojini na dijelovima zgrada ("Službeni list SRBiH", br. 35/77),
 Zakon o putevima ("Službeni list SRBiH", br. 6/78, 21/83 i 25/88) – raniji, sada istoimeni ("Službeni list SRBiH", br. 10/90),
 zakon o porezima građana ("Službeni list SRBiH", br. 18/91 – prečišćeni tekst),
 Zakon o premjeru i katastru nekretnina ("Službeni list SRBiH", br. 22/84, 12/87 i 36/90),
 Zakon o premjeru i katastru zemljišta ("Službeni list SRBiH", br. 14/78, 12/87 i 26/90),
 Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni list SRBiH", br. 18/86, 17/89 i 38/90),
 Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica ("Službeni list SRBiH", br. 36/76),
 Zakon o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije (novi prečišćeni tekst u "Službenom listu SRBiH", br. 42/90).

UPRAVNO PRAVO

Savezni propisi:

Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 47/86- prečišćeni tekst),
 Zakon o upravnim sporovima ("Službeni list SFRJ", br 4/77).

Republički propisi

- Zakon o eksproprijaciji ("Službeni list SRBiH", br 12/87-prečišćeni tekst i 38/89),
- Zakon o komunalnim taksama ("Službeni list SRBiH", br 21/77, 35/88 i 26/89),
- Zakon o igrama na sreću i Lutriji Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH", br 5/84, 6/87 i 17/89),
- Zakon o porezima građana ("Službeni list SRBiH", br 39/84, 8/85, 45/86, 14/88 i 20/90),
- Zakon o zakupu poslovnih zgrada i prostorija ("Službeni list SRBiH", br 33/77),
- Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", br 37/82 do 26/89 i 22/90),
- Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", br 14/84-prečišćeni tekst i 12/87),
- Zakon o samostalnom privređivanju ("Službeni list SRBiH", br. 26/89),
- Zakon o uzurpacijama ("Službeni list SRBiH", br. 6/78),
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni list SRBiH", br. 18/86, 17/89 i 38/90).